מעריב

סופשבוע

כ"ד באב תשמ"ו, 29.8.1986

חקירה מיוחדת

המכונית שלך דולקת והמשטרה שותקת

לגוף שלך מגיע תנובה

אורה חיין

מגישה "שעת כושר"

תנובה מחדשת ללא הרף את מבחר מוצרי ומעדני החלב שאת אוהבת, החשובים כל כך לגוף שלך.

טבעגורט - יוגורט עם גרנולה טבעית, הנותן לגופך הרגשה קלה וטובה כל היום.

נורית - גבינה לבנה רכה, לבחירתך ב-5%, 9% שומן, או כתושה.

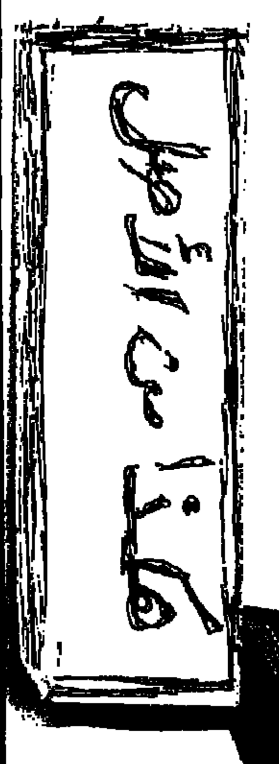
דליקט-עז - יוגורט אמיתי מחלב עזים טהור, לאנייני הטעם.

יוגורט הבלקן - יוגורט אמיתי מחלב כבשים.

לבנה - גבינת לבנה מחלב צאן - המעדן המזרחי הנודע - באריזה ביתית. טעים, אותנטי ומוכן להגשה.

לגוף שלך מגיע תנובה.

תנובה

סופשבוע

כ"ד באב תשמ"ו, 29.8.1986
© 1986 כל הזכויות שמורות ל"מעריב"

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

קורא יקר,

סיפור המכוניות הנגנבות בלב השרון, מתחת לאפה של משטרת כפר־סבא – פרי התחקירה המיוחדת של אביבה מץ ועמנואל רוזן – נשמע כמו בדיחה לא־מוצלחת. חבורת גנבים צעירים מכפרי המשולש, פועלת לפי הזמנות של מוסכים הרעבים לחלקי חילוף תמורת אין־כסף, מביאה את המכוניות הגנובות למבואות טירה, ולאחר פירוק החלקים השונים מסיימת את החגיגה במדורה ענקית של השרידים. עוד מעט, עם קצת מעוף, תוכל העיר טירה להזמין את יגאל תומרקין או את יעקב אגם, ועם קצת קוסמטיקה אמנותית להפוך את בית־הקברות הזה לפסל סביבתי ענק.

קצות החוטים הראשונים שהגיעו לראשונה לידיה של אביבה, היו מדהימים במוזרותם, ודרושה התחבולה כדי כדי לעלות על נתיב הגניבות המדליקות האלה. עמנואל גוייס למשימה ושניהם העמידו שניהם פנים מסכנות של בני־זוג שמכוניתם נגנבה, הלכו למוסכים באיזור, וגילו למגינת לבם שהסוד לא־כל־כך סודי. מעטה התשאיות היה יותר ענין של ווֹשם ורומנטיקה מאשר צורך של מחתרת פלילית הנמלטת מעיני החוק. בכפרי המשולש זהו סיפור גלוי ולא חדש, עם הרבה השראה לאגדות גבורה של צעירי המקום הנרקמות בבתי־הקפה. צעד אחד אחר צעד עלו על הנתיב, אספו עדויות, אבל העוקץ נתגלה דווקא כשהגיעו בסוף הדרך אל מפקד המחוז במשטרת כפר־סבא.

קצין המשטרה לא נרעש ולא נדהם. הסיפור היה מוכר לו. גם תמונות של חשודים היו ברשותו. הוא סיפר שאפילו טמנו פה ושם מארבים, אבל הציפורים חמקו מידיהם. סתם חוסר מזל, או שמא בטלנותו. התירוץ השחוק של המשטרה, התולה מפעם לפעם את דפיון ידית במחסור הכרוני בכוח־אדם, חזר והועלה גם כאן. אביבה ועמנואל שמעו לעומת זה חוות־דעת מקצועית אחרת, פחות מחמיאה. עם זאת, גילו במהלך החקירה שהחוק הוא אשר מזמן למשטרה פירצה רחבה כדי לחמוק מאחריות ומפעילות נמרצת יותר. מסתבר שגניבת רכב איננה נכללת בקטיגוריה החמורה של גניבות רכוש. זה רק ענין של השאלה ללא רשות. המשטרה, שעדיין לא הדבירה את העבריינים השולחים ידם בגניבות של ממש, מה לה כי תתאמץ לבער מכת שהמחוקק מזלזל בה בערך כמו חגששים השואלים "היה מנועז"

המפעתם האומללה של אביבה מץ ועמנואל רוזן בעת חקירת הפרשה, כשהלכו תחנה אחר תחנה בנתיב הייסורים ושיחזרו את הרפתקאותיו של הרכב הגנוב בלב השרון, היתה רק תחבולה והעמדת פנים. אבל התופעה הזאת מאמללת באמת אנשים באיזור יותר מפעם ביום. מחר, ואולי אפילו היום, אתה הוא זה שיכול להיות האומלל התורן.

וזה כנראה ימשיך לקרות עד שיום אחד הקרבן יהיה חבר־כנסת, שיזעיק שמיים וארץ את הטלוויזיה, כשיבוא למשטרה ויתלונן על גניבה, והשוטר יביט בו בעיניים משועממות ויבקש ממנו לא להשמיץ. לא שוד, לא גזל, לא גניבה. מכונית זה לא מערכת סטריאו או מכשיר וידיאו. אותה אי אפשר לגנוב. בעיני החוק, מכונית שנעלמה ממגרש החניה של הבית או של המשרד, זה סתם חפץ חסר־ערך שלכל היותר מישהו בעת נוהג בו (ואולי מפרק את חלקיו ועושה מדורה מכל היתר) ללא רשות הבעלים. באמת חוצפה.

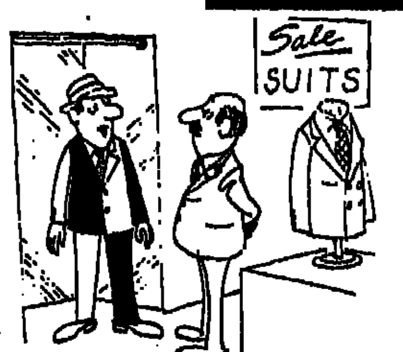
צ. לביא

בשער: ויקי שירן. כתבה בעמ' 10–13.
צילום: ראובן קסטרו

צוחק מי שצוחק ראשון

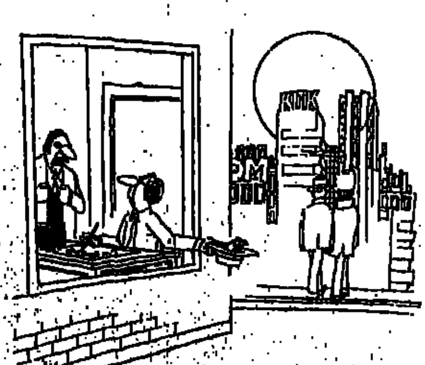

מחלקת מעשנים, או לא־מעשנים?!

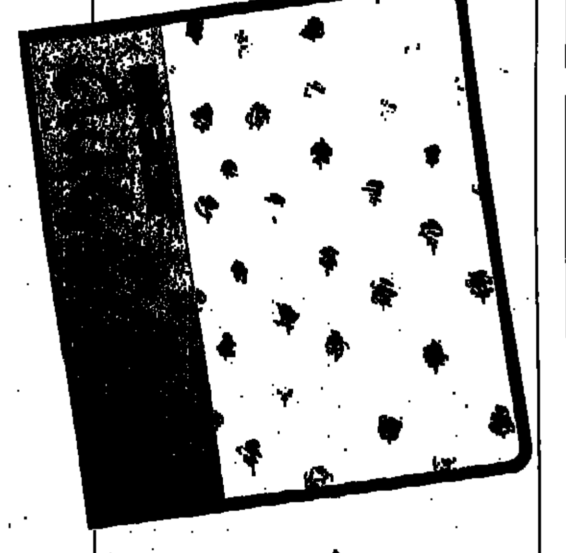
יש לך משהו בפסים צרים יותר?!

אבחנתי אצלך רגש עליונות מובהק שנהפך לתסביך רציני

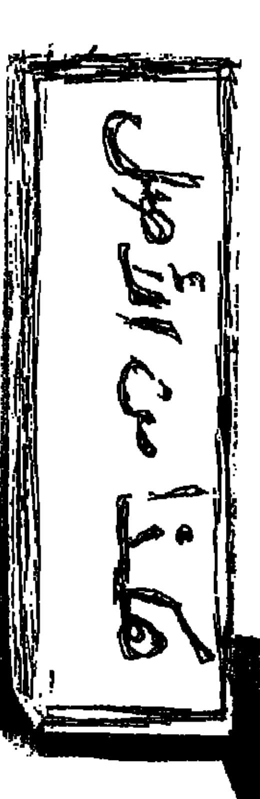

לא ידוע לך שאסור לעובדי המשרד הזה לעסוק בחלטורות?!

אוגדן טיולי סופשבוע

מערכת "מעריב" בשיתוף יחידת התיירות בחטיבה להתיישבות של ההסתדרות הציונית העולמית והקרן הקיימת לישראל, פותחים בחלוקת האוגדן לשמירת דפי הטיולים המתפרסמים במוסף "סופשבוע". הקוראים המעוניינים מתבקשים לפנות אך ורק בכתב אל: –
מערכת "מעריב" ת.ד. 20010 תל־אביב מיקוד 61200, עבור "אוגדן".
האוגדן יחולק חינם וישלח בדואר.
הקוראים מתבקשים לא לבוא אישית למשרדי המערכת למטרה זו. פניות בעל־פה לא תיענינה.

חקירה מיוחדת

חמש דקות ממשטרת כפר־סבא

מאת אביבה מץ ועמנואל רוזן צילומים: שחר מלמד

הם עושים זאת מתחת לאפה של המשטרה, מתחת לאף של כולנו. בלי שום אמצעי זהירות מיוחדים, בלי שום תחכום, כאילו כדי להתגרות, הם מגיעים יום יום לאותו מקום; באותה שעה, באותה שיטה, גונבים מכונית או שתיים, נמלטים בניחותא באותו הנתיב, חוזרה לאותו המקום, עושים קצת תאראקות, מפרקים כמה חלקים ומסיימים את חייו של הרכב במרוורה ענקית.

הם עושים זאת חמש דקות ממשטרת כפר־סבא, חבורה מצומצמת מאוד של בחורים צעירים, חלקם ממש ילדים, תושבי הכפרים טירה וטייבה. כולם מכירים אותם, גם המשטרה, כולם יודעים איך ומתי הם עושים זאת, גם המשטרה, אבל אם מפקד מרחב השרון ניצב־משנה ניסים מעוז אומר שאין מה לעשות – צריך כנראה להאמין לו.

בשדות ובפרדסים של טירה, ליד מגרש הכדורגל שלה, מסביב למאגרי המים ובתוכם, נהפכת ה"עבודה בעיניים" על המשטרה לסידרה של תמונות סוריאליסטיות שלא יאמנו: סובָרו תרוכה, מודל 83', מבצבצת מאגם החימצון; אופל אסקונה מוזקרת בשדה בנוסח תומרקין; מיקשת אבטיחים צומחת לגובה מתוך מה שהיה פעם אאודי 100 אוטומטית; שתי סימקות ואוטוביאנקי אחת, מודל 86', מתאחדות לגוש מתכת בצבעי חום־ארום. סיור של חצי שעה, על־פני שטח מצומצם של ארבעה קילומטרים־רבועים, מגלה כמעט 100 מיצגים כאלה, והאיש שלנו בשטח אומר שזהו שלל של כמה חודשים בלבד, פחות מחצי שנה, ותמונה חלקית בלבד. שכן לא סרקנו אף לא את מחצית השטח בטירה, שלא לדבר על כך שפסחנו על שכנתה הגדולה, טייבה.

ארבע־מאות־תשעים־ושלוש (!) מכוניות נגנבו בחצי השנה האחרונה מתת־איזור קטן הכולל את כפר־סבא, רעננה והוד־השרון. כשלוש מכוניות מדי יום באיזור בו מתגוררים 140 אלף בני־אדם. יש לך סיכוי.

הנפשות הפועלות כאן הן גנבי רכב מקצועיים, שהפכו את העיסוק לפרנסה מסודרת וקבועה. אין מדובר פה בגניבה לצורך שעשוע או בסתם ואנדליזם, וגם אין כל הוכחה להערכתו של ניצב־משנה מעוז שיש מניעים לאומניים בגניבת ה"מכוניות של היהודים".

העסק רציני הרבה יותר. תהליך הגניבה מתחיל בהזמנה שמשגר, בדרך־כלל, בעל מוסך הנזקק לחלקי חילוף ל"גנב שלו". אם בעל המוסך זקוק ברחיפות לדלת של פורד פיאסטה, הוא יקבל מהגנב דלת אחת ותו לא. אם, למשל, יש הזמנה לרדיו־טייפ, הגנב יחדור לרכב, יקח את המכשיר ולא יגע ביתר. הלקוחות הם מוסכים בכפרי המשולש, אך לא רק שם – גם מוסכים ברעננה, כפר־סבא, יפו, חולון, בת־ים ודרום תל־אביב "מנויים" בתוכנית. כל אחד והגנב הפרטי שלו, והקשר ביניהם דיסקרטי ואמין.

את קצה החוט של הקשר הזה חשפנו בתחבולה. העמדנו פנים אומללות שנגנבה מאתנו המכונית שלנו, סובָרו מודל 86', ופנינו אל בעל מוסך ברעננה שמיד נרתם לעזרתנו: הוא הבטיח לבקש מ"מישהו שאני מכיר כאן, בחור אחד מטירה", לדאוג לכך שהמכונית "תכוסח לגמרי ותישרף" כדי שאפשר יהיה לקבל מהביטוח את מלוא הכיסוי.

הזמנה מתבצעת בתוך 24 שעות לכל היותר. הגנב, תושב טירה או טייבה, עובד בדרך־כלל לבדו. לעיתים הוא נעזר בתצפיתן אחד או שניים. התקלות – מעטות מאוד. הגנבים מקצועיים, זריזים, זהירים ויודעים שלרוב יצליחו לפעול ללא הפרעה ממשית.

באיזור עליו אנו מדברים – כפר־סבא, רעננה, הוד השרון – העבודה מתבצעת בשיטתיות מדהימה. הגנב מקבל את ההזמנה ויוצא לשטח: היעד המועדף על הגנבים הוא מגרש־החנייה של בית־החולים "מאיר" בכפר־סבא. זהו מגרש רחב מימדים שבמשך רוב שעות היום הומה אדם ומכוניות. יתרונו הגדול: הוא מוביל לדרך בלתי סלולה ממנה ניתן להגיע במהירות, שלא דרך הכביש הראשי, לבסיס האם בטירה או בטייבה.

כנופיית גנבי מכוניות, שלקוחותיה הם בעלי מוסכים הרעבים לחלפים חינם־אין־כסף, משתוללת בלב השרון באין־מפריע. את הרכב המפורק מעלים באש בשדות טייבה. זהו סוד גלוי למחצה במוסכי הרכב, בחוצות כפרי המשולש ואצל סוכני חברות הביטוח. אפילו מפקד המרחב של המשטרה אומר שאין מה לעשות. אומר, ובאמת לא עושה הרבה.

היעד השני הוא מגרש־החניה של המרכז הרפוא[…] "לווינשטיין" ברעננה. השיטה דומה. מעבר לכך, כ[…] רחוב וכל סימטה באיזור כשרים לפעולה. בשע[…] מצוקה פונים הגנבים לערים אחרות ושם הם בוחרי[…] בדרך־כלל, ברחוב מקביל לחוף־הים – כך בהרצלי[…] וכך ברחוב הירקון בתל־אביב, באיזור הצפוני הסמו[…] למלון "הילטון". לרוב הם אינם מסתכנים בנסיע[…] ברכב־היעד מתל־אביב לכפרם, ועבודתם שם מתמקד[…] בסחיבת מכשירי רדיו־טייפ ואביזרים נוספים מתו[…] הרכב.

הרכב הגנוב עושה דרכו לטירה או לטייבה, תלו[…] במוצאו של הגנב. אגב, כפרים נוספים באיזור, כמ[…] קלנסווה או קלקיליה, אינם משתתפים במשחק. לעומ[…] זאת מגיעים דיווחים כי מדורות ליליות נראו לאחרו[…] למרחוק גם מכוון כפר עזון שליד קלקיליה. (בשעו[…] היום אפשר לראות כי תושבי הכפר הזה מעדיפי[…] ב.מ.וו. שורות שורות, לאורך כמה קילומטרים, עומד[…] שם היצירות הגרמניות, שרופות עד לשד עצמותיה[…])

בהגיעו למרכז הכפר עורך הגנב סיבוב נצחו[…] מלווה חריקות רועשות. מבת־יהקפה מביטים [..] בהערצה ונזכרים בבריחות ישנות על יעילותה ש[…] משטרת ישראל. בתום הסיבוב ממשיך הרכב בנסיע[…] לכוון הפרדסים או השדות של הכפר. בו במקום מפ[…] הגנב את הפריט שהוזמן, שם אותו בצד ושו[…] לחברים ל"שמויץ". בשעות מצוקה, כאשר שדות ס[…] מלאים עד אפס מקום, מותירים הגנבים את המכוני[…] ללינת־לילה במקום אלטרנטיבי, למשל מגרש ה[…]

(המשך בעמוד 9)

מכונית חדשה בלי להתאמץ

תשדיר השירות הבא מוגש לכם בחסות גנבי טירה־טייבה ועל אחריותם בלבד: מה תעשה אם תשקת נפשך להחליף את הרכב שלך בחדש בלי שתצטרך להוסיף פרוטות מכיסך?

ראשית, בדוק אם הביטוח המקיף עודנו תקף. אם כן, לך לפתח בטירה או בטייבה ותספר לו, למשל, שנשברו לך הצירויות ברכב. מסור לו במדוייק את סוג הרכב ושנת הייצור שלו. רצוי כמובן להתלונן על קלקול רציני, משהו שמחייב חלקי־חילוף נדיר יותר מאגזון.

עכשיו, סע לכפר־סבא והעמד את הרכב במגרש החניה של בית־חולים מאיר, שבח ממנעול הרגה שלך, מהאזעקות ומהסוויצ'ים האוטומטים, קח את המסמכים איתך, הזמן מונית וחזור הביתה.

למחרת, אתה שוב בבית־חולים מאיר. האוטו שם? אם כן, נסה עוד לילה. אם לא, הוא בטירה או בטייבה, כנראה שכבר מפורק ושרוף. פנה למשטרה (חה חה חה) ולסוכן הביטוח שלך. דווח על הגניבה. בעוד 45 יום אתה מקבל כסף לרכב חדש. תתחדש.

אגב, ברור לנו שלפחות סוכני הביטוח אינם לומדים מקטע הזה שום דבר חדש. מדי פעם, במחזורים כמעט קבועים, הם משמיעים זעקה על המצב הנורא של גניבות הרכב ועל־כך שהמשטרה אינה עושה דבר. את הזעקה האחרונה, לפני שנה, השמיעו החודש. העיתונים נתנו כותרת בעמוד ראשון, נתנו סטטיסטיקות ושכחו. בטירה ובטייבה התהגיגות נמשכת.

(המשך מהעמוד הקודם)

שליד התחנה המרכזית בכפר־סבא, וחוזרים לקחתו למחרת. מתחת לאפה של המשטרה, הכל מתחת לאף.

זהותם של המבצעים מוכרת. בטירה מצביע עליהם כל אחד. הם, אגב, יודעים שמכירים אותם אבל אינם עושים מאמץ להסתתר. על שולחנו של ניצב־משנה מעוז סדורים בסדר אלפביתי שמותיהם, גילם ומספרי הזהות. רובם מעורבים גם בעסקי סמים ועל־פי־רוב רוכשים את החומר בכסף שהם מקבלים בעבור המכוניות הגנובות. מעגל הפשע מתרחב גם לקשר עם חיילי צה"ל, הרוכשים את הסם מאותם גנבים ממש. התשלום יכול להיות כסף מזומן, אבל גם כלי־נשק יתקבלו ברצון. גם את זה יודעת המשטרה. לפעמים „נעלם" אחד מהם למעצר קצרצר של שניים־שלושה חודשים – וזה במקרה הקיצוני ביותר – אוגר כוחות רעננים, וחוזר לשטח. המקצוע מחייב.

תושבי טירה וטייבה, רובם אזרחים שומרי חוק, רואים את המראות ואינם יודעים אם לצחוק או לבכות. כנופיות הפשע האלה הולכות ומשתלטות על חייהם. הם אומרים כי משעות הערב נמלאים בתי־הקפה ומקומות הבילוי באותם חברים, ומי שרוצה לקחת את האשה או הילדים לסיבוב בעיר מעדיף לעשות זאת בכפר־סבא. הם כמובן חוששים לדבר עם עתונאים, כי „אצלנו אין סודות והכל מתגלה". אבל כאשר אנו מוצאים בעל־עסק אחד שמוכן לחשוף את האמת, הוא עושה את זה עם כל הלב. בחדר צדדי של בית־העסק, על כוס־קפה, כמובן, אנו שומעים ממנו שכולם יודעים מה קורה – כולם – אבל איש אינו עושה דבר, והתופעה הולכת ותופחת ועלולה להפוך בתוך זמן קצר לספורט הלאומי של נערי הכפר.

„כאשר גונבים רכב", הוא אומר, „כולנו יודעים, כולם רואים. אף אחד לא חושש ולא מנסה להסתיר את מעשיו. כולם יודעים שבית־חולים מאיר זאת המחלה שלהם, ואני לא מבין למה המשטרה לא עושה כלום.

נצ"מ נסים מעוז: „תופעה מובנת"

„זה כל־כך קל, שאפשר רק להתפלא למה לא כולם עושים את זה"

אם כבר תופסים אותם, הם חוזרים לכאן אחרי יום, צוחקים על כל העולם. אני לא מבין מה הבעיה הגדולה להשתלט עליהם. הם בסך־הכל 20 חבר'ה בני 16־17, ואם המשטרה תרצה – כולם כאן יעזרו לה לתפוס אותם".

אולם לא רק בטירה ובטייבה יודעים כולם על הכל. כל יודע־דבר באיזור שתשאל אותו על גניבת מכוניות, ידקלם לך: „אם גנבו לך את המכונית, לך חפש אותה בטירה ואחר־כך בטייבה. אבל אם עברו יותר מ־48 שעות מאז הגניבה, חבל על הזמן. היא כבר שרופה לגמרי", מסביר לנו באריכות בעל מוסך לפחחות רכב באיזור התעשייה של רעננה. כאשר אנו „מגלים" לו שמכוניתנו נגנבה ממגרש־החניה של בית־חולים מאיר, הוא כמעט מתרגז עלינו: „השתגעתם?! מי זה משאיר מכונית שם?! ועוד בלי ביטוח...".

במלון השרון בהרצליה אנו שומעים את דעתו של קצין הבטחון מאיר פישר: „המשטרה מרימה את הידיים מהר מדי ולא עושה שום מאמץ. הם טוענים שזה נבע ממחסור בכוח־אדם, אבל אני לא קונה את הטענה הזאת. הם פשוט התייאשו". בארבעה החודשים שעברו, מספר פישר, נגנבו חמש מכוניות ממגרש החניה של מלון השרון, „ואנחנו עוד במצב טוב".

במשטרה, אכן, מרימים ידיים. במשך שעה ארוכה מנסה מפקד מרחב השרון ניצב־משנה מעוז, לשכנע אותנו שכל אחד שמכוניתו טרם נגנבה חייב להודות על כך לאל הטוב וגם אולי למשטרה. „זהו נס – אומר מעוז בחיוך – שהם גונבים כל־כך מעט".

„הנושא של גניבות רכב – מסביר מעוז את הפילוסופיה המשטרתית – הוא תופעה מובנת לגמרי: עומד ברחוב רכוש יקר בלי שמירה, שכל אחד יכול לגנוב אותו בלי שום בעיה. מבחינת העבריין זהו הסיכון הקטן ביותר מבין כל העבירות. זה כל־כך קל שאפשר רק להתפלא למה לא כולם עושים את זה".

ומה עושה המשטרה? מעוז מדבר על מארבים שגרתיים ועל מבצעים מיוחדים, המכוונים לאיזורי הפעולה של הגנבים. „אנחנו יודעים איפה הם פועלים", הוא מתפאר. הבעיה היא רק שברוב המקרים, כאשר המשטרה מציבה מארב, שום דבר לא קורה

(המשך בעמוד 31)

עשה זאת בעצמך: אם אין המשטרה לי — אני לי.

האזרח ג. (השם המלא שמור במערכת) קנה מכונית חדשה. יומיים אחרי־כן, עוד בטרם הספיק לבטחה, נגנבה המכונית ממגרש־החניה של בית־החולים לווינשטיין, כאשר חנתה שם אחר־הצהריים. לגימ"ל, המתגורר בישוב כפרי במרכז הארץ, יש חבר טוב, אל"ף, המצוי היטב בשיטות הפעולה של גנבי טירה־טייבה. הוא ידע שבית־החולים לווינשטיין הוא אתר פעולה מרכזי, ומיד הבין במה מדובר. עוד באותו לילה לקח את ג. והשניים נסעו לטירה. בדרך, אגב, הם עברו במשטרת כפר־סבא והגישו תלונה. אבל זה באמת רק דרך אגב.

„לקחנו נשק ונסענו עם האוטו של אחותי. היה ברור לי שאני לא עוזב את טירה בלי האוטו שלי. אל"ף אמר לי שבודאי למחר, שהם שורפים צ'יק־צ'ק. הוא ידע לאיפה לנסוע ולמי לפנות. הגענו לבעל־מוסך שאל"ף מכיר אותו. הוא מפעיל כמה גנבים ומזמין מהם חילקי־חילוף לפי הצורך. הגענו אליו הביתה, ב־10 בלילה, והוצאנו אותו החוצה. אל"ף הציג אותי ואני אמרתי לו: 'האוטו החדש שלי כאן בטירה. אני רוצה אותו – לפני שישרפו'. 'איזה אוטו', הוא שאל אותי. אמרתי לו, והוא מיד ענה: 'כן, ראיתי אותו כאן ב־7 בערב'. עברה בי צמרמורת. ידעתי שהרכב נגנב מלווינשטיין ב־6 וחצי...".

„השיחה נמשכה. שאלתי אותו: 'למה הם באו אליך, הגנבים?' 'כי הם רצו מפתחות לציריות של האוטו', הוא עונה לי. 'אתה בטוח שזה האוטו שלי', אני שואל? 'כן, כן', הוא עונה, 'הביאו אותו מבית־חולים לווינשטיין'".

„הוא היה די רגוע. 'תכניסו את האוטו שלכם לחצר שלי, כדי שלא יראו בחוץ, ובואו תסעו איתי למרכז הכפר. נמצא לך את האוטו', הוא הבטיח. אנחנו מגיעים למרכז הכפר. מסביב אני רואה מסות של שאבאב. הוא מחנה את הרכב ממקום חשוך, מכבה את האורות ומבקש מאיתנו להשאר בפנים. מהחלון אני רואה אותו נכנס לבית־קפה וכמה צעירים מתגודדים סביבו. אני רואה ויכוחים ותנועות עצבניות בידיים. חצי שעה חיכינו לו. בסוף הוא חזר, נכנס לאוטו ואמר: 'לקחו את האוטו שלך למטעים. בוא ניסע'".

„נוסעים לאט והרכב מקפץ על בורות

סימקה ז"ל: של מי אתה, אוטו?

בדרכים משובשות. כל כמה דקות הוא שואל אנשים אם הם ראו את האוטו. הכל הצגה. הוא יודע שהאוטו לא במטעים, אבל הוא רוצה להרחיק אותנו ממרכז הכפר ולחזור לשם כשיהיה פחות שאבאב. היום אני מבין את זה. ככה נסענו בשדות, בין מאות שלדות שרופות של מכוניות. זה לא האוטו שלי? אני שואל ומצביע על שלדה שרופה 200 מטר מאיתנו. 'לא, הוא עונה מיד, זה אאודי מהחודש שעבר'".

„נתנו לו להבין שאנחנו לא יוצאים מטירה בלי האוטו שלי. שאנחנו נחושים. הוא ידע שאנחנו יודעים מה עיסוקו האמיתי, וכנראה רצה שנרד ממנו. שעתיים הוא סובב אותנו בשדות ובמטעים. בחצות חזרנו למרכז הכפר. הרחוב היה ריק ובבית־הקפה נשארו רק אותם טיפוסים שאיתם הוא התווכח קודם. שוב הוא החנה את הרכב בחושך וביקש מאיתנו לחכות. כשהוא חזר, הוא אמר לנו: 'הם רוצים 200 דולר כדי להחזיר לך את האוטו שלם. הגנב מסכן, הוא נרקומן, צריך כסף לסמים'. מיד הסכמנו למחיר. הוא ביקש משהו על חשבון, 'כדי שהבחור ירגע'. נתתי לו 50 דולר, כל מה שהיה לי בכיס באותו רגע. ביקשתי מבעל־המוסך שישלים לו מכיסו את השאר, ואני כבר אחזיר לו אחרי שאראה את האוטו. הוא לקח את הכסף, נכנס לבית־הקפה, חזר אחרי כמה דקות ולקח אותנו לבית שלו. ארבע דקות חיכינו שם, מחוץ לבית, פתאום אני רואה את האוטו שלי מגיע".

„למחרת, על כוס קפה במוסך שלו, הוא סיפר לנו בידידות על הביזנס הזה של גניבת מכוניות וחלקי־חילוף. הוא גילה לנו את כל הפטנטים, למשל שלעולם לא גונבים רדיו־מכונית סטנדרטי, רק רדיו־טייפ משוכלל יותר. התלוננתי שהגנב דפק לי את המנעול של הדלת, תלש מנורה מהתיקרה. הוא התנצל. הסביר שהגנב, כשלא ראה אזעקה באוטו חדש, התקשה להאמין וחיפש את האזעקה במנורה הזאת. הוא הבטיח להחזיר לי את כל החלקים שפגמו".

„אחרי־כן חזרנו למשטרת כפר־סבא כדי לבטל את התלונה. החוקר שמח לשמוע. הוא סיפר לנו שאין מה לעשות, שאין כוח־אדם ושהגנבים יושבים על תדר רשתות הקשר של המשטרה ויודעים מראש על כל מארב ומחסום. שאין מה לחפש אותם כי זה סתם בזבוז שעות נוספות של שוטרים".

„ברגע שהמזרחיים יהיו רוב
פוליטי, הם יוכלו להגיד:
עכשיו אנחנו החזקים, עכשיו
אנחנו נכתיב לאשכנזים איך
יתנהלו הדברים".

עצרו את המהפכה, ויקי נוסעת לניו־יורק

ויקי שירן, כמעט מצליחנית בחייה הפרטיים ומקופחת בהשקפתה החברתית, מתקיימת על הוויה ישראלית המפולגת בין אשכנזים־מנצלים לספרדים־מנוצלים. החלום שלה הוא לחולל את "המהפכה הציונית האמיתית" שתביא את ה"מזרחיים" להיות "המעמד השולט" בארץ הזאת. אבל את הדוקטורט שלה על הבעיה היא הולכת לכתוב לא בעיירת פיתוח או בשכונת מצוקה, אלא על־יד מנהטן.

מאת יעל פז־מלמד
צילומים: ראובן קסטרו

ביום ששי שעבר נשקה ויקי שירן לעוזרת־פעמיים־בשבוע שלה, נפרדה מבעלה, חיים, ומשתי הבנות החמודות, וטסה לשנה לניו־יורק. חיים והבנות יצטרפו אליה בימים הקרובים. העוזרת לא, אבל אין צורך להיבהל. גם בניו־יורק הרחוקה היא לא תשכח את אחיה ורעיה, יוצאי ערות המזרח. היא הולכת לכתוב שם עבודת דוקטורט, וכך היא תוסיף ותחקור גם בגולה כיצד ניצלו אותם האשכנזים, שיעבדו אותם, והתקדמו על גבם. הטרמינולוגיה כולה שלה. ואולי, דווקא כיושבה מעבר לאוקינוס תבוא לה גם ההארה, ותמצא על־ידה חורך לחולל סוף־סוף את המהפכה הציונית האמיתית: זו שתביא את ה"מזרחיים" להיות „המעמד השולט" בארץ הזאת, מיאה וכנאה, ובא לציון גואל.

דירה ברמי־מפתח ברחוב אחד־העם בתל־אביב: חדרים מרווחים, הרבה מאד ספרים, פינת ישיבה צנועה, וידאו, מערכת סטריאופונית, מזגנים. עד שירתחו המים לקפה והעוזרת תגמור לעבור, היא מרפיסה עוד עמוד הגיגים על שולחן עגול בקצה הסלון, עמוס דפים וספרים וחוברות. הטלפון אינו מפסיק לצלצל. חברים נפרדים לשלום, ארז ביטון מבקש שתכתוב מאמר לכתב־העת "אפיריון" שהוא מוציא, סידורים אחרונים לפני הנסיעה. בשלב הזה היא עוד צוחקת, מדברת ברכות, נחמדה. אשה נאה, בת 40, חצאית ארוכה וחולצה חשופה, יופה, קצת פיטפוטים מקדימים על הבית והילדים והקיץ הקשה. בעצם היא יכולה להיות חברה, אלמלא הייתי אני האשכנזיה שהתקרמה על־חשבונה וחשבון חבריה.

אחרי חצי־שעה – מלחמה. היא צועקת, קוטעת את בת־שיחתה באמצע, מודיעה לה חד־משמעית שהיא אינה יודעת על־מה־היא־מדברת, תובעת שיתנו לה את הכבוד־המגיע־לה. „את יודעת למה זה מעליב אותי שאת מתווכחת בכלל? כי אני היא זו שלמדתי את הבעיה העדתית בארץ. לא את. צריך להיות לך כבוד לידע שלי. אני המומחית בתחום הזה. אני לא עוד חברה שלך, שאומרת דברים מתוך אינטואיציה. אני יודעת על מה אני מדברת. ועם כל הכבוד, את לא משתווה אלי. אני גמרתי את המאסטר שלי בהצטיינות. אין אף אחד שמכיר את התחום הזה יותר טוב ממני".

העולם על־פי שירן מחולק לאשכנזים־מנצלים וספרדים־מנוצלים, וזו החלוקה היחידה האפשרית לה, למי שחושב אחרת.

השנים הרבות שהיא עסוקה בחלוקת העולם למקפחים ומקופחים, הפכו אותה למקצוענית. את הסוס הזה היא אילפה כבר לפני שנים, ולמדה לדהור עליו במהירות, תוך בעיטות בכל מה שבדרך. היא למדה לדבר שעות, מבלי לומר כלום, למדה לאחז את העין בכאילו "עובדות" שמעוותות את התיזה, מבלי להציג אף עובדה. מלקחת מהמרואיין לשומע הרבה זמן לקלוט שמאחורי שטף הבלתי־נלאה, בעברית רהוטה ובקול גדול – הדברים מחוסרי־בסיס. כל הזמן היא צועקת.

(המשך בעמ'

(המשך מהעמוד הקודם)

העובדות לטובתי. עם עובדות אי־אפשר להתווכח", ואינה מביאה אפילו עובדה אחת. ולך תנסה לקטוע אותה ולומר לה זאת. היא היתה בכל מקום, הכירה הכל, קראה את כל הספרות הרלוונטית, נפגשה עם כל סוגי האנשים בארץ, מכירה את כל הלכי־הרוח. והיא תמיד מנצחת.

זה נכון שפה ושם היא נכשלה. כך, למשל, היא חושבת שהיתה צריכה לפאר במאמריה את עמודי הפובליציסטיקה של העתונים החשובים במדינה. יש לה מה להגיד, יש לה את הכשרון להגיד את זה, וגם את הרצון. העובדה שזה לא קרה, היא ההוכחה, לדעתה לפחות, שהעתונות חסומה בפני עדות־המזרח ולא מוכנה לפתוח את שעריה לדיון נוקב בשאלת השאלות – הבעיה העדתית. היא בטוחה שאלמלא כתבה בצורה בוטה וחסרת־פשרות, היו מאמריה מתקבלים מיד. היא משוכנעת שכשרון כתיבה יש לה, וגם תיזות מעמיקות שזורות בעובדות מרעישות. צאו ותבדו אחר ועוד אחד, ותקבלו חסימה של העתונות הישראלית בפני "המזרחיים" ובפני דיון בשאלה העדתית. פשוט, לא?

הבעיה היא רק שלעורכים שקיבלו את מאמריה והחליטו שלא לתת להם ביטוי, העניין לא היה כל־כך ברור. שלושה מהם, משלושה עתונים שונים, טענו שלא הכניסו מאמר שלה מפני שהבטיח לטפל בנושא מסויים ולא נגע בו בכלל.

סיפרה עורכת עמודים פנימיים באחד העתונים: "קיבלתי פעם מוויקי מאמר שהתיימר לספר על מפגש שהיה לה ולכמה מחבריה יוצאי עדות המזרח עם פלשתינאים בצרפת. כשהיא הציגה בפני את הרעיון למאמר, ואמרה שברצונה – דרך סיפור הפגישה – להוכיח שיש גם מזרחיים הרגילים בשלום ובשיחות עם הפלשתינאים, קפצתי על המציאה. ואז קיבלתי מאמר, כתוב רע, שהיה בו הכל חוץ מסיפור הפגישה עם הפלשתינאים. כמובן שהוא לא התפרסם". עורך בעתון אחר סיפר שקיבל משירן שני מאמרים "שאי־אפשר היה להבין מתוכם מה רוצה המחברת להגיד".

אבל ויקי שירן לא רוצה שנטעה לרגע ונחשוב שהבעיה שלה היא אישית: "לי אין בעיה, אני אגיע. הבעיה היא שהמזרחיים חיים בתחושה שהעתונות חסומה בשבילם, שהיא אינה מבטאת את ההוויה הנפרדת שלהם, שאין לה שום קשר להוויה האשכנזית. גם אצלי, החסימה היא לגבי הדעות, לא באופן אישי.

כרגע שהתחלתי לבטא בחופשיות את דעותי – מיד נחסמתי, וכך גם רבים מחברי. אילו בעתונות היו עשרה יוצאי עדות־המזרח בעלי כושר ביטוי ויכולת־ביטוי, הכל היה שונה. מה שאני אומרת בא מיידע ולאו דווקא מסיפור אישי. לי, אישית, אין בעיה".

כשלון אחר, מפורסם קצת יותר, היה בתחום הפוליטיקה. היה היתה פעם מפלגה בשם תמ"י, שחרטה על דגלה את נס העדתיות, וסברה לתומה שכל יוצאי עדות־המזרח ירימו את הכפפה שנזרקה לעברם ויצביעו עבורה בהמוניהם. בבחירות של '81 הם הצליחו להכניס לכנסת שלושה נציגים. ב־'84 נותר רק אהרון אבו־חצירא. חלום ושברו.

שירן: "מה פתאום. זה נכון שלתמ"י יש היום מנדט אחד. אבל שכחת את ש"ס. מפלגה שזכתה להכניס ארבעה מנדטים, והיא מפלגה עדתית לכל דבר". אין אפס. הכל מסתדר נהדר, תלוי רק איך מסתכלים על הדברים.

ועכשיו קצת לאידיאולוגיה שמאחורי הצורך במפלגה חזקה של יוצאי עדות המזרח: "היום אני יודעת שאין מה לצפות מהאשכנזים שהם יקומו וישנו ביוזמתם את סדר הדברים. אם זה יהיה תלוי באשכנזים, יימשך לנצח מצב הדיכוי של הספרדים. ולכן, השינוי חייב לבוא מצד המזרחיים, והוא חייב להיות פוליטי. ברגע שהמזרחיים יהיו רוב פוליטי, הם יוכלו להגיד: 'עכשיו אנחנו החזקים, ואתם, האשכנזים חייבים לקבל את מה שאנחנו אומרים. עכשיו אנחנו נכתיב לכם איך יתנהלו הדברים. רק אם יהיה לנו כוח פוליטי, נוכל לקחת בחזרה מהאשכנזים את כל מה שהם לקחו מאתנו כל השנים, מבלי שהגיע להם. אנחנו חייבים שיהיה לנו את הכוח להשיג בחזרה את מה שנגזל מאתנו'".

נסיון לברוק מה בדיוק נלקח מהם, כמה גזלו "אותם" כל השנים, נכשל על־הסף. "אני יודעת על מה אני מדברת", קבעה גברת שירן ורצה לענות לטלפון.

למרות כל הגזל והעושק והניצול המחפיר, את, אישית "עשית את זה". את מסיימת את עבודת הדוקטורט, מצבך הכלכלי שפיר, יש לך ביטוי מאסיבי באמצעי התקשורת. מדוע אחרים אינם יכולים להימצא היכן שאת עומדת?

"הרבה אומרים לי, את הגעת – סימן שזה אפשרי. דווקא בגלל שהגעתי, אני יודעת כמה זה קשה. אבל אני חזקה, ואני לא תובעת את עלבונם של החזקים. הם מגיעים. אני תובעת את עלבונם של הרגילים, הבינוניים. וכאשר מגיעים אל השכבה הזאת, מתחילים לשאול: למה האשכנזים מגיעים, ואת דרכם של הבינוניים בקרב המזרחיים חוסמים. שלא תביני אותי לא נכון. אין לי שום שנאה כלפי האשכנזים. להיפך, אני ממש אוהבת את האשכנזים, אלא שאני שואלת את השאלות הנכונות, וזה מעורר אנטגוניזם. אני אומרת את הדברים בדיוק, לא עליך, ואת זה האשכנזים לא אוהבים לשמוע. היו לי שנים שהייתי עדינה ואינטיליגנטית, ואז כל אחד היה אומר: 'תראו את הספרדיה הנחמדה הזאת'. אבל זה לא שינה כלום. זה לא הביא את המהפכה הרצויה".

למה כשאשכנזי יורק דם במאמציו להתקדם בחיים, זה נראה לך בסדר, וכאשר זהו גורלו של יוצא עדות־המזרח – את רואה בכך קיפוח? זה לא היימגיע לי" המפורסם, שרבים רואים בו רעה חולה?

"למה רעה חולה? אילו היה לך את הידע שלי, היית מבינה עד כמה באמת מגיע לו למזרחי, לעומת האשכנזי. לא רק שמגיע להם, קודם צריך להחזיר להם את מה שלקחו מהם. הרי צריך יום אחד לבוא ולשאול את השאלות הנכונות. לנסות להבין איך זה קרה שהאשכנזים הם החזקים מבחינה כלכלית ותרבותית, הם אלה שמגיעים לעמדות המפתח, וחוסמים את דרכם של המזרחיים".

אולי יש גם הסברים אחרים? אולי משפחה של ארבע נפשות יכולה להעניק לילדיה יותר מאשר משפחה בת עשר נפשות?

"זה נכון, אבל מי אמר שלמזרחיים יש משפחות מרובות ילדים ולאשכנזים לא. אילו זה היה המצב, הייתי מקבלת את ההסבר הזה. אבל הרי אין שום נתון שמצביע על כך. בקרב האשכנזים ובקרב המזרחיים יש אותו מספר של משפחות מרובות ילדים, כך שזה לא ההסבר. וזה מה שאני אומרת, בואו נבדוק את העובדות האמיתיות, לא נזרוק סתם דברים".

יש לך מספרים שיוכיחו את צידקת טענתך?

"בטח, יש על זה הרבה נתונים".

לדוגמה?

"יש על זה הרבה חומר. ילדים מזרחיים, מראש הסיכוי שלהם להגיע הוא אפסי. כל מערכת החינוך בנויה על אפליה. הם מקבלים הרבה פחות מילדים של אשכנזים. מנסים לבוא ולומר שההבדל הוא בבית, בסביבה שבה הם נמצאים. שטויות. ההורים בשכונות ובעיירות הפיתוח הם הורים נהדרים. הבית הוא בית נהדר, הילדים זה הדבר הכי חשוב להם, והם עושים כל מאמץ כדי לעזור לילד בלימודיו וכדי להעניק לו מה שהוא צריך. אז אני לא מקבלת שהבית וההורים הם הגורמים לקיפוח ולחוסר ההזדמנויות השוות. הבעיה היא במערכת, במימסד. ילד מדרום תל־אביב מראש מופלה לרעה. יש אפליה במערכת השירותים שהוא מקבל, במערכת החינוך, במורים שמלמדים אותו, ואך ורק כזה, ואני מדברת אתך על עובדות ברוקות. אז שאף אחד לא יבוא ויגיד לי שאולי יש בעיה עם ההורים. ההורים הם נהדרים. תאמיני לי, ממש נהדרים. רק שאין להם תחושה שהם שולטים במציאות, שהם יכולים לעשות עם חייהם מה שהם רוצים".

ויקי שירן, לעומת־זאת, יש תחושה מוצקה שהיא שולטת במציאות. היא, לעומתם, עושה בה ככל העולה על רוחה. בואו וראו כיצד בראית ועיצבה. הרוח האחרונה, זו האלימה והמפוצצת, בעיניה של שירן, זה התחיל במסה קצרה על דוד לוי: "הוא באמת מנהיג אותנטי. הביוגרפיה שלו הפכה אותו לכזה. הוא צמח מהמצוקות, סבל מהקיפוח והניצול של האשכנזים, ויש לו תכונות אישיות יפות. הבעיה היא רק שהוא צמח וקיבל את מעמדו במפלגה אשכנזית, והוא חייב לתפקד לפי ההוויה האשכנזית. כבר 17 שנה הוא פרלמנטר מעולה, אבל האשכנזים במפלגה שלו מפחדים שהוא יעלה למעלה. בוועידת חרות האחרונה הם נקיות על רקע אתני".

לא היו שם בדיוק "בעיות". היתה שם אלימות ממש. אנשיו של דוד לוי הפכו שולחנות, קרעו מיקרופונים, לא נתנו להתבטא.

"אל תגזימי. לא היתה שם שום אלימות, ואיש לא הפך שולחנות, ולא היו שום מכות. היה גאסטון מלכה אחד, או מה זה לעומת זה, מה שכן היה זה רמיסת הפוליטיקה המזרחיים על־ידי מחנה ארנס־שמיר. בואי נעשה סדר בדברים ולא ניסחף".

וגם הרב כהנא וחבר מרעיו משתבצים היטב בסדר־הטוב של המציאות, אשר ויקי שירן בנתה לעצמה: "כהנא בכלל לא מפחיד אותי. הוא לא הבעיה. אוהבים לראות אותו כאיש הרע, כאילו שזה חשוב. הוא מפריע להם שם, בנוף היפה שיש להם בכנסת, ומשום כך צריך לעצור אותו. איזה פשטנות. כהנא מבטא תהליכים שקיימים בחברה הישראלית, ואותם צריך להבין, צריך לשאול למה המזרחיים מצטרפים אליו, מה הוא מבטא בשבילם".

וכאותה נשימה היא מדברת על רצונה העז והכן להעניק שוויון זכויות מלא לערבים, לתת להם את התחושה שהם חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל. היא היתה רוצה לראות עולם טוב יותר, עולם שבו יהיה צדק ושוויון הזדמנויות לכל, שבו לא יהיו מקופחים ומדוכאים, קרי: אשכנזים וספרדים, שבו נצעד יד ביד אל עתיד טוב יותר. ובעולם השיוויוני הזה יהיה לספרדים כוח פוליטי וכלכלי, והם יוכלו להכתיב אורחות־חיים לאשכנזים. ועוד דברים נפלאים יהיו בו בעולם הצודק הזה. הטלוויזיה הישראלית תפטר כמה עשרות אנשים העובדים בה כיום ותקלוט אל חיקה מספר זהה של יוצאי עדות־המזרח; בתי־הספר היוקרתיים בתל־אביב יקבעו מכסה חדשה כדלקמן: שלושים אחוזים מתלמידיהם – אשכנזים, היתר בני עדות המזרח; האוניברסיטאות יעדיפו באופן גלוי ספרדים על־פני אשכנזים.

איזו מהפכה נחמדה.

ויקי שירן נולדה ב־1947 בקהיר. אביה, סוחר אמיד, פירנס בכבוד את המשפחה, והילדים – שלוש בנות ובן, לא ידעו מחסור. ב־1951 עלתה המשפחה ארצה והתיישבה בשכונת־התקווה. "המעבר מהבית היפה במצרים לשכונת־התקוה, היה מבחינת הודי דבר נורא", היא אומרת. חדר אחד קטן לכל המשפחה, ירידה חדה במעמד. כשהיתה בכיתה ד' הצליח אביה להשיג קצת זהב מרכושו הרב שנשאר במצרים, וקנה דירה בת שני חדרים בצפון תל־אביב, על־יד השק"ם. ויקי החלה ללמוד בבית־הספר העממי "הר נבו", וכשהיו שואלים אותה למוצאה, היתה עונה: צרפת. את שכונת־התקוה הפכה לידי־אליהו, כדי לשאת־חן בעיני חבריה לכיתה. "סך־הכל היה כיף בבית־הספר, ולא הרגשתי שום ניכור מצד הילדים".

כשהיתה בת שלוש־עשרה וחצי פיטרו את אביה מעבודתו כמנהל־חשבונות בהוצאת־ספרים, והיא נאלצה לצאת לעבודה, כדי לעזור בפרנסת המשפחה. ויקי עזבה את "אליאנס" והמשיכה בלימודי ערב ב"עירוני ד'". מדי יום היתה יוצאת בשבע בבוקר לעבודה, מסיימת בארבע אחה"צ, והולכת ללמוד עד עשר בלילה.

לצבא לא הלכה. ("הצהרתי שאני דתיה"). בגיל שבע־עשרה החלה ללמוד באוניברסיטה ספרות והסטוריה, וכל אותו זמן המשיכה לעבוד יום שלם. עדיין היתה נטולה לחלוטין מודעות חברתית. לא היה שום אירוע שידליק אצלה נורה אדומה, יגלה בפניה את אותו קיפוח נורא. יום אחד אפילו עברה עם חבר ליד לוח־מודעות וראתה כתובת: "עורו הספרדים". החבר פרץ בצחוק למראה הסיסמה, והיא בעקבותיו. לא הבינה את פשרה. מה שכן, היא הפסיקה להתבייש במוצאה ולשקר. מעכשיו סיפרה לכל המעוניין שהיא ממצרים, ושגרה בעבר בשכונת־התקוה.

כשהחליטה לעזוב את מקום עבודתה, חיפשה תחליף קל יותר, משהו שלא דורש הרבה שעות. ידיד שפגשה, הציע לה להיות מדריכת חבורות רחוב ביפו. "העבודה הזאת ביפו היתה נקודת המפנה בשבילי. מה שראיתי שם היווה מעין השתקפות לדמותי שלי. מאוד נסחפתי בעבודה. כל־אימת שעזרתי לילד משם, כאילו עזרתי לאותה ילדה קטנה, נפחדת וחסרת־אונים, שנאלצה לצאת לעבודה בגיל שלוש־עשרה. אז החלטתי שאני הולכת לעשות מאסטר בקרימינולגיה, במקום בספרות. חיפשתי את המסגרת התיאורטית לכל מיני תופעות שראיתי. גיליתי שהנערים האלה שאני מטפלת בהם, חלקם ייהפכו לפועלים בלתי־מקצועיים וחלקם יישבו בבית־הסוהר".

אחרי יפו החלה לעבוד בטלוויזיה הלימודית, פגשה שם את הבמאי חיים שירן ולפני 12 שנה נישאה לו. חיים, שהיא קוראת לו שירן, יוצא מרוקו, הוא הגב החזק ביותר שיכלה למצוא. הוא שותף מלא לדעותיה ולפעילותה הפוליטית והחברתית, וגם לטיפול בבית ובילדות. אין עבודה בבית שזרה לו. האחריות משותפת לחלוטין. שתי ילדותיה, בנות תשע ואחת־עשרה, לומדות ב"א.ד. גורדון", ולזוג יש הרבה חברים, כמה מהם אפילו אשכנזים.

אחרי הבחירות של 1981, כאשר תמ"י קיבלה את משרד־הקליטה והושיבה את אהרון אוזן בלשכת השר, התמנתה ויקי כדוברת. אחרי שנה החליטה לפרוש. הדברים לא התקדמו בקצב שרצתה. הכניסה לתוך המימסד לא הביאה את המהפכה לה ציפתה. כאז כן עתה היא ממשיכה להיות פעילה בתמ"י, מופיעה בהרבה תוכניות ודיונים אחרים, כותבת מדי פעם בעתונים, מראיינת אנשים בירחון "עולם־האשה" ושוקדת על הדוקטורט. אין לה מקום־עבודה קבוע, והיא גם לא היתה רוצה שיהיה לה. מתקיימים מהמשכורת של חיים בטלוויזיה הלימודית, וזו בהחלט משימה לא קלה.

את מדברת בלי־הרף על המחסור במורים טובים בעיירות־הפיתוח, על הצורך לחזק את המקומות הללו. מדוע אינך עוברת עם משפחתך להתגורר בקרב אחיך־לקיפוח בדרום תל־אביב, או בעיירת פיתוח?

"לפעמים אנחנו ועוד כמה חברים טובים משתעשעים ברעיון מטורף ללכת ל'בנה־ביתך' בראש־העין. אבל זה רק לצורך השעשוע. אני לא חושבת שהפתרון הוא שכמה אנשים טובים ירדו למקומות האלה. זה לא יתן כלום".

אז מה הפתרון?

"הפתרון הוא בשינוי רדיקלי של הכל. בהחלפת האנשים היושבים על־יד השיבר של הברז, פותחים וסוגרים אותו מתי שמתחשק להם. הפתרון הוא בהבנה של האשכנזים שהגיע הזמן שהם יפסיקו לנצל את עדות־המזרח. האשכנזים צריכים לגלות הבנה כזאת עם הקורבן, שתביא אותם לוותר מרצונם על כל זכויות־היתר שיש להם".

אבל שלא תחשבו שאין לויקי שירן גם ביקורת על המזרחיים. עם יד על הלב היא מודה שאילו המצב היה הפוך, והספרדים היו שולטים במדינה במקום האשכנזים, הם לא היו מתנהגים טוב יותר כלפי אחיהם המדוכאים.

אבל את זה היא לא אומרת בקול רם, מפני שאם אכן כך היו פני הדברים, מי היה יודע שוויקי שירן בכלל קיימת?

"הרבה אומרים לי, את הגעת – סימן שזה אפשרי. דווקא בגלל שהגעתי, אני יודעת כמה זה קשה. אני חזקה, ואני לא תובעת את עלבונם של החזקים. אני תובעת את עלבונם של הרגילים, של הבינוניים".

"לפעמים אנחנו משתעשעים ברעיון מטורף ללכת ל'בנה ביתך' בראש־העין, אבל זה רק לצורך השעשוע".

סטיב מקווין, אגדה

אולי כל כוכבי הקולנוע גדולים מהחיים, אך לא כולם מתחילים עם נתוני אפס כמו סטיב מקווין. הכוכב הכריזמטי שהרוויח מליונים, זה שמעלליו הסוערים עם שחקניות יפהפיות היו הסוד הגלוי השמור ביותר בהוליווד, החל דרכו כפרחחרחוב עזוב, נמוך, דיסלקטי, חרש וצולע. סודו: הוא ידע איך להישרד, ומול המצלמות הוא פשוט התפוצץ. התגלמו בו כל הציפיות שתלינו בגיבור המודרני: מחפש, מתלבט, תמיד במירוץ, מסתבך במאבקים ולבסוף מנצח - בכוח או בקסם.

מאת עידית שמגר

בסרט "הפרפר" (למעלה) גנב מקווין את התהילה מדסטין הופמן. לא לחינם כונה „גונב הסצינות המנוול ביותר במערב".

היה גבר

א נעים להשתמש בקלישאה, אבל אלמלא היה סטיב מקווין קיים – היתה הוליווד חייבת להמציאו. גבר גועז והרפתקן, טורף נשים ואופנועים – האגדה ההוליוודית בשלימותה. בחיין ועל הבר. קשוח, מהיר, מתוח ואינטנסיבי, הוא ענה על ציפיותינו מגיבור מודרני: תמיד מחפש, תמיד מתלבט, תמיד במירוץ. בעייתי, כעסן, מסתבך בתיגרות ובמאבקים ולבסוף מנצח בכוח או בקסם – כזה הוא בן המאה העשרים.

מיתוס של גבריות. קסם של ילד. אגדה הוליוודית.

"הבריחה הגדולה" העלה אותו לכותרות. "בוליט" הפך אותו לגיבור־תרבות. במהירות של 320 קמ"ש הוא ידע את טעם החיים: „אדם חייב לחיות כל שעה כאילו היתה שעתו האחרונה" – קבע. הוא נפטר בשבעה בנובמבר 1980. לא מכבר יצאה לאור ביוגרפיה מעודכנת על חייו: „לא נפגשתי עם סטיב מקווין", כתבה המחברת, פנינה ספיגל, „ולכן הוא לא ציטט כאן אף מלה".

הוא היה כוכב קולנוע אמיתי, אך לא הופעותיו בסרטים (או, לפחות, לא רק הן) הקנו לו את מעמדו המיוחד. אהבותיו ומשגליו, נישואיו ומריבותיו, מירוצי המכוניות והאופנועים והדרישות הכספיות שלו העסיקו לא רק את קוראי העיתונים – גם את המפיקים. ואלה למדו עד מהרה את ערכו בשוק: מקווין ידע להקפיץ את כל נפוחי הוליווד כדי לספק לו את סוג הג'ינס החביב עליו, ועד מהרה היה לכוכב היקר ביותר בעידן.

הוא ניצח בזירת התרנגולים השייכת מאז למגהסטארים. הם הקובעים מחירים, הפקות וסרטים. אמרנו: הוא ידע את מחירו בשוק, והוא מאוד אהב להראות מי הבוס.

ומי הוא אותו כוכב כריזמטי, מאהבן של יפהפיות, המרוויח מיליונים, מתהולל במסיבות פאר ונוהג במכוניות המהירות והיקרות ביותר בעולם? נמוך, שדוף, דיסלקטי, חרש וצולע – קשה למצוא מישהו מתאים פחות להגדרה "כוכב קולנוע". פרחח בן עניים שלמד בבית־הספר עד כיתה ה', עבד בכל עבודה מזדמנת, היה מלח בצי הסוחר ומגיש מגבות בבית־זונות. אפו נשבר בקטטת רחוב, שפתיו תפורות בעשרה תפרים.

אביו היה טייס שנטש את אשתו הקטינה ואת תינוקו כשזה היה בן שישה חודשים. סטיב מעולם לא ראה אותו. הוא נשאר עם אמו, ג'ולין בת הי"ז, שברחה מבית הוריה שנתיים לפני־כן, והיא ידעה כי בחיים יש דברים מעניינים יותר מאשר טיפול בתינוק צווחני. מקווין התגלגל לבית סבתו הארוקה שהתגלתה אחרי־כן כסכיזופרנית ואושפזה בית־משוגעים, ברח כמה פעמים ונדד בדרכים. השנים הטובות ביותר של נעוריו היו במוסד לעבריינים צעירים. אמו הייתה מופיעה מדי פעם, זוהרת ומבושמת, ואוספת אותו לזמן קצר אל ביתה שם חיכה מדי פעם "אבא" חדש. סטיב תנועה או כשיטות חינוך חדשות לאילוף הפרות.

ארץ הקלאית, קטנונית ודי מפגרת במערב התיכון של ארה"ב היא מולדתו של סטיב מקווין. כמו ... הוא גדל בעיירה קטנה (סלייטר) ושם תמיד ... יצאדופן. בוקר אחד היה מתעורר בבית אמו השיכורה־מסוממת, חוגגת עם שורה של גברים ... סוף אחד – בבית סבתו הארוקה. החיים לא היו קלים בארה"ב של שנות השלושים והארבעים; ... אבל לשוב רק כשעבר לחיות בבית אחי סבתו ... מגדל חזירים עשיר, זקן הולל והרפתקן, שנישא ... בגיל שבעים ואסף את סטיב לחיות בביתו.

„החיים שלי נדפקו לפני שנולדתי. ניסיתי למצוא את מקומי וגיליתי שאין דלתות פתוחות. העולם לא היה מקום ידידותי במיוחד. למדתי מוקדם שאין לסמוך על אף אחד".

כשו הנער מסינסינטי (סרט שעשה עם נורמן ג'ואיסון ב־1965) הוא היה גבר ללא עתיד וללא עבר. כמו ג'נזיור כונר הוא "רק עובר בסביבה" וכמו

עם אלי מקגרו ב"בריחה": בשבילו עזבה הנסיכה מ"סיפור אהבה" את מנכ"ל "פרמונט"

„החיים שלי נדפקו לפני שנולדתי. ניסיתי למצוא את מקומי וגיליתי שאין דלתות פתוחות. העולם לא היה מקום ידידותי במיוחד. למדתי מוקדם שאין לסמוך על אף אחד. שואלים אותי על תקווה, על אהבה - איני יודע על מה אתם מדברים. אלמלא הייתי שחקן, ודאי הייתי פושע".

סטיב מקווין: „חליתי בסרטן. התפללו למעני".

"הפרפר" הוא לא נכנע לעולם. בסוף ימיו גילם את טום הורן, וזה היה קאובוי מזדקן שאפילו במערב לא נמצא כשבילו מקום.

„שואלים אותי על תקווה, על אהבה – איני יודע על מה אתם מדברים. אלמלא הייתי שחקן, ודאי הייתי פושע".

למזלו, הוא לקח את הזעם שלו, את העוצמה הסוערת והכשרון לניו־יורק. היו אלה שנות החמישים, שנות הזוהר של התיאטרון והטלוויזיה בעיר הגדולה. במאים כארתור פן, רוברט ויז וסידני לומט החלו אז את עבודתם בטלוויזיה; כותבים צעירים כמל ברוקס, ניל סיימון ורודי אלן יצרו את הקומדיה החדשה. אלה היו ימיהם הראשונים של שחקנים שהטביעו חותמם על שלושים שנות קולנוע: פול ניומן וג'יימס דין, מרילין מונרו, אלי וואלך ואן ג'קסון, גרייס קלי, ג'ולי הריס, רוד סטייגר, אן בנקרופט, ג'ורג' סי סקוט, זירו מוסטל וג'רלדין פייג' החלו מעפילים לפיסגה. גור וידאל ופדי שייבסקי כתבו את יצירותיהם הראשונות, והקהל המתוחכם הריע למחזותיהם הראשונים של ארתור מילר וטנסי ויליאמס. שחקן צעיר עלה אז לכותרות ושבר את כל חוקי המשחק שנודעו לפניו: שמו היה מרלון ברנדו.

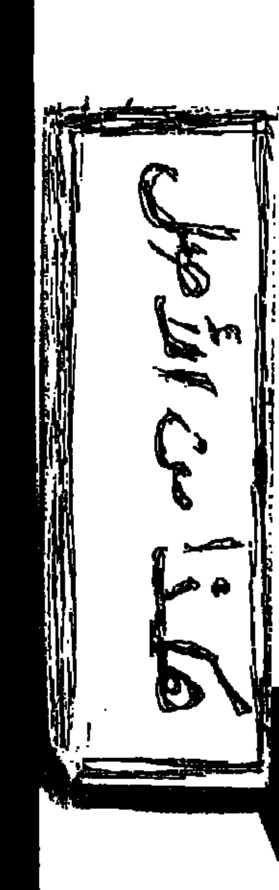
במקום לימוזינות ושמפניה הם העדיפו בירות ואופנועים. הציפורניים שלהם היו מלוכלכות, הג'ינס מהוה ומקומט. במקום ב"סרדי'ס" המפורסם הם העדיפו להתקבץ אצל "לואי", שם תמיד אפשר היה לקבל בירות תמורת שטיפת כלים. הם היו כוכבי הצווארון הכחול, שיצרו גיבורי תרבות חדשים ורגישות חדשה אצל הצופים – והם סללו את הדרך לסטיב מקווין, בער־רחוב שידע איך להישרד. הוא העריץ את מרלון ברנדו והפך לצילו של ג'יימס דין. עקב אחריו למסעדות, לפגישות, חיקה את ישיבתו, את מבטו, את הדרך שבה אחז בעיתון.

ין היה האליל, ומקווין היה בן 25, מתוח, ממורמר, שאפתן ומתוסכל. הוא היה חייב לפרוץ לעצמו דרך, והשביל המוביל אליה לא נראה בניו־יורק. כי סטיב מקווין הוא לא שחקן של במה, הוא כוכב הנולד מול המצלמה.

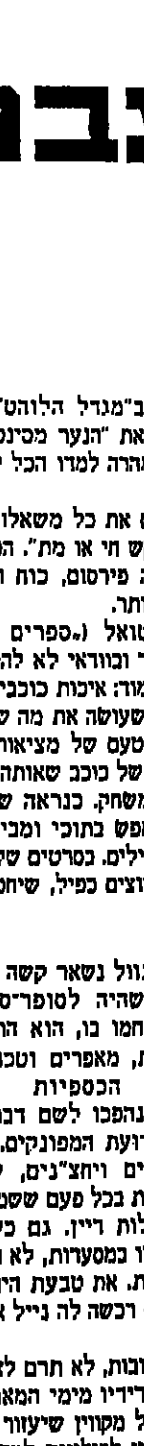
כל כוכבי קולנוע הם גדולים מן החיים, אך לא כולם מתחילים עם נתוני אפס כמו סטיב מקווין. כאמור: נער־רחוב קטן־קומה, רזה, רגזן ופגוע, בור ודיסלקטי – אף אחד לא הסכים לדבר איתו על קולנוע. בתור גיבור רומנטי הוא היה בדיחה, בתור אנטי־גיבור – חיקוי עלוב של ג'יימס דין. לאיש לא היתה שום סיבה שבעולם להעסיקו בסרטים, עד שראוהו דרך עדשת המצלמה. כאן נולדה אגדת סטיב מקווין. מול המצלמות הוא התפוצץ.

"מבוקש חי או מת" החלה כסידרת טלוויזיה סוג ז' – אך מקווין פרש ממנה אחרי 117 פרקים! תופס הפושעים הקשוח, זה השנוא על ידי אנשי החוק המשתמשים בו ועל ידי הפושעים שאחריהם שהוא רודף היה התפקיד הנכון בשבילו. סוף־סוף מצא דרך לגיטימית לחשוף את כל הכעס, המתיחות וההתמרמרות. ולמן ההתחלה הוא היה פרשנר מסוכן: סטיב מקווין נודע מן היום הראשון כגונב הסצינות המנוול ביותר במערב. תנועת יד או נפנוף בכובע בוקרים, חזרת סוס או סיבוב באופנוע – שום כוכב לא היה בטוח במעמדו כשסטיב מקווין היה מאחוריו. הוא ישב על גבו של יול ברינר (ב"שבעת המופלאים")

(המשך בעמוד 17)

(המשך מעמוד 15)
ונסוע קבר את פול ניומן ב"מגדל הלוהט". את "אשפי" גנב מדסטין הופמן ואת "הנער מסינסינטי" מאדוארד ג'י. רובינסון – עד מהרה למדו הכל להזהר מהעכברון המכוער.

מעטים האנשים המשיגים את כל משאלותיהם: את מקווין עשה זאת ב"מבוקש חי או מת". הסידרה הביאה לו את הוליווד ועימה פירסום, כוח ועושר מעבר לחלומותיו המטורפים ביותר.

הוא לא היה אינטלקטואל („ספרים אינם מעניינים אותי"), לא ידע לדבר ובוודאי לא להקשיב. אבל היה לו מה שאי־אפשר ללמוד: איכות כוכבים. לא שחקן ולא זוהר. קשוח אמיתי שעושה את מה שמוטל עליו בלי ביזבוזים. היה כאן טעם של מציאות, של אמינות ויותר מכך: אמת. אמת של כוכב שאותה הביא איתו אל הבד. „איני מבין במשחק. כנראה שאינני שחקן כל־כך טוב. אני רק מחפש בתוכי ומביא את עצמי אל הבד. איני מאמין בכפילים. בסרטים שלי אני עושה הכל. מי שרוצה נהג מירוצים כפיל, שיחפש לו גם שחקן אחר".

עכברון המנוול נשאר קשה ורגזן גם אחרי שהיה לסופר־סטאר. שחקנים נלחמו בו, הוא התעלל באנשי צוות, מאפרים וטכנאים. הדרישות הכספיות שלו והקפריזות נהפכו לשם דבר גם בהוליווד ידועת המפונקים. הוא פיטר סוכנים ויחצ"נים, שיגע לתסריטאים ומפיקים ועורר מהומות בכל פעם ששמו לא הופיע על הבד באותיות גדולות דיין. גם כשהיה מיליונר לא שילם את חשבונותיו במסעדות, לא הזמין ידידים למשקה ולא קנה מתנות. את טבעת היהלום שלה – בעת נישואיה למקווין – רכשה לה נייל ארמס בכספה שלה.

מקווין מעולם לא החזיר חובות, לא תרם לצדקה ולא שמר על שום נאמנויות. ידידיו מימי המאבקים הראשונים ידעו שאין לסמוך על מקווין שיעזור להם אחרי ש„כבר עשה זאת". שותפיו לבילויים למדו עד מהרה לדאוג לחשבון הוצאות פתוח. מי שרצה לבלות עם מקווין, צריך היה לשלם על כך. ילד הרחוב הרעב לא ורשה מכוכב הקולנוע המיליונר: הוא תמיד החזיק שני סנדוויצ'ים בידיים, הזמין במסעדות שני סטייקים ונתאוות ודאג: ואם לא ישאר עורז

למזלו, ידע למזוג הרבה קסם בקשיחות הגברית שלו ולהעסיק הרבה מעריצים. המאצ'ו הקיצוני הזה היה חביב הנשים. הן נטרפו עליו והוא רדף אחריהן כמו ילד מורעב בחנות ממתקים. החיוניות שלו, המרץ והפניקאות משכו אותן. וכענייני נשים, כמו בענייני אופנועים, תמיד ידע לתפוס כותרות. „מירוץ טוב חשוב למשגל טוב", אמר. והוא אהב את שניהם. מאוד. מתוך הולפה, גופות. סטיב מקווין מעולם לא הסכים למכור אופנוע.

הוא היה נשוי שלוש פעמים – לרקדנית נייל אדמס, אם שני ילדיו; לכוכבת אלי מקגרו ולדוגמנית טרה מינטו – אך מעלליו הסוערים עם חתיכות מדוגמות היו הסוד־הגלוי־השמור־ביותר בהוליווד. ונכבר מקישה לכך הביוגראפית פנינה ספיגל, והוא נקרא נדיוק כמדור "פורנוס" המהולל בירחון הגברים "פנטהאוז". שלישיות ורביעיות, הרבה קוקאין, הרבה חשיש, הרבה בירה והרבה חבר'ה. נשים לא היו חשובות בעיניו, אומרים, אבל בילוי עם החבר'ה – זה היה שווה הכל. ואם באמצע הייתה גם איזו נקבה מזדמנת – מה טוב. סטיב אהב את זה בקבוצות. „רק גבר יודע להיות ידיד, ורק מגבר אני מוכן לקבל הערות ומחמאות. נשים הן יצורים חסרי קנה־מידה העשויות להפוך מוכר עיתונים־לגיבור רק משום שנשיקותיו מתוקות או שפניו כמולות".

מקווין ואשתו הראשונה, נייל אדמס, בפתח ה"תיאטרון הסיני" המפורסם בהוליווד. את טבעת היהלום שלה, בעת נישואיהם, נאלצה נייל לרכוש בכספה שלה.

„שמעתי את כל הקישקוש הזה של שיחרור האשה. הכל שטויות. אשה צריכה לעסוק בבית שלה ביום, ולשכב עם הגבר שלה בלילה. וזהו. אני יודע. הרי התחלתי בעניין הזה בגיל שלוש־עשרה".

„שמעתי את כל הקישקוש הזה של שיחרור האשה. הכל שטויות. אשה צריכה לעסוק בבית שלה ביום, ולשכב עם הגבר שלה בלילה. וזהו. אני יודע. הרי התחלתי בעניין הזה בגיל 13".

בהתחלה הוא היה "מר נייל אדמס". היא היתה שחקנית בדרך לפיסגה, והוא פרחח עילג שנזרק ממשרדי כל אמרגן וסוכן. אחר־כך נהפך לסטיב מקווין הגדול, ובהסרטת "הבריחה" פגש כוכבת צעירה ויפהפיה. אלי מקגרו עזבה בשבילו את מנכ"ל פרמונט ראז, המפיק בוב אוונס, ומארמון מפואר, מרוהט בעתיקות ואוצרות אמנות נדירים, עם בריכת שחיה אולימפית ומעמד של נסיכה – עברה לבית־חוף קטן מוקף עשרות אופנועים ואופנוענים. „סטיב הוא גבר שאי־אפשר לאלפו. הוא האדם השתלטן ביותר שהכרתי, והוא חי למען הסכנה, והמהירות".

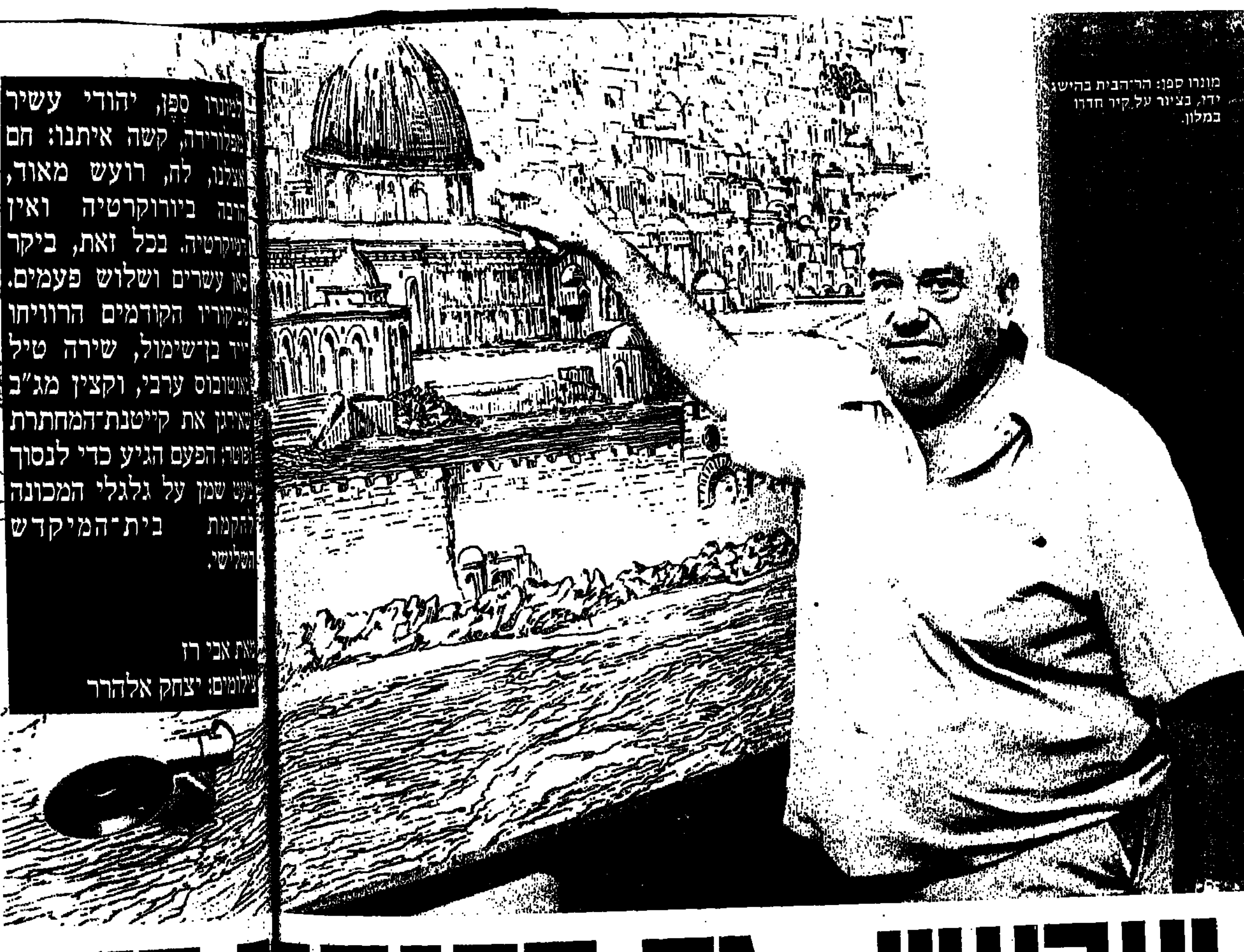
ברברה מינטו נכנסה לחייו כאשר היה כבר מבוגר וחולה. הוא פרש אז זמנית מן הסרטים והתבודד על החוף עם חבריו האופנוענים. בשידור טלוויזיה דרמטי, ב־2.11.1980, הודיע: „חליתי בסרטן. התפללו למעני". חודש אחר־כך נפטר. לבו לא עמד בניתוח שאמור היה להרחיק את הגידול מגופו. בן חמישים היה. לאשתו ברברה השאיר ירושה מיוחדת: זרע מקווין מוקפא כדי שתוכל להרות וללדת את מקווין־ג'וניור אחרי מותו של סטיב הגדול.

„להחליק בסיבוב, בפנייה, בתוך שיירה – זהו המבחן המבדיל בין גברים לנערים. אם אינך יכול לעמוד בזה, מוטב שתסתלק. רגע האמת במירוץ הוא כמו רגע האמת במלחמת שוורים. אפשר להיכשל רק פעם אחת".

עירית שמגר

למונרו ספן, יהודי עשיר מפלורידה, קשה איתנו: חם אצלנו, לח, רועש מאוד, הרבה ביורוקרטיה ואין דמוקרטיה. בכל זאת, ביקר כאן עשרים ושלוש פעמים. ביקוריו הקודמים הרוויחו [illegible] בן־שימול, שירה טיל [illegible] אוטובוס ערבי, וקצין מג"ב שארגן את קייטנת־המחתרת [illegible]: הפעם הגיע כדי לנסוך [illegible] שמן על גלגלי המכונה להקמת בית־המיקדש השלישי.

[illegible] אבי רז
צילומים: יצחק אלהרר

מונרו ספן: הר־הבית בהישג ידו, בציור על־קיר חדרו במלון.

ועכשיו, גם הר־הבית בידו

קשה שלא לחבב את מונרו ספן: איש גדול הוא ספן, תכול עיניים, קולני מאוד, בעל כרס ענקית, חביבות רועמת וגינונים ברוקלינאיים מרתקים. „אתה רואה", הוא אומר על עצמו בתום פגישה ארוכה, „אצלי אין בולשיט. מה שנכנס, זה מה שיוצא." הוא צודק, לעזאזל, ולכן היה לי כל־כך קשה שלא לחבב את ספן, אלמלא ידעתי כי הוא תומך בהתלהבות בסהרורים פוליטיים, בעבריינים ואף ברוצחים, ועוד גאה על כך.

ספן תומך, למשל, ברוצח דויד בן־שימול. זוכרים את בן־שימול? באוקטובר שמונים־וארבע ירה בן־שימול, אז חייל בן תשע־עשרה, טיל „לאו" (שגנב מצה"ל) באוטובוס של חברה ערבית בירושלים. אדם אחד נהרג ועשרה נפצעו. חודש לפני־כן הטיל בן־שימול שקית־נפץ (שהרכיב מחומרי־חבלה שגנב מצה"ל) לבית־קפה במזרח ירושלים. ארבעה בני־אדם נפצעו. בית־משפט הרשיע את בן־שימול ברצח ובניסיון לרצח, וגזר עליו מאסר־עולם. אני לא מתחרט, הצהיר הרוצח אחרי גזר־הדין, אני משוכנע שעשיתי את המעשה הנכון בזמן הנכון.

מונרו ספן, כאמור, תומך, עם כל הלב היהודי הרחב שלו, בבן־שימול: „האיש הזה לא קיבל משפט הוגן. גררו אותו למשפט אזרחי ולא צבאי. הוא לקח מהצבא רימונים וירה באוטובוס, ולכן הגיע לו משפט צבאי. מריח לי שידיו של [השר חיים] בר־לב מאחורי העניין. והוא לא התכוון להרוג. הוא אמר: אני חייל טוב, ואם רציתי להרוג, הייתי יכול. רק רציתי להזהיר."

לספן יש, כמובן, הוכחות לחפותו של בן־שימול. בבקשה: „הילד הזה בא מבית טוב, משפחה טובה, וזו היתה העבירה הראשונה שלו. הייתי אצל משפחתו. הוריו, בקטמון, מרוקאים, נפלאים. כשפגשתי אותם יכולתי להיווכח שזה מיקרה מובהק של עיוות הדין, של אי־צדק. ראיתי תצלומים שלו מהבר־מיצווה. הוריו אנשים נפלאים, והוא נדחף לעשות את אשר עשה כיוון שממשלת ישראל איננה דואגת לאזרחיה. הממשלה דואגת אך ורק מפני דעת־הקהל העולמית, ואינה דואגת לאזרחיה."

ואילו ספן דואג לאזרחי ישראל; לחלקם, לפחות. לדוגמה, לבן־שימול: „אני משלם לו את משכורתו הצבאית, כחמישים דולר בחודש, כדי לשמור על המורל שלו, כל עוד הוא בכלא תל־מונד. והוא בכלא למאסר־עולם. וזה יהיה 'עולם', כל עוד יכהן בר־לב [כשר־המשטרה]."

ספן, אם לא שמתם לב, איננו אוהד גדול של חיים בר־לב. בהמשך, הוא ינסה להסביר למה, ולא לגמרי בטוח שאנחנו נבין.

מונרו ספן נולד בברוקלין, ניו־יורק, לפני שישים־ושבע שנים. ההורים היגרו מרוסיה. האב הקים וניהל מיפעל קטן לייצור מרכבים למשאיות. בגיל די מוקדם תיגבר מונרו הקטן את אביו והתחיל לעבוד, לעבוד קשה, בבית־החרושת. „לא למותי יותר מדי", הוא מתמצת את פרק ההשכלה בחייו. „עברתי בתיכון, וזהו."

תקופה מסויימת התפרנס מנהיגת משאית („ואהבתי את זה"), ובארבעים־ושלוש גוייס לחיל־האוויר של ארצות־הברית. באירופה ובמזרח הרחוק השתוללה מלחמת העולם השנייה. מונרו ספן, צלם־צבאי, נשלח לאלסקה לשנתיים ואחריהן עשה עוד כשנתיים ביושה והסביבה. „כל השירות לא היה לי נשק. כל השוטינג שעשיתי בשירות הצבאי היה עם מצלמה."

[illegible] גיל שלושים־וחמש, גילה מונרו ספן כי אינו אוהב את ניו־יורק. לכן, בגיל שלושים־וחמש, הוא [illegible] יצא לגימלאות. לבית־החרושת הכניס אדם [illegible] את העסק, הוא עצמו נשאר בעל עניין („הדבר [illegible] חשוב שעשינו היה תוכנית גימלאות בשביל [illegible]. אתה רואה: אני גם קפיטליסט וגם מעט [illegible]"), אבל עקר לפלורידה.

אחרי שהסתובב קצת בפלורידה, חקר ובדק, [illegible] בעיירה סרסוטה – עם האשה ושלוש הבנות – [illegible] את החיים בקלות. „השקעתי בדלא־ניידי, [illegible], ובמניות. תמיד היה לי ראש טוב [illegible]" הוא אינו אוהב שאלות על־אודות נכסיו [illegible], נשמע מונרו ספן מעורפל במקצת: „זה [illegible] יותר ממך, אני אמיד יותר ממך."

[illegible] זאת, מוכן מונרו ספן להשיב באופן [illegible] על התמיהה בעניין פרישתו למנסיה כל־כך מוקדמת: „פרישה", הוא מבאר, „פירושה שאינך עובד מתשע עד חמש. שאתה עצמאי, אדון לזמנך. אני הבוס של עצמי. אף אחד לא יכול להגיד לי מה לעשות", זועק ספן וכל גופו רועד מצחוק אדיר וסוחף, „אפילו לא אשתי! אני בן־אדם חופשי!"

וחוץ מזה, מסכם מונרו ספן את אישיותו־שלו, „אני מענטש אמיתי. אני מסתדר עם כולם. הנה, נסעתי לדרום־אפריקה, והסתדרתי עם השווארצעס שם."

יפה, לא?

לישראל הוא הגיע לראשונה לפני חמש־עשרה שנה, עם קבוצה של תורמי־המגבית, ולפני שבוע סיים את ביקורו העשרים־ושלושה בארץ. באחת הפעמים השקיע חמישה חודשים מחייו והלך לאולפן בניסיון ללמוד עברית. לא תפס את השפה. קנה דירה בנתניה, ואינו גר בה. „למה? כל־כך הרבה רעש! הטלוויזיה שצועקת בערב מכל חלון, ובשש בבוקר כולם דופקים שטיחים. אני רגיל לשקט."

מילא עניין הרעש; בביקוריו בארץ מצא שהמציאות ותיאורי השליחים את המציאות – ובכן, אלה שני עולמות שונים. הוא אף מצא כי ממשלת־ישראל מנהלת רע את העניינים, שיש אצלנו הרבה ביורוקרטיה, שהאנשים מדוכאים ואף אינם יודעים זאת.

לכן, נעשה ספן יותר ויותר מעורב. איך? הוא נפגש עם עוד ועוד אנשים, ולומד מהם עוד ועוד עובדות על המצב אצלנו. נורא פשוט. לדוגמה: „לפני שנתיים־שלוש פגשתי את החברה מ'אוהל יוסף' בשכם", הוא אומר ומצביע על בחור צעיר שכיפה־סרוגה גדולה שמוטה לו על פדחתו, השרוע על המיטה הגדולה בחדר־המלון של ספן ומנהל משם שיחות־טלפון קולניות, „ומהם למדתי שממשלת ישראל איננה מרשה ליהודים לחיות בכל מקום בישראל! זו אפליה!"

„גוענוּתו" מתקן שמוט־הכיפה.

שמו, אגב, רומם אלדובי והוא, אם הבנתי נכון, המזכיר של גרעין שכם. אל חדרו של ספן הגיע לא כדי להתנחל במיטה ולטלפן, אלא כשביל לשכנע את האמריקאי עתיר־הממון לבקר בישיבה שהתנחלה בלב העיר הערבית. אולי ייצא מזה משהו.

„שכם", מתמרמר ספן, „היא מהערים העתיקות ביותר בארץ־ישראל!"

הוא יודע, כמובן, שיש סיבות מעשיות מאוד להתנגדות להתיישבות יהודית בלב־ליבה של אוכלוסיה ערבית. לא משתכנע: „יש יותר תשומת־לב לרגישות הערבית. כאילו שרגישות יהודית איננה קיימת."

ספן תפס שהממשלה מתכוונת להחזיר את כל השטחים הללו. אפילו את רמת־הגולן. למה? בגלל הלחץ האמריקאי, שנגרם בגלל לחץ של סעודיה ויתר מדינות המיפרץ. ובעניין הנלחצים באמריקה, צריך להאשים את הערביסטים במחלקת־המדינה.

הנשיא רייגן דווקא בסדר; ספן, מובן מאליו, הרי הצביע בשבילו. בישראל, שאיננה דמוקרטיה בעיניו, היה מצביע – אילו היתה לו זכות־בחירה – בשביל התחיה („כנראה"). וכהנא? „הוא כמו כל מיפלגה אחרת", אומר ספן על הגזען, „הוא רשאי לרוץ. אישית, אני מחבב את הבחור. לא לכל דעותיו אני מסכים, אבל בהרבה דברים אני מסכים איתו."

בעוני אשתקד, במטוס שהביאו מאמריקה לישראל, נחרד מונרו ספן כאשר קרא ב„ג'רוזלם פוסט" על פיטוריו של הקצין מאיר לביא ממישמר־הגבול. פקד לביא היה האחראי על ליווי־האבטחה של נאשמי מחתרת־הטרור היהודית, מכלא תל־מונד לבית־המשפט בירושלים, ובחזרה; כמעט־טביעה של אחד הנאשמים בימה של נתניה, חשפה את מה שהוגדר אחר־כך כ„קייטנת המחתרת", שבעטייה נשפט פקד לביא ופוטר; „הוא ליווה את אנשי גוש־אמונים לשחות", מפרט ספן בקצרה במה העניין.

חובה להדגיש כאן, למען הסר ספק אפשרי, כי באומרו „אנשי גוש־אמונים", מתכוון ספן לאותה קבוצה של חברי מחתרת הטרור היהודית אף־על־פי שהוא־עצמו משתומם ממש למחשבה שמישהו יכול להעלות בדעתו לכנות את החבורה הזאת „מחבלים". ובכלל, בספטמבר שמונים־וארבע נכח בישיבה של משפט המחתרת („משפט גוש־אמונים"), „וזה היה כמו תלייה! כמו לינץ' באמריקה! כל־כך רצו להכניס להם בגלל הרגליים של ראשי־העיריים!"

ספן שכח, ואולי לא שמע, על מעללים אחרים של גיבורי המחתרת: ההתקפה הרצחנית במיכללה האיסלמית בחברון (שלושה קורבנות), המזימה שסוכלה לפוצץ שישה אוטובוסים של חברה ערבית בירושלים על יושביהם. אבל הוא קרא במטוס על פיטוריו של מפקד הליווי לביא „והיכה בי שזהו חוסר צדק. לי נראה שהוא עשה משהו מאוד הומני, בכך שלקח אותם לשחות לפני שמחזירים אותם לכלא: הרי איש לא ברח ושום בעייה לא התעוררה."

אבל הרי לא מקובל לקחת עצירים לשחות, הערתי בזהירות.

„אסירים ערבים מקבלים טיפול טוב יותר", שואג ספן. „ובכלל, באותה תקופה שוחררו רבים מהאסירים הערבים, כולל הברנש היפני שהרג אנשים! והחבר'ה האלה [נאשמי המחתרת] רק קיבלו צ'ופר קטן!"

מונרו ספן החליט לגמול לקצין מישמר־הגבול על מעשהו ההומני. לשם כך היה עליו ליצור איתו קשר, אבל איש לא ידע לומר לו היכן נמצא לביא. „התקשרתי למשטרה והם לא מסרו לי דבר; אמרו שזה עניין סגור ואין מה לדבר." בעייה. עד שראה ספן, בלובי של המלון הירושלמי שבו התארח אז, שניים או שלושה שוטרים. „אחד מהם נראה לי קצין בכיר. שאלתי אותם על מאיר לביא. תחילה לא רצו לדבר, אבל לבסוף אמרו לי: תן לנו את מיספר החדר שלך, ואולי מישהו יתקשר אליך. אולי. כשעה אחר־כך קיבלתי טלפון ממאיר לביא, השוטר. הוא בכה, ואמר שלא רק פוטר אלא נקנס במאה או מאתיים דולר. והוא פוטר בידי בר־לב!"

> „אני מענטש אמיתי. אני מסתדר עם כולם. כשנסעתי לדרום־אפריקה הסתדרתי גם עם השווארצעס שם."

השם בר־לב ממלא את ספן זעם נורא, שמשתחרר בחרפות וגידופים איומים ונוראים. המשפט הכי אריב היה, „הוא יכול לנשק לי בתחת! לא איכפת לי שתצטט אותי!" – אבל השאר היה כל־כך מחריד, שאי־אפשר לצטט, למרות שספן הירשה. „בעיני הוא כוה", מעווה לבסוף ספן את פרצופו ומכופף יד מאוגרפת כלפי מעלה בעודו משלח את ידו האחרת שתכה בה, פולט נאצה גסה לסיום ואז נרגע.

„הוא [לביא] סיפר לי כמה קשה לו", חוזר ספן לשיחה עם ההומניסט שפוטר, „ושיש לו משכנתה על הבית. אמרתי לו שאני, כיהודי, עם לב יהודי, חש שאם הוא אינו יכול לקבל עזרה מאיש, ומאף אירגון, אני אשלם את המשכורת ששוב אינו משתכר – עד שימצא עבודה אחרת."

ספן ביקר אז בביתו של לביא, בנתניה. „הוא נשוי ויש לו שני ילדים קטנים. אשתו בכתה מאוד." אחר־כך נפגשו פעם נוספת, במשרד עורך־דין; ספן, איש־עסקים, ביקש שהסדר־התשלומים ייעשה כמו שצריך: על לביא היה להציג מיסמך המעיד על גובה משכורתו במישמר־הגבול („בין ארבע־מאות וחמישים לחמש־מאות דולר, אינני זוכר בדיוק").

„מול שבמשטרה מרוויחים מעט", מתמוגג שמוט־הכיפה מהתנחלות שכם.

העיתונים סיפרו כי מייד לאחר סילוקו מהמשטרה, הוצעה ללביא מישרה בעיריית הרצליה. ספן אומר שלביא מצא מישרה בהרצליה אחרי שישה־שיבעה חודשים; בינתיים, שילם ספן את המשכורת החודשית שהבטיח. „זו היתה המיצווה שלי, לשלם לו. אפילו לרוצח לא מתנהגים ככה! הוא יהודי אמיתי, עם לב יהודי אמיתי, והוא גיבור!"

גיבור?

(המשך בעמוד הבא)

מונרו ספן: „בהרבה מובנים אין פה חוק של ממש. יש חוק כפי שמפרשת אותו הממשלה הנוכחית."

(המשך מהעמוד הקודם)

„גיבור? גם אם זה לא מוצא חן בעיני בר־לבו"

מלבד מיקרי בן־שימול ולביא, נפרד מונרו ספן מכספו לטובת מטרות מוגדרות: „חמש־מאות דולר לזה, שלוש־מאות דולר לזה, אולי אלף דולר לזה. לא סכומים גדולים." הפירוט מטושטש מאוד, משום־מה. „נותן אם יש צורך לעשות משהו. למטרות לאומיות־ציוניות. גוש־אמונים זו דוגמה מצויינת. לא לשום דבר שמאלני. השמאל שולט בעיתונות, בטלוויזיה וכמעט בכל המדיה", פוסק ספן ומקונן על הסבל שהסבה לו קריאת „ג'רוזלם פוסט", ועל החלטתו עקב כך להפסיק את המנוי על העיתון, אחרי תריסר שנים.

לדבריו, הוא נותן לצדקה בין עשרים לעשרים־וחמישה אלף דולר בשנה. ספן פועל באמצעות קרן שהקים, הקרויה „קרן הבסיס" (מוטו: „עובדות יסוד – חיוניות להבנת האמת"); רוב תרומותיו מוכרות ומנוכות ממס־הכנסה. סדר צריך להיות.

בין התרומות שאין ספן מספר עליהן, יש הקצבה דולרית („כמה מאות", אומר מי שיודע) ל„משהו דומה לבן־שימול". מה יכול להיות דומה לבן־שימול? עוד רוצח יהודי שקטל ערבי ככה סתם; ויש הקצאות לפירסומים רבי־חשיבות (למשל: „מלכות", ביטאון לציונות מהפכנית, באנגלית); ויש תורים מזומנים ההולך אל לוחמי הר־הבית.

הר־הבית הוא השיגעון החדש של ספן. כלומר, לפתע־פיתאום הוא גילה שהחיים אינם חיים ללא תפילה זכה על הר־הבית. ספן, יש לדעת, הוא אולי צדיק אבל רפורמי, ולא אדוק ביותר („בשבילי, להיות יהודי זה לעשות דברים טובים, מיצוות. יותר חשוב מאשר דאווענען, להתפלל"). אלא מה? „אני יהודי לאומי. ביקרתי שם [בהר־הבית] לא פעם. מעולם לא ראיתי יהודים מתפללים שם וחשבתי שהרבנים אסרו זאת עליהם. התברר לי שזו מדיניות־ממשלה לא לתת ליהודים דתיים להתפלל שם, אלא לאפשר רק ליהודים כמוני הבאים לבקר כתיירים. זוהי אפליה מובהקת כלפי יהודים בארצם שלהם."

עד כה, רק מעטים, בשולי־השוליים הימניים, נמנו עם המתעלמים מן הסכנה של מלחמת־קודש עם העולם המוסלמי בגלל הר־הבית. היו, למשל, „אנשי גוש־אמונים", חברי מחתרת־הטרור היהודית, שביקשו לרסק את המיסגדים על הר־הבית („אני יכול להבין כיצד קורה שאנשים לוקחים את החוק לידיים", אומר על כך ספן, ואפשר לחשוב שהחוק מצווה לפוצץ את המיסגדים, ושחברי המחתרת לא באו אלא להחליף את אוכפיו הנירפים של החוק הזה), והיו „נאמני הר־הבית" בהנהגת גרשון סלומון (ספן: „הוא נראה לי קדוש. כמו נביא"). אבל עכשיו גדל והולך מיספרם של המייחלים לטקסי־פולחן יהודיים על הר־הבית, לשליטה בו, לסילוק המוסלמים ממנו: בראשית החודש פסק בירושלים כנס של מאה רבנים, כי חובה על כל יהודי לעלות על ההר ולהתפלל שם. בכנס השתתף הרב־הראשי לשעבר, שלמה גורן, המתרפק בוודאי על זיכרונות הרואיים דוגמת תקיעה בשופר לנוכח אתר־קדושה שזה־אך נכבש.

הרב גורן נפגש בשבוע שעבר עם מונרו ספן. „היתה לנו שיחה גלוייה", מספר ספן ואומר כי העלה בפגישה רעיון שהגה: כבר בנמל־התעופה קנדי בניו־יורק יספרו לטסים באל־על על הר־הבית ועל האפשרות לבקר בו. „הרבה לא יודעים", ציין ספן בדברי־ההסבר. לדבריו, אמר לו הרב גורן שהרעיון טוב. יומיים לפני־כן אירח ספן, במיסעדה „החומה" בעיר העתיקה, נציגים של קבוצות הנאבקות על כיבוש הר־הבית. ספן הקשיב לתוכניות שרקמו הסועדים; מידת השתכנעותו קבעה את מידת הסיכוי שארנקו ייפתח.

„אני רוצה לעשות כל מה שאני יכול כדי לעזור ליהודים שרוצים להתפלל שם, ולא להיות מגורשים בידי המשטרה ומאויימים בידי הערבים", מכריז ספן. „העזרה היחידה שאני יכול לתת היא עזרה פיננסית, וגם מורלית. לתת להם לדעת שהם אינם לבד. שיש מישהו באמריקה שחושב עליהם ורוצה לעזור."

כדי לעזור, יש לספן נציג בארץ: זאב גולן, איש יחסי־ציבור ירושלמי, שעלה לישראל מארצות־הברית לפני שבע שנים. הם חבירו אשתקד, באמצעות אביו של דויד בן־שימול. ספן אומר שגולן בשבילו „כמו כלב לעיוור". גולן: „ספן ביקש שאהיה העיניים והאוזניים שלו בנושאי תרומות והתארגנויות. למשל: לעדכן אותו במצב של בן־שימול, איך לעזור, למי לפנות כדי להפעיל לחץ, לבדוק אם מי שהבטיח לפעול באמת פועל."

גולן גם מתרגם בשביל ספן את הטעון תירגום. כאחרונה תירגם מכתב בן ארבעה עמודים, בעברית, שנשלח אליו מכלא תל־מונד. את המכתב („מכתב נהדר") חיבר יהודה עציון, ממנהיגי מחתרת־הטרור, אשר נדון לשבע שנות מאסר בפועל על חלקו בתיכנון ובהכנות לפיגועים בראשי־הערים („היתה לי הזכות להשתתף בקיצוץ רגליהם של כמה מרצחים") ועל היותו היוזם והרוח החיה בקשר לפוצץ את מיסגדי הר־הבית. למה כתב עציון אל ספן? „אינני יודע. הוא שמע עלי. הרבה אנשים ששמעו שאני מענטש, כותבים אלי. במכתב הוא בירך אותי וביקש שאני אעשה עלייה ואעזור לעשות מדינה יותר טובה." חוץ מזה, התנצל עציון במכתב על שלא יכול להגיע לסעודת־העבודה בעניין הר־הבית; ספן שכח לספר כי שלח גם אליו הזמנה להשתתף בה.

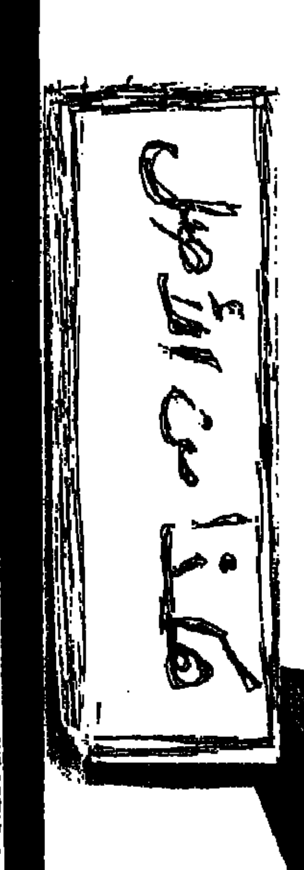
הוא קיווה לפגוש את עציון, בכלאו. לא הצליח. בעיקר רצה להיפגש עם בן־שימול. גם בזה לא הצליח. את שניהם, עציון ובן־שימול, לא פגש מעולם. הוא התנחם בפגישה עם מאיר לביא, הפקר שפוטר: לביא, לפחות, איננו כלוא. ספן ביקש ממנו כי יבקר במקומו את בן־שימול, ולביא הבטיח.

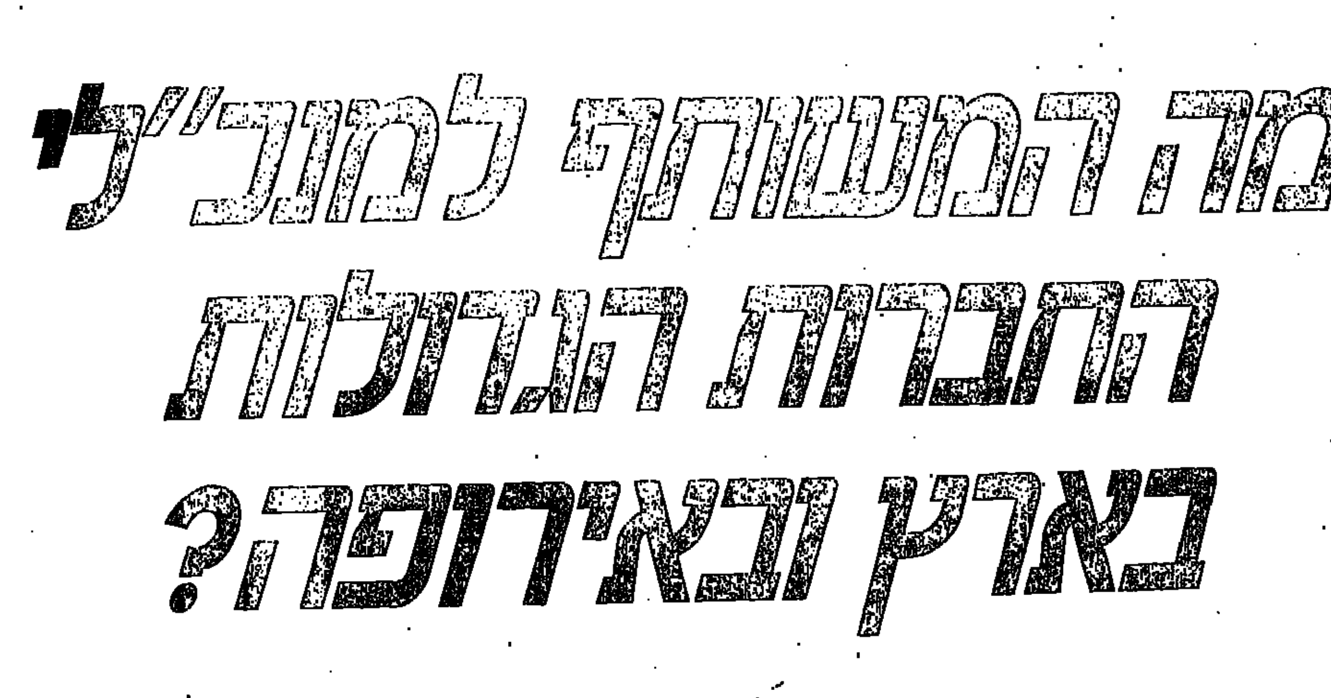
לעלות לישראל הוא אינו מתכוון. „לא אוכל לעשות זאת, בגלל הבר־לבים. הם מנצלים־לרעה את החוק. בגללם, ישראל איננה דמוקרטיה." וזה עוד לא הכל! „בהרבה מובנים אין פה חוק של ממש. יש חוק כפי שמפרשת אותו הממשלה הנוכחית." אבל, חוץ מזה, „ישראל היא מדינה נפלאה". לכן, כנראה, מבשר לי ספן, בצהלה אמיתית, כי מכאן יטוס לשווייץ: שם יוכל, סוף־סוף, לנוח מן החום והלחות והרעש והביורוקרטיה והגסות וכל השאר.

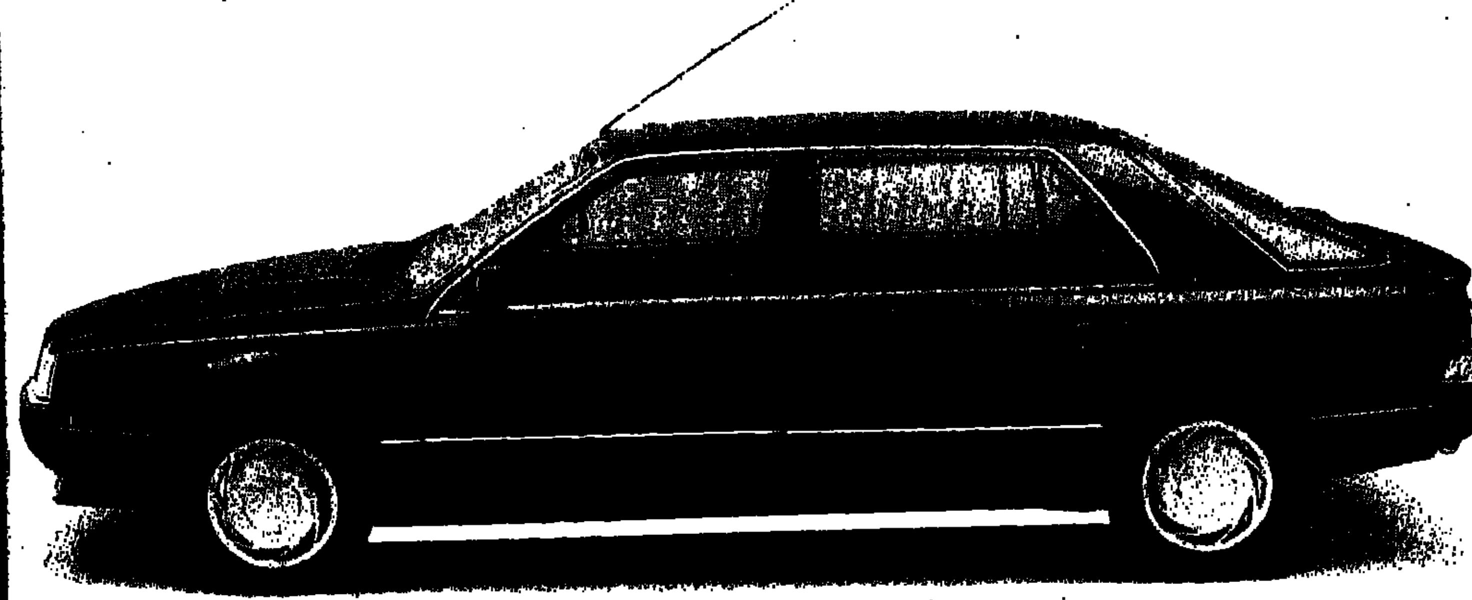
רק מעצמו לא יוכל לנוח. הוא הרי שופע מיצבורים אדירים של אנרגיה וחוסר־מנוחה. פה הוא עונה לטלפון ופה הוא מקשיב למישהו ופה הוא מסדר משהו. כעבור רגע הוא קופץ אל ירכתי החדר, וחוזר כחזרה עם מצלמה שלופה: מצלם את האורח, מוצא מישהו שיצלם אותו עם האורח, ולבסוף מסדר איכשהו שגם הצלם־המתנדב יצולם. אחר־כך הוא מדייג טייפ־מנהלים ועיר מאחר מתיקיו: הוא לוחש לתוכו את התאריך, המיקום המרוייק ופרטי האירוע, כדי להנציח את הראיון על הסרט המגנטי. ובנוסף על כל אלה הוא גם שומע את השאלות ומשיב עליהן.

אז מה הפלא, שכאשר אמרתי לו לבסוף כי הוא, הטוען שהתיקשורת שורצת אינסוף שמאלנים, לא הביא בחשבון שאולי גם אני כזה – השיב כי התרשם, לפי הדרך שבה התנהלה שיחתנו, שאינני שמאלו, אם כי בהחלט ייתכנו מלשינים הפועלים בשירות בר־לב. נראה שבזכות אותו רושם ימני וטוב שעשיתי, ביקש ממני ספן פעם ופעמיים שאעזור. לבן־שימול המיסכן, הנמק בכלא בלא שמניחים לו אפילו לסבול בצוותא עם גיבורי המחתרת; כלומר, עם אלה מהם שטרם קיבלו חנינה.

בדרך החוצה עוצר אותי המתנחל שמוט־הכיפה. „אני כבר רואה איזו כתבה תצא", הוא מחייך אלי בעגמומיות. איזו? אני שואל. „על המיליונרים המשוגעים שתומכים בגוש־אמונים", הוא עונה. מעניין, איך לא חשבתי על זה קודם.

הגדר הוורודה של בית אהרונסון ברחוב המייסדים. כאן התאבדה שרה, גיבורת נילי.

אב תשמ"ו
מאת נילי פרידלנדר
צילומים: שמואל רחמני

46. אל הבציר בזכרון־יעקב

מי שאוהב את דרום צרפת, את הגבעות המכוסות אלונים, את הבקעות עם הכרמים, את היקבים ואת בתי האבן עם גגות הרעפים וקירבת הים־התיכון – יאהב את גם זכרון־יעקב וסביבותיה.

יפה כאן באביב, יפה בחורף, יפה בסתיו ויפה בקיץ. מסוף הקיץ ועד לפני החגים מתרחש פה אחד הניסים החקלאיים החוזרים על עצמם בכל סוף קיץ: הבשלת הענבים בכרמים, החריף בציר האשכולות, במזמורות קיטוף, והטרקטורים המסיעים ענ־לות מלאות ענבים ירוקים־בהירים או סגולים בכל בוקר אל היקב שבמרומי המושבה. זה מה שעושה את הטיול לזכרון בקיץ למיוחד כל־כך, בנוסף לכל מה שיש בה תמיד.

היקב של "כרמל מזרחי" בזכרון־יעקב חגג השנה יום הולדת של מאה שנה, וגם המושבה השומרת עדיין על אופיה החקלאי עם משפחות הכורמים הוותיקות עדיין ניראת פה ושם כמו מושבה ציורית בהרי הכרמל. ובין זכ־רון לבנימינה שוכן הגן הציבורי הכי יפה בארץ – שבו אפשר לבלות שעות ארוכות ויפות של קיץ.

הטיול המוצע כאן מיועד לבעלי רכב פרטי. מלבד באוטובוס של אגד אפשר להגיע לזכרון־יעקב גם ברכבת. לרדת דווקא בתחנת בנימינה וממנה לעלות באוטובוס אל רמת הנדיב, ול־טיול רגלי בבית־הקברות הישן, בח־לק של המייסדים, ולהבדיל – ברחוב המייסדים שבו נמצאים בית אהרונ־סון ובריכת בגימון עד לבניין המועצה הישן, ולבית־הכנסת עם שעון המורה את הזמן בשתיים־עשרה אותיות של האלף בית. להמשיך עד היקב שמולו יש בית־קפה קטן וחביב. הרכבת בקו חיפה־תל־אביב עוצרת גם בתחנה הקטנה והציורית של זכרון־יעקב, אך ממנה אפשר לעלות למושבה רק בר־גל, וזו עליה רצינית.

זהו טיול לזכרון־יעקב של סוף הקיץ, עונת הבציר.

● **שלוש כניסות לזכרון־יעקב, ברכב פרטי.**

נוסעים בכביש המהיר חיפה־תל־אביב, ויורדים ממנו במחלף זכרון־יע־קב.

1. נוסעים עד לצומת כפר פרדיס, פונים דרומה ועולים למושבה דרך קי־בוץ מעין־צבי.

2. ממשיכים מצומת פרדיס מזר־חה, לכיוון יקנעם, ולאחר 3 ק"מ פו־נים ימינה, ליד גבעה עם אורנים וגן נחמד ונכנסים למושבה ליד היקב.

3. נוסעים בכביש המוליך מבנימי־נה לזכרון־יעקב (7 ק"מ). אל הכרמים המקיפים את זכרון מגיעים מהדרכים ו־3. לנוחות המטיילים המגיעים ברכ־בם לזכרון מכיוון הכביש המהיר נתאר את מסלול הטיול מצפון לדרום, מהעלייה לזכרון דרך היקב, דרך מס־פר 1, והיציאה מזכרון־יעקב בדרך מספר 3, דרך רמת הנדיב ובנימינה. מי שיפנה דרומה מבנימינה לכיוון גבעת עדה יסע לטיול חביב בארץ הכרמים.

כדי ליהנות מהטיול הזה, הוא מומלץ לשעות הבוקר המוקדמות או לשעות אחה"צ היפות, שבהן האור רך יותר.

● **אל זכרון יעקב:**

עולים לכיוון היקב. משמאל – "גן מיכאל" שבו אפשר לחנות לארוחת בוקר קלה, שמביאים מהבית. עוברים ליד היקב הסגור לביקורים בעונת הבציר, נוסעים ברחוב הנדיב עד שמ־גיעים לפינת רחוב המייסדים. כאן מומלץ לחנות ולעשות ברגל קטע קצר מהפינה ועד רחוב המייסדים.

מה רואים ברחוב הנדיב: מול בנק לאומי רואים את בית־הכנסת הראשון "אוהל יעקב", הבניין הראשון במוש־בה, שנבנה בשנת 1886. אחריו בית־המועצה הישן שבתכנונו ניכרת השפ־עה אירופית, וגם הוא בן מאה שנה. ביניהם בית מוזר ומודרני, לבן עם גגות רעפים, המשמש כבנק הלוואה וחסכון. ממול רואים גן ציבורי – הוא גן רוטשילד – שעדיין נותרו בו מזר־קות־מים בצורת דולפינים.

מכאן מומלץ לטייל ברגל מערבה ברחוב הברושים היפה, ולהגיע אל בית דניאל ואל בית לנגה. בתים אלה הם חלק מאחוזה פרטית של בני משפחת בנטויטש שהגיעו לכאן מאנ־גליה בשנת 1911. בית לנגה, שהוא כיום הרוס בחלקו, היה בית אחוזה יפהפה בסגנון אנגלי שהקימו כאן ני־טה ומיכאל לנגה. לזיכרם עומד בהמ־שך רחוב הברושים ספסל אבן המוג־בה מעט מהרחוב. מימין לספסל, כניסה לבית דניאל שהקימה אחותה של ניטה – ליליאן בנטויטש־פרידלנ־דר – לזכר בנה, הפסנתרן דניאל פרידלנדר.

הבית המרכזי שהוא בית בן קומה אחת נוצר עדיין תמונות משפחתיות מרשימות וגן יפה. בשטח אחוזת בית דניאל עוד בתים אחדים המשמשים כבתי־נופש וגם בתים פרטיים של בני משפחת בנטויטש, בניהם ונכדיהם. מהסיור בבית לנגה עם הדקלים ומג־ ◄

טוביה קרופיק, כורם זכרוני. באגרופו ענבי
Royalty, שצבעם אדום כדם.
(צילום: שמואל רחמני)

טיול
סופשבוע

(המשך)

רש הטניס הישן חוזרים ברגל ברחוב הברושים אל צומת רחוב המייסדים ורחוב הנדיב. מכאן ממשיכים, ברכב או ברגל, ברחוב המייסדים.

רחוב המייסדים עדיין שומר על אופייה של המושבה שנבנתה בראשיתה כמו עיירה בפרובאנס.

מייסדי זכרון היו מאה משפחות יהודיות מעולי רומניה שהשתייכו ל"חובבי ציון". הם הגיעו להתיישב באדמות הכפר הערבי זאמארין (ה"מחללים", בעברית), שניקנו בידי פקיד "כל ישראל חברים" בביירות. הם מצאו את אדמת זאמארין על ההר והנה היא זרועת אבנים עד שאי־אפשר היה למחרשה לעבור בה, ורבות טרחו ועמלו למצוא את העץ שעליו נשבע אחד מחבריהם בפאותיו כי הוא „זב דבש". הם עברו קשיים רבים, ואף על פי כן סירבו לנטוש ולעבור לארגנטינה. לימים נאלצו למשכן אפילו את ספר התורה שלהם. על סף התמוטטות בא לעזרתם הברון אדמונד (בנימין) דה־רוטשילד, לקח את יהודי זאמרין תחת חסותו וחסב את שם המקום לזכרון־יעקב, על שם אביו. ההצעה לשמור „על צחות לשון הקודש" ולקרוא למקום "יעקובון", לא ניקבלה משום מה.

בזכרון־יעקב התחילו הרבה דברים: הריב הראשון בין אורתודוכסים לרפורמים, הסתדרות המורים, האסיפה הראשונה של נציגי כל הישובים היהודים בארץ (1902), טיפוח הכרמים, חציבת היקב והיאחזות עיקשת של עובדי האדמה יחד עם עבודת ערבית וחיקויים של אופנה וחינוך צרפתי.

כאן גדל דור ראשון של צברים אינדיווידואליסטים כבני משפחת אהרונסון, ואל חדר האמבטיה בבית אביה ברחוב המייסדים חזרה שרה אהרונסון "גיבורת נילי" כדי לירות ברקתה, בסתיו 1917. אחותה הצעירה, רבקה, המשיכה להיות מאורסת לאבשלום פיינברג עוד שנים רבות לאחר שנהרג בחולות סיני במלחה"ע הראשונה, ולפני מותה בשיבה טובה מסרה את בית אהרונסון שבו קפא הזמן בעשור השני של המאה הזאת לידי צה"ל.

ובין כל הסאגות המשפחתיות וסיפורי האהבה והמוות צומחות כאן משפחות שורשיות של חקלאים זכרוניים, כורמים ובעלי מטעי זיתים, שסק ותפוחים.

רחוב המייסדים הוא הרחוב שלהם. עם בית־הקברות הישן ממערב לכביש וכתובות עבריות ישנות על המצבות השקועות בעפר, בצל האורנים.

בדרך לשם רואים משמאל לכביש את בריכת בנימין, בריכת המים הראשונה של המושבה, ועליה כתובת המזכירה את הנדיב הידוע, הוא הבארון רוטשילד, את פקידו אליהו שייד והפקיד יעקב בן־שמואל.

דקלי הושינגטוניה המיתמרים מעל בית אהרונסון הובאו לארץ ע"י הבוטנאי העברי הראשון אהרון אהרונסון, וניטעו גם בשדרה היפהפיה ליד מחלף עתלית בכביש המהיר חיפה־ת"א.

מכאן מומלץ לחזור לרכב ולצאת לטיול בשדרות ניל"י (ליד תחנת הדלק), ולהמשיך מערבה לכיוון רחוב יפה־נוף הצופה אל הים. פונים משדרות ניל"י ימינה לרחוב קדש ושוב ימינה לרחוב יפה־נוף. מתפעלים מהוילות החדשות ומביטים מערבה לנוף הירוק־כחול עד הים הגדול. בעיקר יפה כאן בשעות אחה"צ, ולראות מפה את השקיעה – זה משהו. חוות הבריאות "מבטחים" לחברי קופת־חולים נמצאת כאן. מבט מגבוה על מרחבי הים התיכון, החוף החולי, בריכות הדגים של הקיבוצים מעין־צבי ומעגן־מיכאל וגם מטעי הבננות.

סיבוב יפה הוא לחזור מיפה־נוף דרך רחוב תרע"ב לקטע הצפוני של רחוב המייסדים. בשבתות, הקטע של הרחוב ליד בית־הכנסת סגור לנסיעה ברכב. ככה זה בזכרון מדורי־דורות.

● רחוב תרע"ב הוא כרם התימנים של זכרון, שהגיעו הנה בשנת תרע"ב היא שנת 1912. עד היום נשמר החן המיוחד של הרחוב הזה ושל חצרותיו במורד הצפוני של זכרון־יעקב. מי שמעוניין לראות או לקנות אדמה או לבנות בית בזכרון של שנת 1986 ימשיך מכאן צפונה ב"דרך פינלס" אל הוילות החדשות.

ומי שרוצה לטייל בשביל היפה הנשקף צפונה, יפנה מרחוב המייסדים אחרי בית־הספר יעבץ, אל רחוב המגינים הצר והקטן המתחבר אל רחוב היין, ליד היקב. טיול קצר וחביב ברגל.

זכרון־יעקב הקטנה מוקפת כרמים למרגלותיה מצפון, בדרך שפיה־בת־שלמה, ומדרום עד לבנימינה וגבעת עדה.

את שעות הצהרים החמות מומלץ לבלות בגן הגדול והיפה ביותר בארץ, בין זכרון לבנימינה.

● אל גני "רמת הנדיב" נוסעים דרומה מתחנת אגד ברחוב המייסדים לכיוון בנימינה. אחרי 2 ק"מ פונים ימינה, מערבה, וממשיכים עוד כחצי קילומטר. וכאן בשער מפואר כבאחד מגני העיר פאריס נכנסים אל הגן היחידי בארץ שיש לו מעמד מוניציפאלי עצמאי. המעמד המיוחד של "גני רמת הנדיב" הוגדר בחוק הכנסת ב־1954. את החזקתו מממנת משפחת רוטשילד, וככה הוא נראה.

מקום מקסים ומיוחד במינו. לפני שהלך הבארון אדמונד (בנימין) רוטשילד לעולמו, ביקש להיקבר יחד עם הבארונית אדלאיד (עדה) לא ביקב של זכרון־יעקב, אלא על הגבעה הצופה לעבר הישובים שאותם עזר לבסס והנושאים את שמו ושם בני משפחתו. וגם אם בזמנו היתה ביקורת קשה על כך, עשרות השנים שחלפו חשכיחו גם את המריבות הזאת.

מפעלו הגדול האחרון של הבארון לתועלת בני ישראל כאן היה הגן המקסים הזה על רכס "חוטם הכרמל" בין הים התיכון לבקעות הכרמים וגבעות האלונים. ■

רמת הנדיב

מה יפה תמיד. עוברים בשער עם סמל משפחת רוטשילד ומתהלכים בגן הורדים והפרחים.

שטח הגן כשבעים דונם, והוא יצירת מופת של אדריכל הגנים שלמה אורן־וינברג, חבר קיבוץ יגור. יש בו שילוב של גן חופשי בסגנון אנגלי וגן סימטרי בסגנון צרפתי. השילוב עם החורש הטבעי שעכשיו אפשר להלך בין שביליו, מחוץ לגדר הגן, יוצר נוף יפהפה וייחודי למקום.

מהחורש הטבעי לפני השער עוברים לרחבת המרוצפת באריחי אבן מלבניים, לספסלי אבן, מדשאה רחבת ידיים, גני ורדים, שעון־שמש ומפת היישובים שבהם תמך הבארון רוטשילד, הוא הנדיב הידוע.

מחצר קטנה עוברים אל מערת הקבר, אל עמודי שיש שחורים ומרשימים ובריכת מים צרה. ומכאן שוב יוצאים אל מרחבי הנוף.

אמפיתאטרון קטן חבוי כאן, יש מסלעה וחלון רחב נפתח אל נוף הים, השדות והכרמים. כאן פוגשים הברושים הים־תיכוניים קבוצה של דקלי קוקוס, ערוגות ורדים ושעון־שמש רנאסנסי. מהמדשאה חוזרים בין חורשות שיחים ופרחים אל רחבת הכניסה.

הכניסה לגן חופשית, כל יום, משמונה בבוקר עד ארבע אחה"צ. בימי ששי עד שעה שתיים, ובשבתות ובחגים עד שלוש. הכניסה לאחוזת הקבר – רק בימי חול.

מול השער חניון בצל אורנים הצופה אל הים הכחול, קיוסק, שירותים וטלפון.

ואם תשובו לכאן בחורף ובאביב, תטיילו שוב בשבילי החורש הטבעי ותראו אותו מלא פרחי בר.

צופים בסן־פרנציסקו, על המים

הם נפגשים בינם לבין עצמם, אוכלים פלאפל, צוחקים מה"גשש", נהנים מנפלאות אמריקה אך מתרפקים על ילדותם הישראלית הנגזלת. אומרים עליהם שהם סובלים מ„זהות שסועה", חיים בתחושת ארעיות, בצילו של מסר כפול. הם עצמם מדברים על שיבה לישראל, אבל מבינים את ההורים שירדו. חניכי "העוגן", אחד מ־12 סניפי תנועת הצופים הישראלים באמריקה, דור שני לירידה.

מאת עמוס לבב

צביקה ברונשטיין, מקים שבט "העוגן", ואורית רוזנבליט ליד שולחן הביליארד: „הכיס, הלב והילדים" (צילומים: עמוס לבב).

את "מעגנים", בטאון צופי מפרץ סן־פרנציסקו, מתברת סיכה התקועה בצידם השמאלי העליון של הדפים. כמו באנגלית. קשה להתעלם מהם, מ־140 חניכי שבט ילדי היורדים שהטילו עוגן במפרץ, על שפת עמק הסיליקון, מרכז המחשבים האמריקני. "העוגן" זה גם שם השבט, במקרה או שלא במקרה. מדי יום א' הם קורעים את הדממה שבמרכז הקהילתי היהודי, והאמריקנים, שטרם התרגלו לקולניות הישראלית, מביטים בהם בתדהמה, אולי אף בשמץ של סלידה.

חגי שמואלי, שליח הצופים בארה"ב, היה המום נוכח המראה הזה, בתחילת שליחותו. אבל עתה, בתום שלוש שנים, הוא מדבר על "צבר" (כך קוראים לצופים הישראלים באמריקה) אפילו בגאווה. „יש לנו 1,200 חניכים ב־12 סניפים בכל רחבי היבשת", הוא אומר, „זוהי התנועה הציונית היחידה שהולכת וגדלה היום באמריקה". כמה חניכים באים ממשפחות של יורדים ממוסדים (עם תאריך חזרה לארץ) וכמה קבועים? „רק ל־20 אחוז יש תאריך שיבה", משיב חגי.

"צבר" אם כך, היא תנועה של בני יורדים שהוקמה על־ידי שליחים ישראלים. "צבר" – דור שני של ירידה. חגי (בן 32, עורך־דין יליד ירושלים, איש נמרץ, חריף, עז ביטוי) משתדל לנתח את "צבר" באופן מקצועי, אך קשה לו להבליע את רגשותיו. שום ישראלי ציוני לא ישאר שווה־נפש למראה התופעה המהממת הזו. „הם סובלים מזהות שסועה", אומר חגי על הילדים ועל הוריהם שהביאום לאמריקה. „להורים לוקח הרבה זמן להכיר בעובדה: אנחנו כאן. לפעמים הם לא מכירים בכך לעולם, וילדיהם חיים בצל המסר הכפול הזה כל חייהם. הם רואים שהוריהם לא קונים מקרר רחב ממטר וארבעים כי הוא לא יעבור בדלת של הבית בארץ, וחיים בתחושת ארעיות. הם לא יודעים בדיוק מי הם. רובם מלכתחילה לא רצו לבוא לכאן. חלקם צורחים. אחרים מעקמים את הפרצוף. ישנם הורים שמשקרים לילדיהם ("אנחנו יוצאים רק לכמה חודשים"). ואז נוצרת משטמה עזה. האשמות אני מוצא אצל כולם. ישנם כאלה שבכלל לא מבקרים בארץ. או מפני שאין להם 'גרין קארד,' או מפני שהם נחשבים לעריקים בהגיעם לגיל הצבא אם עזבו את ישראל אחרי גיל 15".

המימסד הציוני אינו קצת פרייאר, חגיז מקל על היורדים את קליטתם באמריקה? עוזר להם בבניית הגלות החדשה?

„להיפך", משיב חגי בתקיפות. תשובתו שגורה בפיו. על השאלה הזו כבר השיב עשרות פעמים. „אנחנו מקשים על היורדים. רבים מהילדים באים לצופים בניגוד לרצון הוריהם, ואנחנו עוד מעלים את הנושא: מדוע אנחנו פה?"

הצברים של "צבר" שונים לחלוטין מבני גילם האמריקנים. הם עדיין "גועיים" יותר, אם כי פגשנו כבר רבים על גבול ה"סבוניות." הם נפגשים כמעט רק עם ישראלים, אוכלים פלאפל, שרים שירים ישנים, חוזרים על בדיחות ישנות, נהנים מנפלאות אמריקה ומתרפקים על ילדותם הישראלית הנגזלת. „אין להם ישראל פה", מכחיש חגי, „יש להם פלאפל מגעיל, וישראל מזוייפת שרק מדגישה את זרותם". חגי קובע בבטחון שכל משפחת יורדים היא משפחה עם בעיות, והוא שב ואומר כי "צבר" לא עוזר להם להתגבר על בעיותיהם. „אלה בעיות ברמה הפסיכולוגית הקלינית.

[illegible] אי אפשר", והוא שולף נתונים: „מאה אחוזים של משפחות היורדים כבר חוגגות את חג ההודיה. [illegible] אחוזים חוגגות גם את ליל כל הקדושים (הלואין)".

לחגי יש סיפורים. המון סיפורים. למשל, אותו נער שמלאו לו 18 והוא רצה לחזור ארצה כדי להתגייס לנח"ל. אביו כמעט הרביץ לו. האב איים עליו: לא נתמוך בך כספית. אחר־כך עבר לשיטה אחרת: אולי נקנה לך איזו מכונית קטנה? הנער לא יצא [illegible]. או הסיפור על הילדה שאביה אמר לה בארץ: [illegible] שעתיים את נוסעת לאחותי בלוס־אנג'לס. הוא [illegible] אותה, המומה ומבולבלת, על המטוס, ואחרי [illegible] אליה ההורים. ויש גם סיפור על "הילד [illegible]" חניך הצופים בניו־יורק, בן 18, שהתחתן עם [illegible] בת 28 – בשביל ה"גרין קארד."

חגי מרגיש כי לא הרי עמק הסיליקון (ועמק [illegible]) כקהילות היורדים בלוס־אנג'לס או בניו־יורק. [illegible], בעמק המחשב הזה, חיות משפחות ישראליות [illegible] במעמד בינוני גבוה בארץ במעמד בינוני גבוה [illegible], בעיקר מהנדסים שבאו לחפש קצת יותר כסף. [illegible] "העוגן" הקים בשבילם צביקה ברונשטיין, בן [illegible] שהגיע לאמריקה מיד אחרי הצבא. סיים תואר [illegible] בסן־דייגו ותואר שני באוניברסיטת סטנפורד [illegible], עבד בכמה חברות מחשבים, ובאפריל שב [illegible].

„באוקטובר 1982 התארגנו הורים וביקשו ממני [illegible] צופים", הוא נזכר. התחילו בקטן. נפגשו [illegible] קבוצות, בפארק, על הדשא. זה החל בסתם [illegible] חברתיים, וההמשך היה חוברות הדרכה [illegible] מניו־יורק, תוכנית שנתית (חודשיים מתוך [illegible] חודשי פעילות מוקדשים לישראל), ומהר מאוד [illegible] בעמק הסיליקון) יש כבר 140 חניכים. [illegible] חושב ש"צבר" מקל על הירידה. אבל הוא [illegible] ש"צבר" מקל על השיבה הביתה.

התהליך מורכב מהמון פרטים קטנים. אנשים [illegible] לחזור. רוצים עוד כסף, עוד תואר, דוחים [illegible] את השיבה. כל בלם קטן יכול לעזור, אפילו "צבר". „אני לא בעד השיטה של התנכרות לאנשים האלה", הוא אומר, „להפך. צריך לעודד. כאן הילד [illegible] עברית, מדבר על הארץ. זו הדרך להחזיר אותם. [illegible]". צביקה מעיף עין על 140 ילדי טיפוחיו [illegible] תזזית בין האמריקנים המכופתרים. אני [illegible] את מחשבותיו.

„המספר הגדול הזה של ילדים ישראלים כאן – מצביע על בעייה מסויימת בארץ, נכון?" אני שואל.

„ללא ספק", מסכים צביקה, מהורהר וקצת עצוב. „הארץ קטנה, האנשים חכמים, אין להם מספיק אפשרויות".

„ההורים נרגדו לך?"

„למה אתה מתכוון?"

„אתה יודע, כשנותנים להם יותר מדי ישראל, יותר מדי ציונות".

„הם לא התערבו בתוכן. המטרה שלנו לא היתה חינוך לעליה לישראל".

„למה?"

„כי אין בידינו להשיג מטרות אלה. אבל בעקיפין אנחנו מעודדים אותם. הם נוסעים לארץ בתוכנית 'חץ וקשת' של הנוער הציוני, מדברים רק עברית, נפגשים רק עם ישראלים. הם לא שותים משקאות חריפים, לא מעשנים סמים".

צביקה חושב הרבה על בעיית הירידה. וכשהוא [illegible] אותה, זה נשמע ברור והגיוני יותר מהמחקרים [illegible] כבר כל־כך הרבה סוציולוגים. „לתופעה של הישראלים בארה"ב יש כמה צדדים", הוא אומר,

חגי שמואלי: „אנחנו מקשים על היורדים"

„הכיס, הלב, והילדים. אשר לכיס – הפער בין מה שיש לך לבין מה שאתה רוצה, רק גדל. יש לך הרבה, אבל אתה רוצה הרבה יותר. אמריקה אינה 'גליק' גדול מהבחינה הכספית. ומה שקשור ללב – מבחינה חברתית, אתה ואני יודעים שאין כמו בארץ. אריכים פהז נכון. אבל אין חברים. נשארו הילדים, וזו הבעיה הגדולה המציקה לרוב ההורים. הם נותנים לילדים הכל, הילדים נהנים, וזה מקל עליהם את רגשי האשמה. אבל בכל זאת חסר לילדים משהו. חברה חסרה להם".

„בוא נדבר קצת על ההורים", אני אומר לצביקה, „מה מאפיין משפחת יורדים בעמק הסיליקון?"

„אלה אנשים שלא היה להם רע בארץ, והם באו לכאן בגלל הצורך בשינוי ובגלל האתגר המקצועי. חוכמולוגים ("אנחנו נסתדר טוב באמריקה"). היורד הממוצע בעמק הסיליקון עובד קשה מאוד, ויש לו הכנסה שמעמידה אותו ברמה לא יותר גבוהה מזו של המקביל לו בישראל. רובם נפגשים בעיקר עם ישראלים".

„הם מאושרים?"

„די מאושרים, אבל גם מתוסכלים. לא תראה אותם בשום ארגון אמריקני. שום מעורבות. לא

„כולנו רוצים לחזור לארץ. ישראל זה הבית שלנו. אמריקה זו רק דירה שכורה".

מתמצאים בתרבות האמריקנית, בשירה האמריקנית, לא קוראים ספרות אמריקנית. נשארים בתרבות הישראלית. מתמצאים בקניות, במכוניות, בבתים ובחברות תעופה. אבל תשאל אותם אילו פרחים פורחים בהרי הסיירה באביב – הם לא ידעו. חיים מעל פני השטח. ובזה אמריקה טובה".

„אתה מסמפט את ההורים של הצופים?"

„כן, את השכתוניסטים, המשתלמים".

„לא, צביקה, את היורדים".

„אני לא אוהב את היורדים. אין לי שום דבר משותף איתם".

„פעם קראת לעצמך יורד..."

„כן. עד שאני לא חוזר, אני יורד. אבל המלה 'יורד' לא סימפטית. יורד בעיני הוא כל מי שבא מהארץ להגשמת מטרות אישיות. אם בא מישהו ללמוד או להשתלם, אינני מאשים אותו".

„ואת השאר אתה מאשים?"

„כן. אבל לא בונים מדינה על בסיס של רגשות אשמה. אני חי במדינה אם המאזן, לגבי, הוא חיובי".

„ומה עם ערכים?"

„בונים מדינה על בסיס של הדדיות. אתה נמצא בישראל כי שם יש לך בטחון, חברה, כי טוב לך. תמיד יש מי שקופץ מהעגלה. 5־10 אחוזים. ואם יהיו פה בעיות, הם יהיו הראשונים שירוצו חזרה. זה כמו שארבעה סוחבים אלונקה, ואחד מרמה. לא סוחב".

יכולנו לשוחח עם צביקה שעות, אבל הגליון קצר והיורדים רבים. שלפנו שלוש בנות מתוך חבורה רועשת במסעדה סמוכה למזון מהיר: אורית רוזנבליט, שרון מקובסקי וענת בנין. שרון באה לכאן עם הוריה לפני שנתיים. האב, יוסף, בא לשתי שנות שבתון שהתארכו קצת. שרון בת 17. „אני חוזרת לארץ, לצבא", היא מכריזה, „הארץ זה המקום שלי. רק בגלל משפחתי אני פה, ו'צבר' זה עכשיו כל החיים שלי. פירושו, בשבילי, לפגוש חברים ישראלים". שרון בטוחה שגם הוריה יחזרו. אשר לחבריה שלא יחזרו – „זו באמת בעייה שאנשים עזבו את הארץ ולא חזרו. להם יש בעיית זהות, ולארץ יש בעייה שאנשים עוזבים אותה. זה סימן שלא היה להם טוב בארצם".

נורית בת 17. נולדה בניו־יורק. האם באה ללמוד בניו־יורק, פגשה את האב (מהנדס, אלא מהז), כולם חזרו לארץ, חיו ברחובות, והגיעו לעמק הסיליקון לפני חמש שנים. לא קבעו זמן מדוייק לשיבה. גם בשבילה "צבר" זה כל החיים. „ההורים מעודדים אותי ללכת, הם מאוד ספורטיב", היא אומרת. דני, אחיה, יתגייס לצה"ל „כשיגמור קולג'".

כולם צוחקים. נזכרים בגששים והמשפחה שתחזור ארצה כשהילד יגמור קולג'. עכשיו הוא בן שלוש.

„אמריקה בשבילי זה 'לרנינג אקספיריאנס', אבל זה גם עשה אותי יותר יהודית", היא אומרת.

ענת בנין היתה בת חצי שנה כשהוריה ירדו. כל השנים רצתה לחזור ארצה. „אני חושבת שזה מאבא שלי, הוא מאוד אוהב את הארץ".

„כולנו רוצים לחזור לארץ", קופצת אורית לשיחה עם משפט יפה, „ישראל זה הבית שלנו. אמריקה זו רק דירה שכורה".

כולם ב"צבר" מדברים על שיבה, ומקיפים את סיגל ("אל תזכיר שם משפחה") שעשתה את זה. עכשיו היא חיילת בצה"ל, ובאה לביקור (מולדת?). „לא חזרתי לארץ בגלל 'צבר', אבל הוא עזר לי להבין לאן אני שייכת", היא אומרת. היום היא לא מאשימה את הוריה שירדו. „לא עמדתי במצבם. לא עברתי את מה שהם עברו".

„מה הם עברו?"

סיגל מקטרת כמו ישראלית ותיקה. „שניהם נתנו הרבה לארץ, שירתו בצבא, אבל משהו רקוב מאוד בארץ אם כל־כך הרבה אנשים מהעילית עוזבים".

„זה שיש להם השכלה כבר הופך אותם לעילית?"

„הם גם משכילים, והארץ היתה בשבילם הכל. הם היו ציונים".

„זאת אומרת שהארץ אשמה בירידה?"

„ברור שגם האנשים שירדו אשמים. אבל כנראה משהו השתנה בארץ. הרבה צעירים מדברים על עזיבה".

„ומה את מספרת להם?"

„אני אומרת להם שטוב שיבואו לאמריקה, שיראו ויחזרו. כי בסופו של דבר אדם חי במקום שטוב לו".

שיפודים

התנצלות

לפני שבוע פורסם כאן משהו על חיילות ועל סיכוב המפקדים הבכירים בצה"ל. לפני שכתבתי, יצא לי לספר את זה לחיילות, למפקדים בכירים, לנשות מפקדים בכירים ולאבות של חיילות, וכולם דווקא צחקו. אלא שהיו מי שנפגעו, וצילצלו וכתבו על כך לעורך הראשי. אם באמת פגעתי במישהו עד כדי־כך, אני מתנצל.

יריות בדרך ליריחו

לפני זמן קצר קרה מקרה לא כל־כך חשוב. חיילי צה"ל במחסום ירו על אנשי גוש־אמונים שנסעו להתפלל בבית־כנסת עתיק ביריחו.

מרשות קטנות. העניין בנושא זה מועט, משום שלא מדובר כאן על יריות על ערבים, או על פריצת קופות של חברת חשמל פלשתינאית. אין זו אפילו התעללות ברג זהב. שום דבר חשוב, סתם יורים על מתנחלים.

זאת אומרת, היתה דווקא איזו ביקורת ציבורית (אגב, אין דבר כזה ביקורת ציבורית. זהו שם קוד למה שכותבים שניים שלושה עיתונאים). הביקורת היתה, בערך, מדוע יורים כל־כך מעט על המתנחלים. אותם עיתונאים, שמזדעזעים מכל סימן קל של אלימות משטרה כנגד פושעים, התייצבו כאן בששון לצד המנהג המסורתי לירות על אנשי גוש־אמונים.

משגע הדברים שהאנשים שירו עליהם לא חושבים בדיוק כמו התיקשורת הליברלית בנקודה זו. וקיבלתי כמה טלפונים, מכתבים מרשימים שמנסים להסביר לי את נקודת המבט של היורים, ואת כאבם על הדרך שבה הציגו את עניינם לציבור.

שמעתי והתייגעתי. הרגשתי שצריך לכתוב, שחשוב לכתוב, אבל למי יש כוח לכתוב מה שצריך ומה שחשוב, ויותר גרוע מזה – למי יש כוח לקרוא מה שצריך ומה שחשוב.

ופתאום שמעתי גם משהו שמצא חן בעיני. משהו שמראה שבכל הכאב הזה יש גם צרדים נחמדים.

אחת מאלו שסיפרו לי על מה שעבר עליה אמרה: "בסוף, אל בית־הכנסת עצמו, הגענו רק אני ועוד שלוש חברות. נסענו לשם בטרמפ."

"???"

"כן, ככה זה היה. כשהאוטובוס שלנו הגיע למחסום הראשון, עצרו אותנו. כולנו ירדנו, והאוטובוס נסע חזרה לירושלים. אז ראינו שלערבים, וגם ליהודים בלי כיפות, נותנים לעבור חופשי את המחסומים, ורק לנו לא. בא לי רעיון, לתפוס טרמפ. עקפתי את המחסום והתקדמתי קצת, ובאמת אחרי כמה זמן הגיעה מכונית ישראלית. עלינו. אני קרימה, ועוד שלוש בנות מאחור. התברר שהנהג הוא קיבוצניק. סיפרנו לו בדרך מה העניין. הוא אמר שהוא מתנגד לדרך שלנו. התווכחנו. מפה לשם התקרבנו למחסום נוסף. 'אז עכשיו אני צריך להוריד אתכן', הוא אמר. אני חייכתי אליו. הוא חייך בחזרה. מלחמת החיוכים ארכה רגע קט, ואז הוא החליט: 'או. קיי. אני מעביר אתכן.' והמשכנו במסע.

"המכונית שלו, שהיה עליה סימן של הקיבוץ, עברה את כל המחסומים חפשי. שלא תחשוב שהוויכוח בינינו פסק. הוא עדיין לא הסכים עם הדרך שלנו, ואנחנו ניסינו להסביר לו מה אנחנו חושבות. בסוף הגענו ליריחו. בית־הכנסת העתיק, שהיה היעד שלנו, היה מוקף בתיל והיו שם עשרות חיילים. עכשיו היה תורנו לעזור לו. אמרנו לו שימשיך לנסוע, ושיוריד אותנו רק במרחק סביר, שהרי החיילים היו רושמים את מספר המכונית, והיו מגיעים לקיבוץ שלו. איך הוא היה מסביר את זה שמה? נסענו הלאה, והוא הוריד אותנו. לפני שהלכנו אמר לנו: תצליחו.

זהו איש כלבבי. הוא דבק בדעותיו, אבל גם לא בטוח שהוא צודק. בינינו, בבלאגאן הזה מי יכול להיות בטוח שהוא צודק? אולי כן, אבל באותה מידת ודאות אולי לא. לכן אנחנו נלחמים על דעותינו, אבל דואגים גם שליריבים שלנו תהיה אפשרות לקדם את הדעות המנוגדות לנו.

התור

"אני מבקש מכל התיירים לשים לב אלי. הגענו עכשיו לאתר שאין שני לו. יהיה על מה לספר בבית. לפניכם, גבירותי ורבותי, התחנה המרכזית של תל־אביב."

"וואו", אמר נורמן נלהב, לוחץ על ההדק של מצלמתו ומרעיש את העולם בשיקשוק המנוע, "וואו, ג'י, הודו היא מקום משגע לצילום."

"מה אתה מדבר, נורמן". אמר המדריך, "אנחנו לא בהודו, אנחנו בישראל, אתם, התיירים שמקיפים את העולם, קצת מתבלבלים, והיהודה."

"כן," המשיך המדריך "זו בהחלט התחנה המרכזית של תל־אביב, העיר שהיא המרכז הפיננסי והתרבותי של המדינה. מדינת־ישראל, נורמן. כן, מדינת־ישראל. מה אתה לוחש שם לאשתך שאני טועה כי שמעת שתל־אביב היא עיר מודרנית. זה נכון, היא עיר מודרנית."

"אז מדוע אתם לא בונים תחנה מרכזית חדשה?"

"בנינו, נורמן, בוודאי שבנינו. אבל התברר שבנו אותה במקום הלא־נכון."

"או בוי, אתה מצחיק מיסטר מדריך. זה מה שטוב בכם, המדריכים הישראליים, יש לכם בדיחות שיגעון."

"זו לא בדיחה נורמן. זו אמת."

"מה?"

"לא חשוב, יותר טוב שתשכח מה אמרתי. צלמו צלמו, הנה שלושה אוטובוסים ושתי מוניות מצליחים לעבור ביחד בסיבוב ברוחב מטר, עם שלוש־מאות איש שמתרוצצים לחם בין הגלגלים. ואתם לא רואים מכאן, אבל בפנים הנהגים גם מקבלים כסף ונותנים עודף."

"וואו, ג'י. זה באמת משהו. מאז הצניחה ההמונית שבה הוזקנו ידיים באוויר לא צילמתי דבר כזה."

"ועכשיו תיירים יקרים, המסמר של כל המקום המופלא הזה. בואו איתי, וניגש לראות את התור לקופת הכרטיסים לירושלים."

★★★

מפני שמדובר באתר מיוחד במינו, ומפני שאני חושש כי אין בנמצא ספר הדרכה טוב לתיירים בנושא, אקדיש כאן כמה שורות לתיאור המקום המיוחד הזה:

התור לקופה לירושלים הוא מקום שאפשר לבלות מולו כמה שעות של תמיהה וצחוק. הקופה היא ביתן קטן זמני אשר מולו נבנה זמנית קיר בטחון זמני מבטון בעובי חצי מטר. זה משאיר מול החלון הזעיר ריבוע בגודל של שתי בלטות על שתיים, אפשר היה לשנות, אבל לא כדאי כי זה זמני.

אל החלון הקטן הזה ניגשים בכפיפה קלה אלה הרוצים לקנות כרטיס, כבוא תורם. תורם אף פעם לא ברור מפני המנהג הישראלי ליצור תורים משניים או שלושה כיוונים שונים, ולשאול כל הזמן אחד את השני מאיפה התור? מאיפה התור? זו שאלה שנשארת פתוחה לעיון נוסף.

כך נוצרים שני תורים לפחות, המתנקזים, כמו הנילוס הלבן והנילוס הכחול, אל מול הקופה ויוצרים שם סידרת אשדות סוערים.

שטח העמידה מול הקופה הוא פיצפון ביותר כזכור, ולתוכו נכנסים ויוצאים בעת ובעונה אחת חיילים עם רובים ארוכים, תיירים עם תרמילים, נוסעים עם תיקים כבדים ונוסעות עם גופיות רפויות. מראה משעשע ומוזר מאין כמוהו. תוכל גם לנסות ולהכנס לשם בעצמך, ולחוות את החוויה של קניית כרטיס. זהו מתקן סימולציית מלחמת שוורים הטוב ביותר שאפשרה להשיג ב־3.4 שקל.

פינת השלולית

השלוליות מלאות בוץ. זה טוב, אבל לפעמים זה יותר מדי, אז עושים טעויות. ויוצאים מהשלולית, ואחר־כך אי אפשר פתאום לחזור. נו טוב, עכשיו די. צפרדע הראוי לשמו יעשה מה שצריך לעשות מחוץ לשלולית, אבל ליבו ישאר קשור לנצח אל הבוץ. יש מחוץ לשלולית מקומות לא רעים, זה נכון, אבל אי־אפשר למצוא בהן את הנסיכה.

מאיר עוזיאל

חמש דקות ממשטרת כפר־סבא

(המשך מעמוד 8)

והמסקנה המתבקשת היא שהשוטרים, במקרה הזה, הם כנראה נראים ובלתי רואים. „אתמול בערב, למשל", מספר מפקד המרחב, „עשינו מארב ליד בית־חולים מאיר. הגיע בחור והסתובב בשטח בצורה חשודה. האנשים שלי חיכו שיפרוץ לרכב, אבל הוא לא עשה כלום. כנראה שהוא חשד שאנחנו שם. לא יודע למה... בכל אופן, בסופו־של־דבר הם הסתערו עליו עוד לפני שהוא עשה משהו, ואכן מצאו בידיו מברג גדול, עטוף בנייר עתון. לבחור הזה יש שבע הרשעות קודמות, ביניהן על גניבות רכב, אבל מכיוון שאין לנו משהו ממשי, כנראה שנאשים אותו בהחזקת כלי פריצה. בעיקרון, הבעיה שלנו היא שאנחנו לא תופסים אותם על חם".

נצ"מ מעוז גם מספר ששוטריו מכירים את שביל הבריחה של הגנבים, כדרכם חזרה לטירה ולטייבה, ומציבים מחסומים בכניסה לישובים האלה. אלא שבטירה אנחנו שומעים שהגנבים יודעים היטב מתי והיכן מציבה המשטרה את מחסומיה, ומעטים המקרים בהם הם נופלים בפח. ועוד הוא מספר שהמחסום אינו שיטה טובה, כי הגנב יכול „לעשות רוורס ולברוח" או לנטוש את הרכב ולהימלט לפרדסים. „לפעמים אנחנו רודפים אחריהם", אומר מעוז. על מחסומים מסוויים, על פעילות מודיעינית מתוחכמת – לא שמענו במרחב. אולי היא חסויה מדי. בכל אופן, בקשתנו להצטרף למחסום או למארב משטרתי שכזה נענתה בשלילה.

בשנה שעברה מצאו שוטריו של מעוז 200 מכוניות גנובות, 22 מהן היו שרופות. בסיור הקצר שלנו בשדות טירה ראינו לפחות 100, 80 מהן שרופות. אבל את השורה התחתונה משאיר מעוז לסוף: „אנו עובדים הרבה ומונעים הרבה", הוא אומר, „אבל אם היו לנו יותר כוח אדם ואמצעים היינו יכולים לעשות זאת טוב יותר".

השורה התחתונה שלנו מגלה שבעייתה של המשטרה שונה לגמרי. קצין משטרה, המעורה היטב בפעילותה בנושא גניבות הרכב, (שמו שמור במערכת) אומר לנו: „אנחנו אימפוטנטים. במקום ליזום פעילות בשטח נהפכנו לפקידים, לממלאי טפסים. יש לי בשורה לגנבים: בשעות הלילה המאוחרות, בשישי־שבת ובחגים, הם יכולים להשתולל כאוות נפשם; בקושי אפשר למצוא אז ניידת אחת ברחוב. שלא יבלבלו את המוח ויבכו על מחסור בכוח־אדם ובאמצעים – חוץ מיוזמה וקשר בין הדרג הפיקודי לבין השטח – לא חסר שום דבר. יש ניתוק חמור בין מה שקורה בשטח לבין אלה שיושבים במשרדים. במקום להיות זרוע מרתיעה, הפכנו למכבי שריפות. המשטרה יודעת הכל מבחינה מודיעינית, אבל באופן מעשי אנחנו לא יודעים איך לנצל את המידע הזה הלכה למעשה".

בטירה ובטייבה, בפרדסים ובבתי־הקפה, מסכימים לכל מלה.

מגרש־החנייה של בית־החולים "מאיר": יעד מועדף על גנבי הרכב

אביבה מץ ועמנואל רוזן

מה אומר החוק: לא גנבים; טרמפיסטים

אחת הסיבות לכך שגנבי מכוניות, כאשר קורה הנס והם כבר נתפסים, נפטרים בעונשים קלים ביותר, היא שבעיני החוק הם כלל לא גנבים. הם בסך הכל טרמפיסטים השואלים את המכונית שלך לזמן קצר או אפילו ארוך, בלי רשותך. כן, כן, כך קובע החוק.

בדיני העונשין, תחת הכותרת "שימוש ברכב ללא רשות", כתוב: „המשתמש ברכב לנסיעה בלי נטילת רשות מבעל הרכב או ממי שמחזיק בו כדין, דינו – מאסר שלוש שנים".

השופטים, בדרך־כלל, מסתפקים בעונשים הרחוקים מאוד מהעונש המירבי, אפילו כשמדובר בגנבים בעלי עבר עשיר.

תשאלו, מהי גניבת רכב? ובכן, רק כאשר הגנב שולל אותו ממך לצמיתות, כלומר כאשר לא ניתן למצוא אותו (מתי זה לא ניתן? לא ברור). גם רכב שרוף אינו רכב גנוב, אלא – על־פי החוק – רכב "מושאל" שהוצת. במקרה כזה יישפט המשאיל על השחתת רכוש.

מה יוצא מכל זה? „יוצא – אומר לנו בעל עסק בטירה – שהגנבים צוחקים על כולם, גונבים, נכנסים חודש לכלא ושוב יוצאים. אי־אפשר לעשות משהו?"

אסקונה, שרופה בשדה. לפי הגדרת החוק: „רכב 'מושאל' שהוצת".

מצעד הלהיטים

בשדות של טירה אפשר להרכיב מידגם מהיר של המכוניות הנגנבות ביותר: אין ספק, גם בלי חזות מחשב אפשר לראות מיד שלסובָרו אין מתחרים. אפשר גם לראות ששאנונם של הגנבים גורמת להם אפילו לא לטרוח למחוק את מספרי המכוניות שהם שורפים. ובאמת, בשביל מה להתאמץ?

גביקותי וגבותי, חזה מיקבץ מיקרי, מזחים את עצמכם: פריגו, 270־042; פורד אסקורט, 751־500; פורד קורטינה, 694־240; עוד פריגו, 661־259; סוברו, 81־344־33; סימקה, 587־209; עוד סימקה, 431־359.

בינתיים, בכל אופן, יש לנו מאושר אחד שזיהה את עצמו: שמואל דותן, תושב פתח־תקווה, בעל הקורטינה שמספרה 694־240. „גנבו לי אותה לפני שנה ליד גן־הילדים של אשתי. שלושה ימים חיפשתי אותה באיזור. ידעתי שהיא אולי בטירה, אבל לא העזתי להיכנס לשם. משטרת כפר־סבא הודיעה לי אחרי כמה חודשים שאכן המכונית נמצאה בטירה, שרופה. היה שם הרבה רכוש ששווה הרבה כסף. וזה היה חשוב לי יותר מהאוטו שהיה מבוטח וקיבלתי עליו את כל הכסף".

זאב לזאב כלב

הם לא שמעו על חוק הגזענות

כשבאים לברר מי הוא מה בעסקי הכלבנות בארץ הקודש, מתגלה סיפור נוסח "בועות". קשה להחליט האם מדובר כאן במאבק־כוח לגיטימי או בסיפורי קינאה; בכמה אוהבי כלבים שרבים ביניהם או בחילוקי דיעות אידאולוגיים; האם יש או אין כסף בעסק הזה, ואם כן, כמה והיכן?

מאת אורית הראל
צילומים: ראובן קסטרו

איתן אטינגר, ראש החוג הישראלי לכלבי הגנה והצלה (איתור נעדרים, אסון צור, כלביאדות): „יש תחרות בין המגדלים". למעלה מימין – תעודת יוחסין: נייר מרשים עם ציון השושלת שלושה דורות לאחור.

הכלב הוא ידידו הטוב ביותר של האדם. האדם אינו תמיד ידידו הטוב ביותר של האדם, במיוחד כשבאמצע ניצב כלב, ובמקרה שלנו, כלב זאב. סליחה, רועה גרמני. כי כלב, מתברר, הוא לא רק כלב. הוא גם ספורט וגם יוקרה, פילוסופיה ופסיכולוגיה, מועדונים ותחרויות – ולא מעט כסף. ופה כאמת קבור הכלב.

בראשית היה הרועה הגרמני יקה טוב במולדתו. אחיו כאן, בארץ הקודש, היו אמנם רועים גם הם, אבל איש לא התרגש מכך יתר על המידה. הם קיבלו יחס של כלב. קראו להם "חומי", "נבחן" ו"אלוף", הם נראו יפים מאוד בעיני האנשים שמשכו אותם ברצועה, אבל בתחרויות כלבים בינלאומיות לא היה להם הרבה מה לחפש. תחרויות כאלה הן עניין רציני עד אימה של ייחוס, צבע, אגן ירכיים ושאר איפיונים וביצועים.

קותי אהרון זוכר שכשהיה ילד, ברמת־גן של שנות החמישים, זרקו הוא והחבר'ה אבנים על כלבים „כי כל כלב היה טמא". רמת־גן של אז לא אהבה כלבים, ובכלל, כל ה"תודעה הכלבית" של ארץ הקודש היתה נמוכה להפליא. אחרי־כן באו "רין־טין־טין", "אמיץ הלב" ו"לאסי" ששבה הביתה, סרטים שתרמו הרבה לשיפור תדמית הכלב.

חלפו עוד כמה שנים, הגיע עידן הפרוספריטי, ובין שאר אפיקי ההשקעה לשעות הפנאי ו"אביזרי המותרות" גילו הישראלים את הכלב הגזעי וקיטלגו אותו במקום מכובד בסולם הספורט והתחביבים, בין גלשני־הרוח למחול האירובי. נכון, לא כולם. יש אנשי כלבים רציניים שעוסקים בנושא כבר שנים רבות, למדו אותו על בוריו וכשהם מדברים אתך כבודד־ראש על „מורעות כלבנית" – זה לא נשמע מוזר.

„לרועה הגרמני קראו אז כלב זאב או כלב משטרה, כי בעיקר שוטרים היו מסתובבים איתו", נזכר קותי בנוסטלגיה. קותי כבר לא ילד וכבר לא משליך אבנים על כלבים. כיום הוא בעל חברה ליבוא ויצוא חלקי־חילוף. בתור הובי, הוא גם מגדל כלבים. נכון לעכשיו, יש לו שמונה כלבי רועה גרמני. כל זה היה טוב בעיניו – למרות שהוא חוזר ומדגיש שהוא אינו עושה זאת בשביל הכסף וכל שכרו הוא „קילו סיפוק" – אילו את "קילו הסיפוק" הזה היה יכול לספוג מאותה עמדה במגרש עיסוקי הכלבים ממנה נהנה עד לפני חודשים אחרים.

כלב עם יחוס ותעודות לא מוצאים ברחוב. בתחילת שנות השבעים הוקמה ההתאחדות הישראלית לכלבנות, עמותה המסונפת ל־F.C.I., שהיא התאחדות הכלבנות הבינלאומית. ההתאחדות הישראלית מחולקת לחוגים על פי גזעי הכלבים, כשלושים במספר. זהו בעצם מועדון גזע (להבדיל ממועדון אילוף), וכל חוג הוא ממלכה בפני עצמה. ליתר דיוק, דמוקרטיה בפני עצמה. יש אסיפה כללית, יש הצבעות, ויש מוסדות כמו ועדת גידול שבאמצעותה משתדכים הכלבים המיוחסים אלה לאלה, ומאושרות ההמלטות הגזעיות.

במשך השנים התחילו כמה אוהבי כלבים משוגעים־לדבר לייבא רועים גרמנים ממולדתם שמעבר לים לצרכים "מסחריים" – כלומר הרבעה, גידול, מכירה. זוהר עוזר, שגם הוא אינו מתפרנס מהכלבנות אך היה עד לפני חודשים אחדים רכז גידול של החוג, הוא בין המשוגעים־לדבר היותר וותיקים, והיום – אולי גם היותר ממורמרים. רכז גידול, זאת לדעת, היא אולי הפונקציה החשובה ביותר בין נושאי התפקידים בעולם הכלבנות, שכן הוא המאשר או פוסל את הנבחנים המתאימים להיות כלבי גידול, וקושר את הקצוות בין המעוניינים בשידוכים לצרכי הרבעה. הרבעה פירושה גורים (המלטה, בלשונם, היא "שגר"), וגורים פירושם כסף – משהו בין מאתיים לאלף דולר – תלוי בדרך הגולד. תרגיל בחשבון: בהמלטה "ממוצעת" יש כארבעה גורים. צאו וחשבו. אבל כולם טוענים בלהט שבכסף – אי־אפשר לעשות מזה.

זוהר זוכר ימים אחרים, בהם חברי החוג היו „כמו משפחה". הוא מתגעגע אליהם. ישראל ברלב, ארדיכל ובעליו של ניקולאי, יליד גרמניה השרוע באדישות על הרצפה, אומר שפעם היה כיף במועדון, אנשים היו מתקבצים, משוים, משוויצים ומחליפים סיפורי כלבים. היום כבר לא. נקודת המיפנה הרשמית אותה מציינים ישראל, זוהר ועוד אי־אילו משוגעי־רועים, היא חודש מרס 86': אז נערכה האסיפה הכללית האחרונה של החוג, האסיפה שבה מצאו עצמם כל

(המשך מהעמוד הקודם)

בעלי התפקידים הוותיקים בלי התפקידים ומחוץ לעמדות ההשפעה – הכל כהליכים דמוקרטיים, כמובן. כך למשל, קיבלה אווה אוסטר תעודת הוקרה על פעילותה בחוג, אבל היום היא כבר לא גזברית. בהצבעה שנערכה אפילו לא היתה מועמדת לתפקיד. זוהר עוזר כבר אינו רכז גידול.

„מה שכואב הוא שמה שנראה כספורט ונעשה על ידי מי שזה היה תחביבו – והרבה אנשים נתנו את הנשמה ועשו חוג עם אופי משפחתי – נהפך למשהו יבש, תכליתי, עם היבטים כלכליים", טוען ישראל ברלב. „בכל מקום שאפשר לעשות כסף, יש נטיה למסחר. זה טבעי ולא שלילי. כאן רצו להפריד בין ספורט וכסף – ואת זה לא עשו. תמיד אפשר היה לומר שרכז גידול יכול לגרום לרווח או הפסד, אבל זה לא היה כך".

„מה שכואב הוא שמה שנראה כספורט ונעשה על ידי מי שזה היה תחביבו – נהפך למשהו יבש, תכליתי, עם היבטים כלכליים"

„הבעיה היא שגורמים הסוחרים בכלבים, שמגדלים כלבים במטרה מוצהרת למכור גורים, מנסים לדחוק את רגלינו החוצה כי אנחנו מהווים תחרות – מוציאים כלבים טובים", אומר קתי אהרון. „בחוג לרועה גרמני יש קבוצות לחץ פוליטיות. כיוון שמטרתנו אינה לעסוק בפוליטיקה, ולהישאר בתפקיד, איננו יכולים להשפיע במערכת. רוב הוותיקים וגם חברים חדשים רוצים לצאת מהפוליטיקה ולחזור לטיפוח ולפעילות חברתית".

כך זה נראה מהצד שלהם, אבל לכל מטבע יש לפחות שני צדדים. דורון גילר, סגן יו"ר החוג, מצביע בגאווה על הגידול במספר החברים, על הפעילות הענפה דווקא עכשיו. מאיר טורנר, ראש החוג שהוא גם סגן יו"ר ההתאחדות, מזכיר את התחרות העולמית – „כמו אולימפיאדה" – המתוכננת להיערך בקרוב בארץ.

אי־השקט, מתברר, אינו נובע רק מחילוקי־דעות לגבי כיצד היה צריך החוג לתפקד לעומת כיצד הוא נראה כיום. אחרי כמה התנסחויות דיפלומטיות, מסתבר שיש לחברים הנכבדים – חשוב לציין שגם במסגרת ההאשמות וההתכתשויות כולם ממשיכים להדגיש שהם חברים של כולם – מוקד עיקרי לטענות: רמי מילטין. מילטין, בן 27, "בייבי פייס" עגלגל עם "עסקי כלבים" ענפים עוד מביתם של אבא־אמא במשמר־השבעה, נחשב היום לכלבן המצליח בארץ. הוא, כך טוענים האחרים, "משפיע ומפעיל לחצים".

מילטין, מצידו, מקפיד להבדיל בין „העסק" – פנסיון לכלבים, מזון לכלבים, אילוף כלבים שחקנים; לבין בית־הגידול לכלבים שהוא – „שגעון, ספורט, ופרנסה יותר מעבודה". הבחור, שמאז הוא זוכר את עצמו יש לידו כלב (בסלון יש תעודות ותצלומים למכביר כדי להעיד על כך), הלך על נושא הכלבנות בגדול. רמי מייבא לישראל כלבים משובחים – וגם יקרים – מגרמניה, ואם יש נקודה חיובית אחת עליה מסכימים גם מקטרגיו, זו העובדה שהבחור נתן תנופה עצומה לרועים הגרמנים המאוזרחים בישראל. הגזע הזה השתבח בארץ לא מעט בזכותו, הם מודים.

אז מה כואב להם? עירוב־אינטרסים לא בריא – הם אומרים. קינאה ומאבקי־כוחות – יגידו מהצד השני. „באסיפה האחרונה נבחר מילטין לרכז גידול, וזה חוקי לגמרי. תקנון החוג לא מפריד בין מסחר למטרות אחרות", אומר ישראל ברלב. „אני שמח שיש מי שמביא ארצה כלב ב־20 אלף דולר ומנסה להחזיר את ההשקעה, וזה לא רק מילטין. זה לגיטימי. מה שפסול הוא שהחוג מנהל השקעות של מישהו". הם מסבירים שמילטין, מעמדת הכוח שלו בחוג, בעצם מכוון את העניינים לטובת עסקיו. „מילטין הוא היום 80 אחוז מהשוק, אז בעצם אין חוג", אומר ברלב.

(המשך בעמוד 41)

זוהר עוזר, לשעבר רכז־גידול: מתגעגע לימים בהם היו חברי החוג „כמו משפחה"

היופי, האופי והמחיר

החלטתם לקנות כלב. שיהיה במזל. עכשיו רק צריך להחליט איזה, בכמה, למה (ואיפה).

קודם כל, צריך להחליט אם רוצים כלב גזעי או לא גזעי. יתרונו של הכלב הגזעי – מעבר ליופי, שהוא עניין של טעם – הוא באופי. אפשר לדעת איזה מין כלב הוא יהיה עוד לפני שנולד, לאיזה גודל יגיע, מה אפשר לצפות שיעשה ומה לא, איך יסתדר בדירה קטנה, איך יתנהג עם הילדים. אם החלטתם בכל זאת ללכת שהם על כלב מגזע כלב, אפשר תמיד לקבל או לקנות כזה – התשלום מהווה תרומה – ב"צער בעלי חיים". ויש כמובן גם הגורים שתמליטו הכלבות של השכנים, של חידידים בקיבוץ, או הכלב שהולד מצא ליד המכולת. את אלה אפשר – ורצוי – לאמץ.

אם החלטתם לקנות כלב גזעי, כדאי לפני־כן לבדוק ולהתייעץ איזה כלב יתאים לכם – כדי שגם אתם תתאימו לו. עצות כאלה אפשר לקבל בחוגים השונים של ההתאחדות, שם יספרו לכם מה כל כלב יודע לעשות, עד כמה הוא יפה ומה הקיבולים שלכם להסתדר איתו. שם גם ימציאו לכם רשימה של מגדלים והמלטות צפויות, כדי שתוכלו ללכת להתעניין ולבחור.

המחיר – זה כבר עניין יותר מסובך. בעסק הזה אין שום דבר אפילו מזכיר טבלת מחירים. במובן מסוים, חשמיים הם הגבול. זה תלוי בהיצע וביקוש, בתוצאות של המגדל ואיך הוא מחשב אותן, והמובן בכלב וביחוסו, מסבירים לי.

בארץ, מחיר גבוה של גור רועים, למשל, הוא 500 דולר. אבל כבר היו יקרים יותר – ויש יקרים בחוץ. הגבול התחתון הוא משהו בסביבות 200 דולר לכל גזע מחירים שונים, תלוי בשנה, בעונה ובאופנה. [illegible]

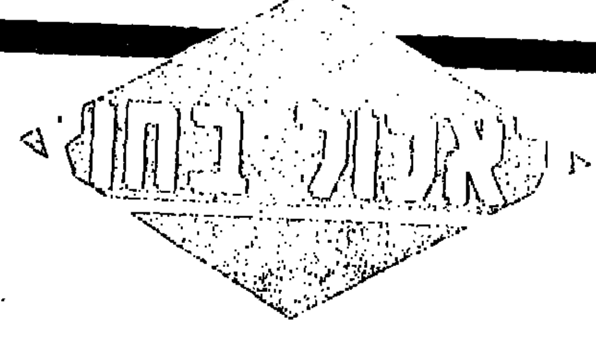
כלבי רועים, רוטווילר ושנאוצר.

אם בכל זאת קשה לכם להבין [illegible] מצרים הפערים במחירים, אפשר תמיד [illegible] ולהתייעץ בחוג הנוגע בדבר בהתאחדות [illegible] בדיוק כמו שלוקחים מכונית משומשת [illegible] שרוצים לקנות למדיקת במכון, אומר מאיר טורנר. כשתחליטו ותשלמו, תקבלו את תעודת־היוחסין אותה מנפיקה ההתאחדות ובה ציון השושלת שלושה דורות לאחור [illegible] בהתאחדות גם יעזרו לכם לפרש את [illegible] שכתוב בנייר המרשים הזה.

אחרי שהוא כבר יהיה שלכם, [illegible] לחראות גם לאחרים כמה הכלב [illegible] מוצלח, ותקנו אותו לתחרויות. [illegible] שכשהם גורים, אין הכלבים מקבלים [illegible] כמו "מצויין" אלא משהו בסקאלה "מבטיח" או "מבטיח מאוד", מה שקרוי עם פוטנציאל.

כלב יכול להיות בעל תארים [illegible] בזמן בלתי־ניתן לאילוף. הכל תלוי [illegible] שעובר עליו בתקופות הקריטיות, כשהוא גור. ובענין זה, יש מי שחושבים על [illegible] במונחים של עוד בן־משפחה (יש [illegible] שמתייחסים אליו כאל בן־יחיד – אבל [illegible] גישה לטריטוריה של המשפחה [illegible] לעומת זאת, מתייחס אליכם [illegible] גדולים. מכאן שהיחס שאתם [illegible] תלוי במיקום שאתם [illegible] בהיררכיה הכלבית. מה [illegible] שבהיררכיה הזקציבית [illegible] לו מקום לא מבוטל. [illegible] היא משהו בסביבות 60 [illegible]

[illegible]

ללכת לאור־יהודה

טיילת בתל־אביב מפוצצת. המסעדות בשכונת התקווה, משני צידי הרחוב הראשי, מלאות. המסעדות בתחנות הדלק שבכביש החוף להרצליה הומות. לילות הקיץ – לילות של לילה בחוץ. בורחים מהבית, גם אם יש בו מיזוג־אוויר. יוצאים לגלידה, לאבטיח וגבינה. יוצאים לגנו צלחות פה ושם. יוצאים לבירה צוננת. יוצאים לבשרים על האש ולדגים באילפס השמן הרותח, עם בקבוק יין לבן צונן, מלווה באנחה: איזה קיץ חם, איזה קיץ חם.

הרצליה מכאן ושכונת התקווה מכאן נחשבו פעם לגבול הלילה התל־אביבי. גבול ההמונים, כמובן. היום הקו הזה נדד קצת מזרחה, ולתוך רדיוס ההתפרסות של הלילה הכירורית נכנסה גם אור־יהודה. תחילה נועדו מזללות הישוב הזה לקהל מקומי. עכשיו החלה ההצלחה למשוך אליהן קהל משכונות רחוקות יותר. משלוש הן נהפכו לשש, היום אתה יכול למנות שם כתריסר מזללות הומות אדם, בעיקר בלילות, בעיקר סביב סופי־השבוע. הן מלות יותר מן המסעדות הממוקמות ביותר־קירבה ללבה תל־אביב.

למרות שאין לאור־יהודה נוף של ים – האווירה, התפריט והגינונים במזללותיה מאוד ים־תיכוניים. אתה בא לשם בלילה, ומלבד עשן של אסכלות אתה מוצא שם הרבה שמחת־חיים, קולניות, פתיחות, אוריאנטציות. בשכנות טובה למזללות פועלות מאפיות של פיתות המספקות צבע, מצב־רוח וכמובן פיתה טרי – ישר מהתנור – למסעדות עצמן וללקוחות שנוטלים מזה גם הביתה. המסעדות והמאפיות פתוחות עד מאוחר. השכנים, כנראה, לא מתלוננים והפקחים אינם מטרידים ברו"חות. שמח הלילה באור־יהודה.

אחת מן הגדולות והטובות של אור־יהודה – בלי להעליב את האחרות – היא "ימית". זו עם החצר הגדולה המסוגלת להכיל קהל רב. השולחנות שם מכוסים בגיליונות נייר לבנים. השרות מהיר מאוד, אריך פאמיליירי. שפע של מנות ראשונות "מזרחיות" עם כל מיני חריפים כמו סחוג ועמבה. מן האסכלה מביאים לך קבאבים, בשרי בקר וכבש והודו, ומה שקוראים "חלקי פנים", הקינוחים, כרגיל במסעדות אלה, סללים מיבחר של מנות אחרונות – החל במוס ובקלאווה וכלה באבטיח צונן. המנות נדיבות למדי, השירותים מאופקים, ושמחת לילות הקיץ שורה על הכל.

או מי שנשבר לו קצת מה"אבטיחים" של הטיילת, מ"הטיילת" של הטיילת ומכבד האוזן של שכונת התקווה, שיגוון באור־יהודה. אחרי הכל, פיזור האוכלוסיה היא מצווה לא מבוטלת.

פותחים שולחן ב"ימית", אור־יהודה: אוזידה, תפריט וגינונים ים־תיכוניים (צילום: שמואל רחמני)

"הרבי סמס רסטורנט"

שם מיסתורי במקצת. הוא גזור משמו של הרברט סמואל, היהודי מאנגליה שהיה הנ־ציב העליון הבריטי הראשון בארץ־ישראל בתחילת שנות העשרים. המסעדה נמצאת בתוך מלון הדירות המהודר "ימית" שעל הטיילת בתל־אביב.

כידוע, מהמסעדות הנמצאות בטיילת עצמה לא ניתן (כמעט) לראות את הים. המעקות וטורי המכוניות מסתירים. מ"הרבי סמס", המצויה בדיוטה המוגבהת של הבניין יש מראה ישיר אל הים. אבל תפארתו של המקום אינה בנוף בלבד. הידור, תחושת היוקרה שבה הוא אפוף והתפריט הגדול עם מחיריו הלא־קטנים, גם הם "עושים" את המקום.

מי שלא מבין בדיוק מה זה "הרבי סמס" ומי שלא שמע את שמעו של סר הרברט סמואל, יוכל לקבל שיעור קצר בהסטוריה של ארץ־ישראל בכניסה לאולם האוכל, שם תלויים על הכתלים תצלומים ארכיוניים מימיו הראשונים של המנדט הבריטי. על התפריט של המסעדה, מתחת לשמה, כתוב באנגלית "מועדון חברים פרטי", אבל נראה לנו כי כל מי שקיבתו ריקה וכיסו מלא יתקבל בסבר פנים יפות, בתנאי שחזותו לא תוכיח את ההיפך.

מנה ראשונה שאנו אוכלים שם – אילתית טרייה ברוטב מתוק של שמיר ודדל. כמות שהיא, לאילתית טרייה טעם סתמי למדי. אבל כשאתה מערבב בה רוטב עם לוויית טעם מתוק ותבלינים חריפים, וגם מוסיף לאלה בצל קצוץ וקצת צלפים – ואלה מצויים על הצלחת השטוחה והגדולה, לצד בשר האילתית – מקבל כל העסק טעם טוב ומעניין. מחיר התענוג הזה, כולל מע"מ – 11.50 שקל. כמנת ביניים אנו מזמינים פטריות (שמפיניון) מגולגלות בפירורי־לחם. על הצלחת בה הן מוגשות אנו מוצאים גם פטה של כבד עוף, ובצלוחית נפרדת – רוטב המבוסס על עגבניות וריקן. המחיר – 5.50 שקל.

מנה עיקרית: ברווזון צלוי, מרוח בדבש, עשוי ביין ומתובל בשום. מדרך הטבע, לברווזון הרבה עצמות – ומעט בשר. אבל הקומבינציה הנזכרת טובה, החלק הבשרי עדין, ללא "מושכות" שומן. מולנו מקבלים כמנה עיקרית פילה כף סטרוגנוף (24 שקל). מי שסובר לתומו או למרבה בורותו (מחק את המיותר), שמאכל זה חייב להיות מלווה באורז, יווכח שלפחות במסעדה רגן זה אחרת. פיסות הפילה, מכל מקום, היו טובות וטעימות. אגס מאודה ביין, עם קינמון ורוטב שקדים, חתם את ארוחתנו.

מאו"ל

ספורט... "ירדן" חדש

תצוגת יין "סוביניון בלנק" של יקבי "ירדן" ברמת־הגולן, מבציר 1985, נערכה בסוף השבוע שעבר במלון "הילטון" בתל־אביב. טעימת היין החדש לוותה בארוחה אנינה של טבחי "המלך שלמה", שכללה ביצי שלו מאודות עם [illegible] אילתית פרוסות דקות של דג [illegible] עם סלט סלקן נתחי מותן עגל ולקינוח [illegible] מנגו רחוזות יין סוביניון [illegible] מרשים ותחגשה (על צלחות [illegible]) אלגנטית, ביאה למסעדה [illegible] ביוקרתה – ובמחירה.

את הדעה [illegible] החדש [illegible] [illegible]

פלפל וקינמון, ציפו

ברחוב עדיין חוגגים צבעי פירות הקיץ העזים, אבל רוחות חדישות המנשבות מהמזרח צובעות את בגדי הסתיו החדשים בגווני תבלינים עדינים, מינוריים, שלווים. שחור־אפרפר של פלפל אנגלי, חומים של קינמון וכמון, צהוב־זהוב של כורכום וזעפרן ואדום־חום של פפריקה.

מאת יהודית חנוך

במאסו עליכם בגדי הקיץ בצבעי הפירות המתוקים, תות־שדה ומנ־טה, משמשים ואבטיחים? בא לכם להרגיש שהסתיו כבר עוד מעט כאן, מעבר לדף הבא בלוח־השנה? חישבו לרגע על תבלינים. תבלינים כמו בחנויות של דרום תל־אביב, ברחוב לוינסקי וליד שוק הכרמל, על שקים מלאים בכדורי פלפל־אנגלי שחורים, על צנצנות גדושות בזרעוני כמון חומים, כורכום צהבהב, פרג אפור, זעפרן, קארי ושומשום זהובים; עיצמו עיניים וחִשבו על ניחוח הקינמון והציפורן – וכבר יש לכם רמזים ראשונים ממה שילך בבגדים בחודשים הקרובים: צבעים של תבלינים.

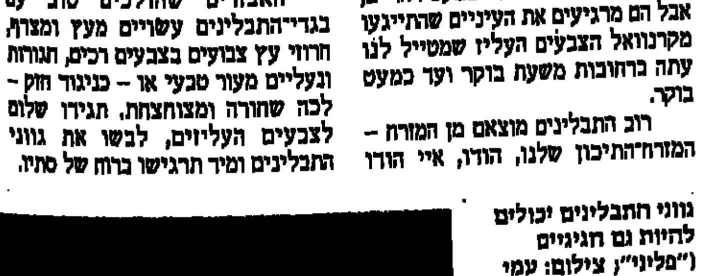
חום־קינמון, צהוב־זהוב של כרכום וזעפרן, אפור־פלפל, אדום־חום של פפריקה וגווני תבלינים נוספים הם כמה מהצבעים שמציעה עתה האופנה כהמשך לכיוון הרוח המזרחית שהשפיעה על בגדי־קיץ '86. אלה צבעים שלווים ברובם, כמה מהם אפילו כמעט־דהויים, אבל הם מרגיעים את העיניים שהתייגעו מקרנוואל הצבעים העליז שמטייל לנו עתה ברחובות משעת בוקר ועד כמעט בוקר.

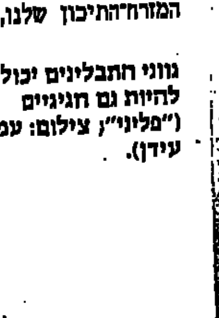
רוב התבלינים מוצאם מן המזרח – המזרח־התיכון שלנו, הודו, איי הודו המערבית, ונזכיר – ואחרים באים מדרום אמריקה. ומן המזרח מגיעים עתה לא רק הצבעים אלא גם האריגים – אריגי־כותנה דקים, סטן מבריק בברק של משי ופשתן מחוספס.

אלא שבקטע זה נגמר המזרח, ומתחיל המערב שהחליט על בגדים בגווני התבלינים עם מתניים מודגשים, חגורות רחבות וצרות ושורות ארוכות של כפתורים. כפתורים, אגב, הם הדגש שהכי בולט עכשיו בבגדים. מה שיותר כפתורים – יותר טוב.

הבגדים החדשים נצמדים לירכיים או מעלימים אותם בשפע של כיווצים, וצבעי־התבלינים יפים גם לעור שווף משעות רבות של שמש וגם לחוורות־העור שלוקחות ברצינות את אזהרות האנשים שיודעים – ושיחסי "ברוגז" עם השמש במשך כל הקיץ. חשוב להתאים להם איפור נכון: ורוד־זהוב בסומק ללחיים – ושפתון בתום־זהוב או אדום־זהוב.

האבזורים שהולכים טוב עם בגדי־התבלינים עשויים מעץ ומצדף, חרוזי עץ צבועים בצבעים רכים, חגורות ונעליים מעור טבעי או – כניגוד חזק – לכה שחורה ומצוחצחת. תגידו שלום לצבעים העליזים, לבשו את גווני התבלינים ומיד תרגישו ברוח של סתיו.

גווני התבלינים יכולים להיות גם חגיגיים ("פליני"; צילום: עמי עידן).

משחקי פסים ומשבצות בגווני פלפל לבן ("ישלת פינק"; צילום: מירי דוידוביץ', תכשיטים: "ילו").

חגורת לכה שחורה ושורת כפתורים ארוכה בשמלת־מעיל סתווית בגווני הקארי (עודד פרוביזור; צילום: סמי בן־גד).

משחו בגווני קמון במערכת של שני חלקים ("פירסט"; צילום יקי חלפרין).

זאב לזאב כלב

(המשך מעמוד 36)

"אנחנו טוענים שהצד המסחרי לא אתי במיוחד", אומר קותי אהרון, "אבל לא נוציא החוצה כביסה מלוכלכת. אנחנו מבררים את העניין בבית, בבית־הדין להתאחדות". הם מזכירים תעודת־יוחסין שפרטיה – לא מולאו כהלכה, וצילומי אגן של כלב (המעידים לשלמותו וכשירותו להרבעה) ו... מראים שינוי לטובה במבנה האגן, דבר שאי־אפשרי היות שנזק באגן הוא בלתי הפיך. הם מדברים על דברים שרמי מילטין לכאורה מעורב בהם, דברים שקרו לפני שנה וחצי ושנתיים.

"מדוע אז זוהר לא העלה את הדברים הללו, קודם?", שואל יו"ר החוג, מאיר טורנר. בככלל, הוא מציין, התלונות לא הוגשו בצינורות המקובלים אלא נשלחו להנהלת התאחדות. זו החזירה את העניין לחוג, וכעת החומר נמצא בבדיקה אצל מבקר החוג. בהתאם למסקנותיו – שעדיין לא הוגשו – יוחלט על המשך הליכים, אם בכלל. מילטין מצידו אומר בלהט: "הלוואי שהחומר יוגש לבית־הדין של ההתאחדות כדי שהכל יצא לאור. לגבי התעודה – ההתאחדות אישרה את ההרבעה, וגם זוהר אישר וחתם". אחרי כמה ... על כלבנות וכלבים הוא יפלוט "זו ארץ אוכלת יושביה", וכחצי פה יספר על הצעות מפתות לעסקי כלבים במקומות אחרים – ספרד, למשל – ... ייענה להן בקרוב. קשה להיות מצליחן.

... גילר, סגן יו"ר החוג, בעל שתי חברות ... שהוא שורט חופשי כשהוא מעביר בה ... לתערוכות הכלבים עליהן עוברים חברי החוג ..., דוחה באלגנטיות את הטענות על ... החוג. קודם כל, הוא מבהיר, מילטין אינו ... גידול, או כל טענה בכיוון הזה היא שטויות. "בסופו האחרונה החלטנו להפסיק את ההשפעה של ... כולם – לא זוהר, לא רמי, לא קותי. הרכז ... רק מרווח לוועד מטעם ועדת גידול, אך אינו מוסמך להחליט על הרבעות והמלטות. מרגע שזוהר ... הסמכויות הועברו לוועדת גידול – הרכז ... להיות בעל השפעה".

הצד שמנגד לא יודע מזה. הם, באחת האופציות שלהם לשיפור ושינוי, הגו גם תקנון חדש, שבין יתר סעיפיו יש פיזור סמכויות שקודם לכן היו מרוכזות בידי הרכז. הם טוענים שלא קיבלו כל תשובה על הצעת התקנון ששלחו. "הם הגישו ... שינוי בתקנון", מאשר גילר, "חלקו מראה על ..., ורוב השינויים שהם רוצים כבר נמצאים. הם לא ... שהיה רק רכז אחד ועכשיו יש ועדה, כדי שלא יהיו קליקות, ורק רוב של ארבעה מחליט". מאיר טורנר מסביר שמקור הקצר בתקשורת בפקידה ששכחה לשלוח לזוהר העתק של החלטות השינוי. ככה זה, הוא מסביר, בגוף שעובדים בו אנשים מתנדבים עם הרבה רצון טוב אבל עם מעט כישורים מקצועיים. מילטין מצידו מרגיש שאין לו כל תפקיד עם סמכויות: "לא הייתי מסכים לעולם להיות רכז גידול, אין לי עניין בכל זה". דברים שרואים משם לא רואים מכאן.

גילר־את־מילטין מסבירים איך ועדת הגידול ... על ההמלטות, מאשרת הרבעות, עושה מבחני התאמה לגידול, והכל לפי הקריטריונים והחוקים הכתובים. הם מספרים על תעודות ומסמכים וטפסי המלטה, כמה הם חשובים ואיך הם נערכים. שאלה הנוגעת לאפשרות של זיופים בתעודות גורמת להם להרים גבות בהבעת ביטול, ולומר כמה משפטים על ... שמאיד יכול להיות, אולי, שמישהו ינסה להתחכם, אבל הם לא יודעים איך.

בכלל, כל הנושא של התמרמרות בקרב חברי החוג, דיבורים על תקנון אחר ואפילו על פרישה והקמת חוג נוסף – מפתיע אותם. "באופן טבעי לא כולם יכולים להיות ראשונים, אז יש ספורטאים ויש ... זוהר עשה המון, וביושר. זוהר היה קובע ... כל ירגיע, ובזה יש כסף, אבל בשבילי הוא איש ישר. גם נגדו התמרמרו, אבל אני לא מקבל את הטענות נגדו כי לא היתה שום כוונת זדון", אומר ... אנשים התחלפו במערכת, נשתקו, רצו ללכת. עד היום לא היו טענות לאף אחד. להפך – החוג גדל והשתפר והיום נותן לחברים יותר שירותים. אני חושב שעכשיו הוא גם יותר דמוקרטי. בוועד אין אף אחד שיש לו עניין מסחרי. כשנושאי התפקידים הקודמים היו במוקדי השפעה זה לא היה מסחרי, והיום כן?". תלוי את מי שואלים.

"הטבע האנושי והאופי היהודי יוצרים מאבק על עמדות־כוח והשפעה. תמיד יש מרוצים פחות ומרוצים יותר", קובע מאיר טורנר. במקום בו האחרים מתייחסים לכל הבוחשים בשושלות־היוחסין ברצינות תהומית, מעניק טורנר לדברים פרופורציה רגועה יותר, אולי אפילו סלחנית: "חלק גדול מהפעילות נשען על כלבנים. אנשים פרטיים אינם יכולים להתמודד עם הנושא בקנה־מידה גדול, ואז מגיעים לצד הכלכלי שתמיד שנוי במחלוקת. בעיקרון – כל מי שיש לו כלבה לא־מעוקרת יכול לעשות מזה כסף. מבקר החוג, לדוגמה, הוא יבואן של מזון לכלבים, והוא אמין בעיני כולם. כאיזשהו מקום הוא נהנה מהקשרים שפיתח במסגרת החוג גם בעסק שלו. אז מה?"

> **"בחוג לרועה גרמני יש קבוצות לחץ פוליטיות. כיוון שמטרתנו אינה לעסוק בפוליטיקה, איננו יכולים להשפיע במערכת. רובנו רוצים לצאת מזה ולחזור לטיפוח ולפעילות חברתית".**

רמי מילטין סלחן פחות, אפילו די כועס: "אלי מעולם עוד לא הגיעה אף תלונה. לי יש חומר נגד זוהר שיושב אצלי כבר שנים ואני לא מוציא אותו החוצה – וגם לא אוציא. אם נצטרך – נדון בכך כדלתיים סגורות. אני מוכן לענות על טענות קונקרטיות, אבל שיעלה אותן. אני עדיין רואה בזוהר ידיד. אותי לא חינכו ככה. חונכתי על ערכים אחרים".

למילטין היה יותר נוח בראיונות קודמים שהוא קורא להם "מאמרים פרסומיים", שם הציג תמונה פסטורלית של בחור צעיר, הרבה כלבים, דשא ולקוחות מפורסמים. "אני ליד זוהר אפילו לא כורג מבחינת הצלחה", הוא אומר. "אני בן 27, אין לי בית, אין לי כלום. יש לי בית־גידול ועסק – אני עובד עם קיבוצים במכירת מזון לכלבים באלפי טונות. זו טעות די נפוצה לבלבל בין הגידול לעסק. בשבילי, הגידול זה הובי וספורט. הסיפוק הגדול הוא כשאדם שיש לו כלב מבית הגידול שלי מקבל פרס. כשאני רואה כלב שלי ב'אסקימו־לימון' זה כיף לא נורמלי, אבל מזה אין כסף. זו כסף הכל יוקרה מסוג מסויים".

מתנגדיו מחשבים חישובים מחישובים שונים לפיהם יש לו מחזור של 100 אלף דולר בשנה רק מהגורים. הם, כזכור, טוענים שאין רווח מגידול כלבים. מילטין לעומתם טוען שאי־אפשר לחיות מזה. יש לו, הוא אומר, "עוד עסקים" עליהם אינו מרחיב את הדיבור.

גילר אומר שרמי מילטין הוא "אגדה", ולכן גם נושא לקנאה. "אני לא מסנגר עליו", אומר איתן אטינגר, ראש החוג הישראלי לכלבי הגנה והצלה (אין קשר לחוג בהתאחדות), "כי הדרך שלו לא מקובלת עלי – אצלו זה לחם חוק, אצלי זה הובי". איתן, שהתפרסם במבצעים בהם היו כלבי החוג שלו מעורבים (איתור נעדרים, אסון צור) ובכלביאדות שאירגן, לא אוהב את השיחה הזו. בסופה הוא מחליט שהוא אפילו כועס. "הכלבנות חשובה לי יותר מאשר להם. אל תפגעי בענף", הוא אומר. איש נחרץ אטינגר. 11 שנים מתעסק עם כלבים, ושנה אחת היה גם חבר הנהלה בחוג של הרועה הגרמני. "יש תחרות בין המגדלים, הלוואי שהיו עוד ארבעה כמו מילטין. להערכתי הוא פועל בגדול, כמו בארה"ב, והשאר נמצאים לפחות דרגה אחת מתחתיו. הם סימפטים – והוא משקיע כסף, עובד על גידול, מביא כלבים מחו"ל – וכלבים טובים. וזה לצנינים בעיני האחרים".

את כל הדיבורים על תחרויות־כלבים מכורות־מראש של מילטין, מאיר טרנר דוחה בביטול. "מי שמגיע לרמה של שופט יש לו יושר פנימי, וגם אם מישהו טעה, אז מה? ציון של כלב נצבר במספר תחרויות שבהן שופטים מספר שופטים, גם מחו"ל". איתן אטינגר מסביר שלאיש מהצד קשה לעיתים לראות מה שרואה שופט בתחרות שבודקת יופי וזיווד (זווית ההטייה של הגוף), לעומת תחרות־בה נבחנים ביצועיו של הכלב, ומכאן "ההילה של מאפיה, קשרים. הכלבים של מילטין באמת יותר טובים. יש הבדל עצום ביניהם לבין כלבים אחרים".

גם הוא אומר שאי אפשר להתפרנס מכלבנות, בטח לא אם אתה עצמאי. בחשבון מהיר של הוצאות והכנסות, אחרי רואה־חשבון ולפני מס, הוא מגיע לאומדן של משכורת ממוצעת במשק בעסק כמו של מילטין. "אז מה?" הוא שואל־פוסק, ושוב מתרגז. כל הדיבורים האלה בזויים בעיניו. אולי נדבר על משהו חשוב באמת, על החוג לכלבי הגנה והצלה, למשל?

אז מה היה לנו פה? משוגעי־כלבים שקצת רבים ביניהם או חילוקי דיעות אידאולוגיים על מהות הכלבנות בארץ־הקודש? האם בסופו של חשבון יש או אין כסף בעסק הזה? ואם אין, מה איכפת למי שאיכפת הצד המסחרי של העניין? האם היה זה פרק קצר מתוך סיפור ארוך של מאבק כוחות לגיטימי או סתם סיפור של קינאה? או שהמסר העיקרי היה בעצם שהגיע הזמן שנקנה לנו איזה כלב?

סיפור מפותל, התחלה לא־ברורה, הרבה אמצע, בלי סוף, ממש כמו "בועות". חכו לפרק הבא. כל כלב בא יומו.

אורית הראל

הסבא־של־הסבא של הכלבה

כלבנות היא חיה גמישה, לא לגמרי מוגדרת. כלבן הוא מי שמגדל כלבים, וטרינר, וגם סתם "פריק" כלבים שחדבר הכי קרוב לכלב שהוא מחזיק בבית הוא עיתון בענייני כלבים.

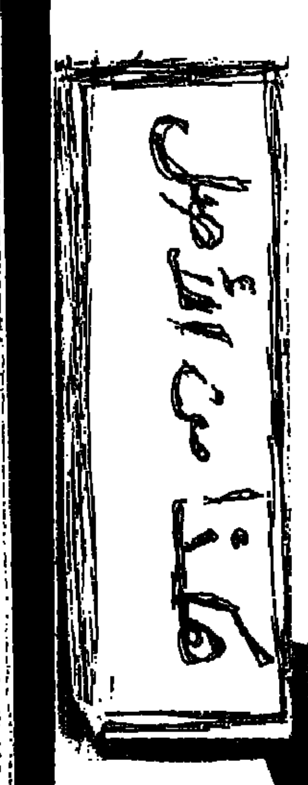
בשביל להיות כלבן אפשר סתם לאהוב עם כל הלב, ואפשר ללמוד במדרשה לכלבנות (בת שותפה ההתאחדות הישראלית לכלבנות), או ללמוד לימודים "קרובים" כמו ביולוגיה או וטרינריה באוניברסיטה. המדרשה, אגב, תיתן לך תעודה, אבל אין לבלבל זאת עם הכרה אקדמאית כלשהי.

בשביל להיות שופט בתחרויות כלבים צריך ללמוד ולהשתלם, ואת זה אפשר לעשות במסגרת ההתאחדות לכלבנות, שהיא המסמיכה לתפקיד. ההתאחדות בארץ, כבר אמרנו, מסונפת להתאחדות הבינלאומית המאגדת בתוכה מדינות שונות. באנגליה, למשל, מתעסקים עם הסבא־של־הסבא של הכלב כבר מאות שנים.

התקנות לגידול נקבעות בחו"ל, באסיפות בינלאומיות, לפי מה שמחליטים שנחוץ שהכלב יעשה או איך יראה. כך למשל שונות הדרישות למבנה גוף "נכון" של כל גזע וגזע. טוב, זה הכי ברור. כל אחד יודע שלכלב הזעיר אי־אפשר לקשור סרט בראש כמו לפודל. מה הוא צריך את זה בשהוא שומר על הבית?

יוצא איפא שמי שבמקרה מחליט לקנות כלב גזעי ונחפז לחבר בהתאחדות, יכול במשך הזמן להתמנות כשופט ולשפוט בתחרויות, להיות מגדל, או להיבחר לתפקיד במסגרת החוג בו הוא חבר. בקיצור – להיות כלבן. מעט זה סגור, הרבה עניין של נהלים ומסורת שקיימים בעולם הכלבים מזה שנים.

"לא מדע מדויק", כפי שמגדיר בדיוק ...

חיים ואוהבים

על תקן של צדקת...

צדיקים, מלאכתם נעשית בידי אחרים. ללא כל קשר לעניין היותי־אולא צדקת גמורה – קיבלתי באחרונה מכתבים רבים העשויים לפטור אותי – בימי־אוגוסט אלה, החמים־לחים־נוראים – לפחות מחלק ממלאכת כתיבת המדור, מגיע לי, לפעמים. אני בחרתי כמה מכתבים. תודה לכותבים.

תיבת דואר / אני אינני זקוקה לרעיה

בתגובה לרשימה "אני זקוקה לרעיה" ("חיים ואוהבים" מיום 1.8.86): גם אני נמנית על הקטגוריה האנושית שנקראת "רעיות". אני רעיה, אם לשניים ואפילו רעיה מאושרת. אבל לא לגמרי במקרה...

שפר עלינו גורלנו, על בעלי (איש צבא קבע) ואני (גם משום שמצאנו זה את זו וגם בשל הרבה מאוד סיבות אחרות) ואנו שנינו איננו זקוקים לרעיה כדי ש...

המאמר גרם לי להגיב מיידית, שכן אני חושבת שחלק ניכר מבעיותיה של האשה הישראלית נובע מהעובדה שאין היא מעוניינת בשוויון זכויות, אלא בזכויות יתר!

אינני פמיניסטית (אולי אני עדיין צעירה מדי) ומעולם לא נאלצתי להילחם כנגד קיפוח בשל העובדה שאני נקבה. אבל אני מהמעטות שמוכנות לעבוד, מתוך בחירה מלאה, במשרה מלאה בתעשיה – על כל המשתמע מכך!

רוב הנשים העובדות בישראל מעוניינות בשבוע עבודה מקוצר המותאם לאם עובדת המגדלת ילדים. ואכן, איגודים מקצועיים שונים השיגו לעובדיהם תנאים שכאלה (מורים, אחיות, עובדים סוציאליים וכו'). תנאים אלה גרמו להיווצרות:

1. מקצועות "נשיים".

2. תנאי שכר "נמוכים" כביכול (שבוע העבודה בתעשייה הוא 45 שעות, בכל עונות השנה; הרבה יותר משבוע עבודה של מורה, אחות, עובדת סוציאלית).

אין שום סיבה שלאם העובדת משרה חלקית (1/2, 3/4, 7/9) יישמרו זכויות אתהות בקידומה המקצועי (עבודה מעניינת, שכר גבוה בהתאם לכישורים ולתרומה).

אין גם שום סיבה שיחכו לה עם תפקיד המתאים לכישוריה ברגע שהיא תחליט כי סיימה לגדל את ילדיה ועתה (בגיל 35, 40, 45... כל אחת תסמן את הגיל הרצוי) היא פנויה ל"קריירה".

שוויון זכויות לנו, הנשים, ושוויון הזדמנויות לבנותינו, מצריכים חינוך בבית, בגני־הילדים, בבתי־הספר, באמצעי התקשורת ובספרות הילדים שלנו.

(שם הכותבת ופרטיה שמורים במערכת)

איזה מין בעל...

בעלי צועד שניים־שלושה צעדים לפני. כך אנו הולכים ברחוב, כמנהג הערבים. כהגיענו אל בית מארחינו הוא פונה אל עזרת הגברים – ואני אל עזרת הנשים, כמקובל במקומותינו. וגם זה כמנהג הערבים, פחות או יותר.

בעלי לא פותח בפני את דלת המכונית, לא מגיש לי כסא, לא מפנק אותי בגינוני נימוס אירופים ולא נושק לי בצאתו ובבואו. זאת – כמנהג הצברים.

בעלי נתקף לעתים בהתקפים של נדיבות־לב ומציע לי את העולם כולו, פורש את זרועותיו לחיבוק עז וחם, מזמין אורחים בערימות, פותח בפניהם שולחן עמוס בכל טוב, משתפך בשירה, מציע עזרה לקרובי משפחה רחוקים – וזאת כמנהג הרוסים.

בעלי משוכנע שעלי להישאר בבית בלילות יום רביעי כאשר הוא יוצא לערב של גברים־בלבד, לסיור פאבים ולסרט לא־לנשים – וזאת כמנהג גברי הים־התיכון ודרום־אמריקה.

בעלי מקפיד לבדוק את הוצאות הבית, עובר עמי על החשבונות וכרטיסי האשראי. הוא מוותר על ארוחה מסודרת במטבח ומעדיף לאכול משהו צ'יק־צ'אק מול הטלוויזיה – וזאת כמנהג האמריקנים.

כאשר נחה עליו הרוח הוא דובר עמי במתק שפתיים, מרעיף עלי מחמאות, מורח אותי בדבש וכפרפרת הוא אפילו נושק את כף ידי וקד קידה – במנהג הפולנים.

בעלי יוצא לשוק לערוך קניות ומביא הביתה סלים מלאים במנהג הספרדים.

הוא מזעיף פנים כאשר אני מאריכה בשיחה טלפונית עם ידיד לא מוכר לו – וזאת – כמנהג גבר אוריינטאלי, או אולי אוניברסאלי....

איזה מין בעל יש לי, אני שואלת את עצמי לפעמים, ומתקשה להשיב. אבל במדינה של היתוך גלויות הכל, בעצם, אפשרי. גם בעל ממין כזה, של כל מיני. וזה מה שמקל לפעמים את קשיי החיים המונוגמיים. אני אשה של בעלים רבים, תלוי במצב־הרוח.

תיבת דואר / חבל שהייתי יפה

תמיד יש לי הרגשה שאת כותבת מה שאני חושבת; אך על נושא אחד לא כתבת, דבר המעסיק אותי מאוד לאחרונה, והוא: חבל שהייתי יפה.

מגיל צעיר הבחנתי במבטי הגברים הסוקרים אותי באופן מחניף ומפתה. הדבר הפך להרגל, עד שלא ראיתי בזאת כל מחמאה. השנים חלפו, הילדים גדלו, נישאו וילדו ילדים, ואני הגעתי לגיל 50. כאשה עובדת אני משתדלת לשמור על הופעתי החיצונית. גם בעלי המסור אינו שוכח להתמיא לי לעתים קרובות ולהשמיע באזני מלות הערצה וחיבה.

אבל משהו קרה: עיני העוברים ושבים חולפות עלי בלי להיעצר. לא עוד די במראה פני כדי לרכך את הפקידים הקשוחים במשרדים ממשלתיים; איני מוסיפה לשמוע משפטי התפעלות שיש בהם רמז להזמנה לא כשרה, ובמקומם נשמעים עתה ביטויי הערכה לאינטליגנציה שלי או לנסיון החיים שלי... ואני – שכל־כך השתדלתי להרחיב את ידיעותי במשך השנים – מוכנה עתה למכור את השכלתי במחיר מבט נואף אחד.

דומני שאשה שלא משכה אי־פעם תשומת לב בהופעתה, שלא טעמה את טעם הפיתויים הנרמזים בלשון דו־משמעית, את הפרחים שנמצאו במכוניתה עם פתק ועליו ראשי־תיבות של המנהל, המכתבים הקטנטנים שהגיעו מגבר מקסים שעשה מאמצים בלתי־נלאים להרשים אותה על אף היותה נשואה ואם לילדים מתבגרים – אשה כזאו לא חשה באבדנם של כל אלה.

חבל שהייתי יפה.

ר.מ.

(השם שמור במערכת)

צריך שקע במקלחת

טלפון באמצע המקלחת. לצאת או לא לצאת? ואולי זו שיחה מהבן הנמצא במרחקים? לא יכול להיות. הוא כבר טילפן. ואולי מישהו פתאום נזכר שאת לבד ובא לו להזמין אותך לארוחת ערב ולסרט? ואולי זה מישהו מחו"ל המנסה להשיג אותך כבר כמה ימים, ואם לא תשיבי עכשיו – הוא יתייאש ויציע את ההצעה לעבודה הקלה־עם־הכסף־הקל למישהו אחר? ואולי זו, כרגיל, טעות במספר. אוף. מפריעים לך באמצע המקלחת? מרוע לא התקנת שקע לטלפון במקלחת? מה יש, שיצחקו עליך. אבל זה באמת מעצבן, כל הטלפונים הללו כשראשך מלא קצף.

אז לצאת? אם אשמע עוד צלצול אחד – אצא.

הלו! הלו! כן אני שומעת אותך בקושי. לא, פשוט הוצאת אותי מהמקלחת. לא, אין לי פה עפרון כדי לרשום את הטלפון שלך. מי? הוא לא בבית. יחזור בעוד שבועיים. אמרתי לך ש... – אופס! נגמרו לה האסימונים, מסכנה.

או בשביל זה יצאתי.

מחר לא אצא, ואז אפסיד את הטלפון שהיה יכול לקבוע את גורל חיי. תפנית של מאה שמונים מעלות ומן הצד השני היה ניצב הנסיך על הסוס הלבן. לכי דעי.

וזה מה שמזכיר לי חתיכת הסטוריה:

האמבטיה הומצאה בשנת 1840. המצאת הטלפון היתה בשנת 1876.

תארו לעצמכם את שלושים ושש השנים הנפלאות בהן ניתן היה לבלות באמבט ללא צלצול הטלפון.

תמר אידר

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 29 באוגוסט ל־4 בספטמבר

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
אתם מאוד ברוניים בימים אלה; היפטרו מן הספקות ומתהקתייגויות, והתוצאה תעלה על הציפיות. לאחדים מכם צפוי רומן סוער. עם זאת, בבית עלולות להיות בעיות; יש לכם רעיונות מקוריים שכדאי להגשימם.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
מבוי סתום בעסקים ייפתר בסופו של דבר, ותצליחו להפוך מצב קשה למצב חיובי. כדאי לכם להשתמש בשעות הפנאי שלכם בצורה יעילה. אל תניחו לעצמכם להידרדר לדאגות ולתחושות בדידות – מוטב לפעול.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
זה הזמן ליהנות מטיולים ומרומנטיקה, חיי החברה שלכם מצויינים עכשיו, אך בתחום הכספי עלולות לצוץ בעיות שיצריכו פתרון. הקפידו לשלם את המטלות שלכם ונסו להימנע מעימותים עם הממונים עליכם.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
השבוע יש לכם מזל בתחומי הנדל"ן והמשפחה. [עניינים] אחרים הכרוכים בהשקעת מזומנים או [הלוו]אה – כדאי להפעיל שיקול דעת. תוכניות [השקעה] לקריירה נראות יפות על הנייר, אך ייתכן [שיתק]שו להגשימן.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
[אם] אתם כועסים על מישהו, מהרו להתפייס עמו [לפני] שיווצרו מתחים. זה זמן טוב להבנה בין [בני זוג]. קרוב משפחה עשוי להזדקק לעידודכם. [בני] המזל המתכננים טיולים עלולים להיתקל בבי[טולים] של הרגע האחרון.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
[השב]וע מחכה לכם עבודה קשה, אך יחד איתה [ב]אה גם הצלחה. תצטרכו לגלות התמדה כאשר [תיתקלו] בקשיים. אין ספק שפרוייקט הכרוך בהו[צאות] דורש בדיקה נוספת. בימים אלה, ידידות [חדשה] עשויה לעמוד במבחן.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
[כדאי] להימנע מלערב עסקים עם בילויים, אבל דווקא [בתחום] הבילויים צפויים לכם רגעים נהדרים. [אל תוותרו] על פעולות של שעות הפנאי, כדאי [להיענות] לצרכיהם של חברים וקרובים.

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
דווקא אם תשבו בשקט ולא תעשו עניינים, הדברים יתנהלו על הצד היותר טוב. בעיקר אין להכנס לעימותים משפחתיים, שימרו על טאקט בקשריכם עם טיפוסים רגישים. רעיון חדש עשוי לסחוף אתכם.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
יש לכם רגשות מעורבים ביחס לחסכם כספי פוטנציאלי, וכתוצאה מכך אתם עלולים לגלות קוצר־רוח. בתחום הרומנטי העניינים מתחילים להסתדר, אבל עדיין כדאי להישמר מפני ציפיות מופרזות. אזנו בין הרגש להיגיון.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
נראה שאתם מודאגים שלא־לצורך בענייני כספים – השבוע צפויות התפתחויות טובות בתחום העסקים והמינסים, וכדאי לנצל את ההזדמנויות. שותפים ובני זוג יעניקו תמיכה, הימנעו ממריבות במשרד.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
בימים אלה עדיף לנקוט גישה פילוסופית. עניינים קטנוניים עלולים להציק לכם, אך כדאי לדעת להתעלם. אל תתייאשו אם הניסיונות הראשונים לפרוייקט יצירתי לא יצליחו. בתחום העסקים עדיפה הגישה השמרנית.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
כדאי לפעול עכשיו על־פי הרגש, אם כי הסיכויים הכספיים לטווח הרחוק עדיין טובים. תיתכן בעיה ומנית של גזילות. זוגות עשויים ליהנות השבוע מבילוי מיוחד. הקסם שלכם פועל בעת לטובתכם.

פנטהאוז

יואל לב

כוכב נופל

הצגת בכורה. שעה ארוכה מול המראה. בחירה קפדנית של שמלה ותסרוקת. התאמת צבעים. יציאה להצגת בכורה אינה רק עניין של בילוי ערב תרבותי. הזווית החברתית, זו של "לראות ולהיראות", חשובה לעתים לא פחות.

אורי קיבל את ההזמנה, אבל כמו להכעיס, בדיוק באותו ערב נקבעה לו פגישה חשובה בירושלים. גליה זזה לקטוה הראשונה וביקשה את הפסל, ידיד המשפחה, שישמש לה כמלווה. צילצלו להזמין מונית, לאסוף מעצמם את עינויי הנהיגה בפקקים, את החיפושים אחר מקום חנייה שאיננו. המונית הגיעה בזמן. כשירדו, הנהג כבר המתין למטה. הסבו במושב האחורי, משוחחים על ההצגה שיראו עוד מעט, העלו כמות של שחקנים ששיחקו באותה הצגה בהפקה קודמת, לפני שנים רבות.

לגליה נדמה היה שהנהג שישב רכון על ההגה החל להקשיב לשיחתם. אבל רק כאשר נתקעו בפקק הכאוטי והמוורים והוא סובב אליהם את פניו, השמיע קול קריאת תמהון.

גליה היתה עדה למיפגש מוזר. הפסל טפח על כתפו של הנהג בחביבות, ולאחר־מכן הציג אותו בפניה כ"אחד הכוכבים ששלטו פעם בשמי התיאטרון הישראלי".

גליה לא זכרה. התבוננה בפניו של הנהג. גבר כבן 45, פנים רחבות, מעוגלות, עשירות־מבע. גבות עבות ומרשימות. אפשר היה להאמין שביכולתו לשחק בפניו כרצונו, כאילו היה לובש ופושט מסכה. הקמטים הזעירים סביב העיניים והשפתיים רמזו גם על צחוק אדיר, גם על עצב עמוק.

אבל גליה לא זכרה אותו. חשה נבוכה. הרי בסופו של דבר, כל מה שנשאר לו, לשחקן, הוא זכרונם של האנשים. אם הזכרון אובד, כאילו אבד הוא עצמו.

הפסל תאר בפניה כמה תפקידים שהופיע בהם הנהג, סיפר על ההצגות, אפילו זכר קטעי ביקורת. והנהג אמר: "לנו, השחקנים, כל מה שנשאר לבסוף הוא האלבום ובו קטעי הביקורת המצהיבים. אנשים שוכחים את ההצגות, שוכחים את ההופעות. היחידים שזוכרים הם המבקרים, והם היחידים שאתה זוכר אותם... אילו המבקרים היו מבינים זאת, אולי היו זהירים יותר....".

★

העלו זכרונות. הפסל עיצב בעבר תיפאורות לתיאטרון, ושחה בעולמם של השחקנים כדג במים. היה מצוי אפילו ברכילות הקטנה של מאחורי הקלעים. הוא הזכיר לנהג את ימיו היפים. לגליה נדמה היה שהאיש היושב מאחורי ההגה שוב אינו נהג מונית אלא מישהו המשחק את תפקיד הנהג.

פעם הוא היה כוכב זוהר. היה אז צעיר מאוד. להקה צבאית, תיאטרון. פרץ של כשרון, נעורים, כוח, שמחת־חיים. את כל אלה הביא אל הבמות שהופיע עליהן כמתנה שהגיש לקהל – והקהל התענג. הוא היה אז כמו יין צעיר המשכר את החושים עוד לפני שעמדת על סוד טעמו. אחר־כך נעלם לפתע כמו אבק ברוח, והשיכחה כיסתה אותו.

עכשיו, בעודם נוסעים לתיאטרון כמו נפתחו הפצעים הישנים. הנהג דיבר וגליה חשה שהוא חושף זכרונות שהיו קבורים זמן רב, זכרונות שנהפכו לצלקת המכסה על פצע שבעצם עדיין חי ומכרסם אותו מבפנים.

"הייתי מלך. אתה יודע מה זה להיות מלך בגיל 23? כותבים עליך בעיתונים. ילדים מזהים אותך ברחוב, רודפים אחריך עם פיסות נייר, לבקש חתימות. העולם שלך כולו במה, במה מוצפת אור. מכאן המדרגות יכולות רק לעלות למעלה".

מה שלא סיפר הנהג, הוסיף לאחר־מכן הפסל בהפסקה שבין המערכות ולאחר תום ההצגה, בפואייה. כאן, בתוך האולם הגדול, לוחץ ידיים ומחייך, המשיך באוזניה הפסל את סיפורו של נהג המונית.

"השחקנים, כמו הזמרים, מביאים אל הבמה בראשית דרכם רק את המתנות שקיבלו מהטבע. את הנעורים, המרץ, היופי, החן. בשלב הבא הם נדרשים לתת עוד משהו: כשרון. אז מתחילה הסלקציה, ואז הם מתחילים ליפול. אחר אחד. הצרה היא שנהג המונית שלנו לעולם לא יוכל לשכוח את העובדה שפעם דרך על קרשי הבמה. קיבל בענווה מזוייפת את מחיאות הכפיים הסוערות. השתכר מתשומת־הלב. היה נסיך התיאטרון. הוא לעולם לא יוכל לשכוח שבגיל 23 גורש מממלכתו וחזר לחיות כאחד האדם".

הפסל היה מרוצה מעצמו. כאן, בתיאטרון, הוא מצוי בין ידידים. עם כל הזיוף הקיים ביחסים שביניהם, עם כל העמדת הפנים, הרי בסופו של דבר השחקנים מוכרים משהו אמיתי – אולי בניגוד לפוליטיקאים שגדשו את האולם בערב החגיגי הזה. השחקנים עומדים ערב־ערב למבחן אמיתי. לשבט או לחסד. ההבדל בינם לבין הפוליטיקאים הודגש במיוחד דווקא משום שגם אלה וגם אלה עוטים מסכות. אלא שכמו שהזכיר לה הפסל – "המסכות של האמנים הן אמיתיות".

נהג המונית חזר וחזר למחשבותיה של גליה כאשר הסתופפה בקרב אותו קהל של הצגות בכורה המכונה "אנשים חשובים מאוד". היו כאן שרים, נציגי התיקשורת, חברי כנסת, בעלי הון שלא יכולים להרשות לעצמם שלא להופיע. קרקס אחד גדול העולה בעוצמתו התיאטרלית על כל מה שהתרחש קודם־לכן על קרשי הבימה.

הפסל נטל את גליה בזרועה, מוליך אותה בין האמנים, מציג אותה למכריו. הוא חש בעננה המקמטת את מצחה. "את וראי עוד חושבת על נהג המונית?"

גליה הניעה את ראשה לאות הן.

"תשמעי סיפור שאולי יסביר לך את גורלם של רבים מאלה הנמצאים כאן. גם הפוליטיקאים, גם השחקנים, ובעצם – גם אנשי התיקשורת. פעם סיפר פרשה זו הזואולוג דסמונד מוריס (בעל "הקוף העירום"), שבמשך כמה שנים ערך תוכנית טלוויזיה שבועית בשידור חי מגן החיות הממלכתי של לונדון".

★

"מוריס הציג בפני הקהל כוכב תיקשורת חדש – קוף שימפנזה מבריק ואינטלגנטי בשם קונגו. הקוף הזה קיבל, כמו כל שחקן המכבד את עצמו, תא מכובד ומרווח סמוך לאולפני הצילום. הוא אהב את אורות המצלמה. בתקופה מסויימת נהפך לאחד מן הכוכבים היותר מפורסמים באנגליה. אבל לאחר שבגר, הוציא אותו מוריס מתפקידו בתוכנית והוא חדל להיות כוכב. הזואולוג סיפר כי מאותו יום שקע הקוף בדכאון עמוק, וזמן קצר לאחר־מכן מת מעוגמת־נפש...". הפסל גיחך: "את רואה, גם את התכונה הזאת ירשנו מאבותינו הקופים..."

ואחר־כך, אולי כדי לאזן את התמונה, סיפר לה גם על תחרות אחרת שהשתתף בה אותו קוף מפורסם: "מוריס נתן לו כד־ציור וצבעים, והקוף הזה הגיע עמם להישגים שאני, עם כל כשרונותי, לא אוכל לחקותם. אפילו סלוודור דאלי שיבח את ציוריו של הקוף, ופיקאסו הגדול תלה אחת מתמונותיו במקום מרכזי בדירתו... את רואה, הקופים מתחרים לא רק בשחקנים, אלא גם בנו – אמני הכד...".

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951.
הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב
השבוע לפני 35 שנה

ועדת הסנאט מקצצת בהענקה לישראל

הועדה ליחסי חוץ של הסינט האמריקני מחקה את הסעיף של הענקה נוספת לישראל בסך 50 מיליון דולר לקליטת העליה. סעיף זה הוכנס ע"י בית הנבחרים האמריקני לחוק הסיוע למדינות זרות והוא הושמט בדיוני ועדת הסינט שסיימה אתמול את בירוריה על חוק הסיוע.

מאוחר יותר נמסר כי, ועדת החוץ של הסינט והוועדה לבוחות מזויינים החליטו אמש בשעה מאוחרת לבטל קיצוץ של 37 מיליון דולאר שנעשה בחוק העזרה למדינות חוץ בישיבה של שלשום. הסכום הזה של 37 מיליון נתווסף לסכומי העזרה הכלכלית למזרח הקרוב ואפריקה, אך טרם ידוע אלו מדינות ייהנו מ־37 מיליון אלה.

לא יהיה בשר עד החגים

בשר לא יהיה עד החגים. רק חולים יקבלו מנות בשר.

מתברר, שהידיעה ממקור רשמי, שב־8 באוגוסט יצא מטען של 1000 טון בשר מארגנטינה לישראל, פורסמה ללא כל יסוד.

כעת הופיע הסבר רשמי נוסף, שמשלוח של 350 טון בשר שיצא מארגנטינה עוכב ברגע האחרון.

אספקת הבשר לחגים תלויה בהצלחת המו"מ עם תורכיה על קניית ראשי־בקר.

נחתם החוזה לייבוא בשר מחבש

ההסכם על ייבוא 10.000 טון בשר מחבש נחתם ביום ו' בין שר החקלאות מר פ. לבון ונציגי החברה השוויצרית להקמת בית קירור וייבוא מזונות, חבר הכנסת יעקב מרידור ומר לנגסוס.

מיד אחר חתימת החוזה יצא מר מרידור בלווית משלחת רופאים וטרינריים וביאולוגים לחבש, כדי לברוק את התנאים הסניטריים במקום.

שינויים ב„אל על"

ריאורגניזציה מבוצעת בעת בחברת „אל על" כתוצאה מהתערבותו של ראש הממשלה מר ד. בן־גוריון, במטרה להגדיל את יעילות חברת התעופה הלאומית.

עם תום תקופת השנתיים של החוזה שלו יעזוב את העבודה הקפטן וורינג, ראש מחלקת המבצעים. מנהל המחלקה לכוח אדם, מר גפני, יועבר לתפקיד אחר בחברה. מר מילטון ינג, מי שהיה תחילה בהנהלת חברת „ניר איסט" ובאחרונה מנהל מחלקת החוזים של „אל על", יעלה בדרגה בסולם הפקידות של החברה.

לפי הזמנתו של ראש הממשלת מר בן־גוריון הגיע מארה"ב לישראל מר א. ל. שוימר, כדי להקים במקום בתי מלאכה לתיקון אווירונים. מר שוימר עשה בעבר שרותים רבי־ערך לתעופה הישראלית. הוא אשר קנה בימי מלחמת השחרור את 3 מטוסי „קונסטליישן" שעברו עכשיו לבעלות „אל על".

נמל הקישון יעלה 2 מיליון לירות

משני עברי הקישון, סמוך לשפכו, חופרים עכשיו תעלה ברוחב של מטר אחד בקירוב ובעומק של מטר. בסך הכל חפרו עד כה 900 מטר משני עברי הנהר. זאת היא עבודה ההכנה להתקנת נמל הקישון. בכל זאת הכנה הזאת מתקדמת ומשמשת ובאה שעת הביצוע של העבודה העיקרית, מתברר כי צריך יהיה להשקיע יותר כסף במפעל הזה.

תחילה נחתם עם הקבלנים חוזה לביצוע עבודות בסכום של מיליון ומאה וחמישים אלף לירות, ואילו היום כבר מדברים על שני מיליון לירות. ההפרש הוא בשכר עבודה, במחיר החמרים, אך בעיקר – בהחלטה לעשות את תעלת הקישון רחבה ועמוקה מכפי שהניחו תחילה. חשבו להפרה בעומק של חמשה מטר וברוחב של 82 מטר, אך עכשיו החליטו להעמיקה עד 6.5 מטר ולהרחיבה עד 97 מטר. זה יאפשר גם לספינות בגודל של האניה „הדר" להכנס לנמל זה.

סוכר – בספטמבר

כבר ברור, שגם סוכר לא יחולק החודש לאוכלוסיה. בשבוע הבא עומד להגיע מטען של 650 טון סוכר וממנו יתנו רק מפרעות של 50 אחוז לילדים וקשישים. ממקורות רשמיים מבטיחים, שחלוקת מנות אוגוסט תבוצע במחצית השניה של ספטמבר.

5 ביצים יחולקו השבוע באזור ת"א. במחוז הצפון וירושלים יחולקו 4 ביצים.

מצב הכן הוכרז ברחבי מצרים

ממשלת מצרים הכריזה על מצב הכן במדינה בגלל ההפגנות המתוכננות של המפלגות נגד החוזה הבריטי מצרי משנת 1936.

משטרות מחוזיות של המצרים ... יעמדו על המשמר במשך כל היום ...

מחר הוא יום השנה להתימת החוזה שאותו הגדיר נחס פחה ראש הממשלה כ„חוזה שעבר זמנו ושיש לבטלו מיד".

הן מפלגת הוואפד הממשלתית והן מפלגות האופוזיציה מתכוננות להפגנות נגד החוזה בקאהיר, באלכסנדריה ובירית הקרח של מצרים, בפורט סעיד ובסואץ.

בי ... השלטונות המצריים בפורט סעיד על איסור ... ירידה לחוף ועזיבת ... האניה בזמן ההופשה ע"י ההיילים ... של אניות המובילות צבא ... העוברות את תעלת סואץ והעצירה בנמל סואץ או בפורט סעיד.

הסכם „מסחר וידידות" ישראל – ארה"ב נחתם היום

אבא אבן, שגריר ישראל בארה"ב ודין אצ'יסון, מיניסטר המדינה האמריקני, יחתמו היום אחה"צ בוואשינגטון על „חוזה ידידות, מסחר וספנות" בין ישראל לארה"ב.

ההתימה היא על נוסח עברי ואנגלי כאחד.

לפני קיצוץ בקוי „דרום יהודה"

הנהלת „דרום יהודה" דנה על הפסקה זמנית של כמה קוים ועל קיצוץ קוים אחרים בגלל מחסור בכוח אדם.

נודע שבין השאר יחוסל זמנית הקו של „דרום יהודה" לגבעת עליה ביפו. נתברר, כי עקב חיסול הקו 41 של „דן" לגבעת־עליה, בגלל נימוקים דומים, גדל פי כמה העומס על קו מקביל של „דרום יהודה" לגבעת־עליה. הדבר גורם לאינצידנטים בין נוסעים ונהגים. לכן יופסק קו זה של „דרום יהודה" עד ש„דן" יחדש את הקו 41.

חילופי מזכירים

אפרים עברון, שהיה מזכירו של שר החוץ מ. שרת, נתמנה מזכירו של ראש הממשלה מר ד. בן־גוריון, במקומו של אלקנה גלי, שיצא להשתלמות בארה"ב.

יצחק נבון, מי שהיה מזכיר שני בצירות ישראל בארגנטינה, נתמנה מזכיר של שר החוץ.

שעוני זהב בקופסאות חמאה

40 שעוני זהב „דוקסה" נתגלו בתוך קופסאות חמאה ושמן שהגיעו ללוד בחבילות מזון מצרפת לתושב תל־אביבי. בקופסה שעליה כתוב „חמאה טהורה כשר" נמצאו 17 שעונים ובקופסה שעלה כתוב „שמן טהור – כשר" נמצאו 23 שעונים. החוקר בערך חיפוש בדירתו של התושב שבשבילו הגיעה החבילה.

תמרונים בלבנון

גם הצבא של הלבנון ערך עכשיו תמרונים — מוסרת תחנת השידור של המורה הקרוב.

התמרונים התנהלו בפיקוחו של שר הבטחון הלבנוני, ראשיד בידון, והשתתפו בהם חמשה אלפים חיילים וקצינים.

מועדון מטיילי מעריב — חופשות וטיולים לקוראי **מעריב** — מועדון מטיילי מעריב

„שרשים": שני סמינרים מיוחדים

תולדות הקבלה הצפתית

סמינר סופשבוע (כולל שני לילות במלונות בהר־כנען בצפת) • מרצים ומשתתפים: פרופ' משה אידל, פרופ' רבקה שץ, פרופ' יוסף דן, מר אלחנן ריינר, ד"ר יוסף הקר, ד"ר מרדכי פכטר • הסמינר יתקיים בתנאי כלכלה מלאה • התאריך: 11–13 בספטמבר.

★

„מהיינה ועד בובר"

תרבות יהודית – תרבות גרמנית: הקונפליקט

סמינר של שלושה ימים (כולל לינה שני לילות במלון כפר־המכביה) • מרצים ומשתתפים: פרופ' משה אידל, פרופ' אליעזר שבייד, ד"ר איתה שידלסקי, ד"ר בנימין איש־שלום, מר גרשום שוקן, גב' אידיס פישוף, פרופ' צבי אבני, פרופ' יהודה פרידלנדר, ד"ר עודד שרמה, ד"ר ירחמיאל כהן, פרופ' שלמה אבינרי • התאריך: 7–9 בספטמבר.

□ מיוחד: סמינר „שורשים" בנושא אמונה וכפירה. 23–25.10 בכפר המכביה.

בשיתוף המחלקה לחינוך מבוגרים במשרד החינוך והתרבות

יצירה בטבע

ימי יצירה ונופש בטבע בצפת לחובבי ציור

בהדרכת מר אריה צרפתי, יו"ר קרית האמנים בצפת ומר דה־לנג, מורה לציור במכללת תל־חי וחבר הקריה.

תאריך: 21–25.9

המחיר 205 ש"ח, כולל לינה וחצי פנסיון, הדרכות והשתתפות בכל האירועים.

חופשות חגים בארץ

★ **ראש השנה בצפת**
3 לילות, חצי פנסיון במלון „נוף־הגליל", כולל סיורים מודרכים באוטובוסים בשמורת הר מירון, ברעם, מצודת בירייה, העיר העתיקה בצפת וקרית האמנים, קונצרט בחמדת־ימים.
□ תאריך החופשה: 2–5.10. המחיר 217 ש"ח למבוגר בחדר זוגי, כולל מע"מ.

★ **מצוקי דרגות**
3–5.10. חופשה בכפר הנופש המדברי. 121.5 ש"ח למבוגר; 85.5 ש"ח עד גיל 12.

★ **ראש השנה בירושלים**
2 לילות על בסיס חצי פנסיון במלון „לדום" (5 כוכבים), כולל סיור רגלי בירושלים וערב „מעריב".
□ תאריך החופשה: 3–5.10. המחיר: 193 ש"ח למבוגר בחדר זוגי, כולל מע"מ.

★ **בסוכות:**
■ 3 ימי טיול בגליל 17–19.10
■ „מצוקי דרגות", חופשה בכפר הנופש המדברי.

יום טיול ברכב מדברי

בשיתוף עם מצוקי דרגות

תצפית על מנזר מרסבא ומבצר הורקניה, הליכה לראס פשחה וביקור בואדי קלט.
תאריכי יציאה: 20.9; 27.9; 4.10 (ראש השנה).
המחיר: 33 ש"ח כולל ארוחת צהריים בשטח.

טיולי יום בארץ

גוש עציון והסביבה
19.10, 20.10, 21.10, 22.10, 23.10 (חול המועד סוכות)

קיסריה, עתלית ושוויצריה הקטנה
20.9, 5.10, 18.10, 19.10, 21.10, 23.10, 25.10

שומרון, הבקעה וחמת גדר
13.9, 27.9, 5.10, 18.10, 20.10, 22.10, 25.10

פרטים והרשמה „מועדון מטיילי מעריב"

★ אילת:
[illegible] (4 כוכבים), 25.9–29; 30.9–28 [illegible] ש"ח [illegible] ★ [illegible]

טיולי סתיו וחגים עם „נאות הככר"

★ מסלולים ייחודיים ★ צוות מדריכים מעולים ★

□ **ספרד ופורטוגל: 15 יום**
• הטיול הקלאסי (כולל גיברלטר, שמורת הדונאנה ו„הכפרים הלבנים"). היציאות: 4.9; 18.9 (מלא). טיול נוסף 24.9; 2.10; 16.10; 20.10; 30.10.
• הטיול הקלאסי – מסלול ב' (כולל ברצלונה). היציאות: 28.9; 17.10.

□ **ספרד ופורטוגל: 19 יום (כולל ברצלונה) או 20 יום (כולל ברצלונה והפירנאים).**
• טיול מקיף של 20 יום, כולל ברצלונה והפירנאים. היציאות: 4.9; 18.9 (מלא). טיול נוסף 19.9.
• טיול מקיף של 19 יום, כולל ברצלונה. היציאות: 2.10; 16.10; 20.10.

□ **הונגריה ואוסטריה:**
• טיול מקיף של 16 יום בהונגריה ואוסטריה. היציאות: 16.9; 30.9; 7.10; 14.10.
• 9 ימים בהונגריה וינה. היציאות: 16.9; 30.9; 7.10; 14.10.

□ **יוון: 15 יום**
מסלול הכולל גם את איי הים האגאי (כולל מיקונוס וסנטוריני) • היציאה: 10.10.

□ **יוגוסלביה: 16 יום**
הטיול הקלאסי בנופים, אתרים ותרבות • היציאות: 6.9 (מלא); טיול נוסף 9.9; 30.9; 14.10.

□ **יוגוסלביה והונגריה: 18 יום**
היציאות: 7.9; 28.9; 12.10.

□ **יוגוסלביה הונגריה, טירול: 25 יום**
היציאות: 7.9; 28.9.

□ **ספארי בקניה: 9 או 16 יום**
• ספארי לחובבים בשמורות המרהיבות של קניה. היציאות: 11.9; 9.10.
• טיול קצר 16 יום. 4.9; 9.10.

□ **תורכיה: 8, 15, 18 או 19 יום**
• הטיול הקלאסי – 18 יום. היציאות: 19.9; 3.10. 19 יום: 10.10. 15 יום (מסלול חגים מקוצר): 15.10 • הטיול הקצר. (8 ימים סביב איסטנבול): 3.10; 17.10.

ערב הרצאות מיוחד
בליווי שקופיות
בית ציוני אמריקה בתל־אביב
מוצאי־שבת, 30.8.1986
תורכיה
בשעה 20.00
אוסטריה הונגריה
בשעה 21.00
ביצוע הטיולים: „נאות הככר".

לתורכיה בנתיבי צבאות

17 יום לאסיה הקטנה

בשיתוף עם החברה להיסטוריה צבאית
מדריך: ד"ר מאיר פעיל
ביצוע „נאות הככר"
מועד יציאה: 8.10.86 (כולל סוכות)

2 מסלולי טיול בארה"ב

★ 31 יום בארה"ב וקנדה
המחיר: $2399 (כולל טיסות) □ היציאה: 28.9
★ 29 יום בארה"ב והוואי
המחיר: $2595 (כולל טיסות) □ היציאה: 28.9
7% הנחה למטיילים ותיקים של „מועדון מטיילי מעריב"

17 יום באירופה

הנחה של עד 4% למטיילים ותיקים של „מועדון מטיילי מעריב"
★ 17 יום באירופה
המסלול: איטליה, שוויץ, צרפת ואנגליה □ המחיר (כולל טיסות): 1,290 דולר – לפני ההנחה למטיילים ותיקים □ תאריכי יציאה: 30.9; 12.10.
★ פאריס ולונדון
11 יום. תאריך יציאה: 15.10. מחיר: 870 דולר. ביצוע „אברטורס" בע"מ.

טיולים לדתיים ולשומרי מסורת

★ **המזרח הרחוק**
27 ימים, כולל יפאן, הונג־קונג ותאילנד.
תאריך יציאה: 29.10.86

חווי דתי, אוכל כשר ומלווה.

ביצוע: „טיולי נשר", המבחר הגדול ביותר של טיולים לארה"ב, המזרח הרחוק ואירופה (כולל סקאנדינאוויה, סקוטלנד וספרד).

טיול יחיד ומיוחד – בחופשת סוכות:

17 יום בספרד – לשוחרי אמנות

טיול ייחודי לשוחרי אמנות באתרי התרבות והאמנות של ספרד □ המדריך: ד"ר אליקים ירון (הפקולטה לאמנויות באוניברסיטת תל־אביב) □ ביצוע: „נאות הככר" □ תאריך יציאה: 10.10.

מועדון מטיילי מעריב

פרטים: „מועדון מטיילי מעריב"
מערכת „מעריב", רח' קרליבך 2, תל־אביב, טל' 03-439207
פתוח ברציפות בין השעות 8.30 עד 18.00

מועדון מטיילי מעריב

